

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

**XI. évf. 3. szám
2000. június
100,- Ft**

*Isten Országa
az ezredfordulón*

*A tudomány
fejlődése*

*A szerelemről –
komolyan*

*Egy „földalatti”
püspök sorsa*

*Pápai
bocsánatkérés*

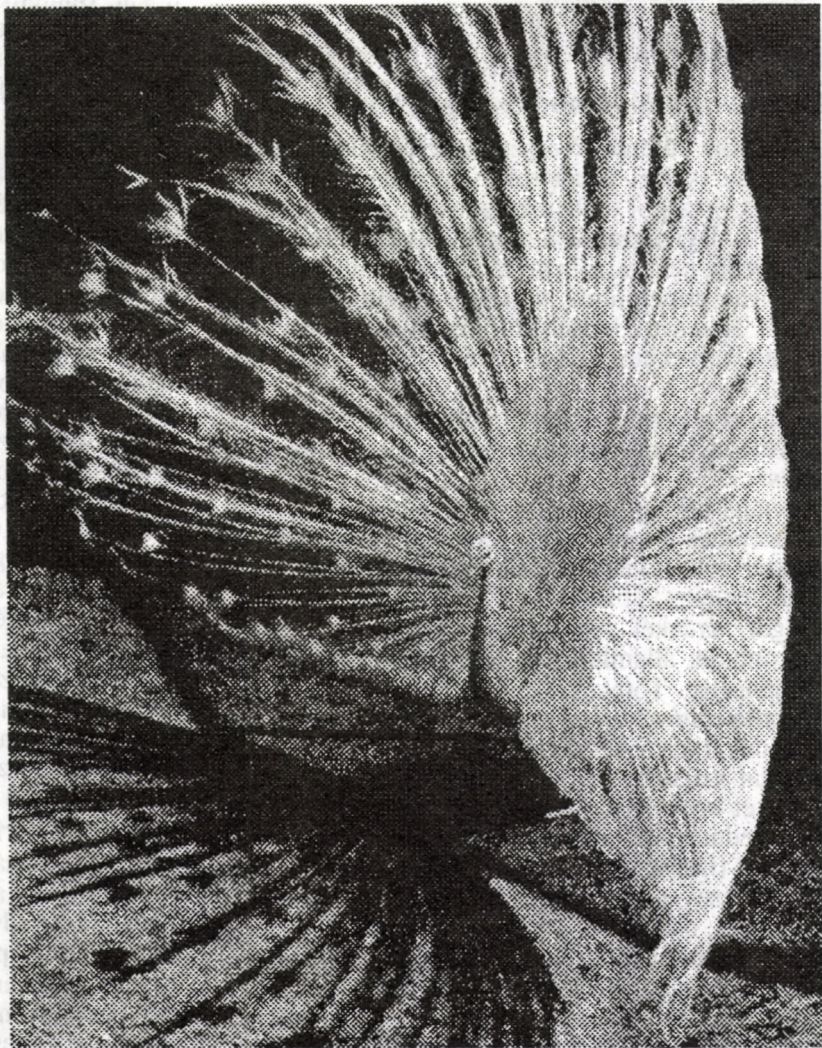
Moha-mese

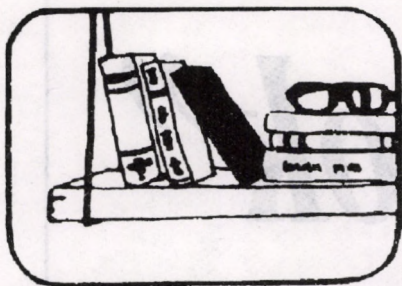
Interjú

A bajkeverő nyelv

*Vasárnapi
elmélkedések*

Köryezetvédelem

Bulányi György

Isten Országának lehetőségei a második évezred fordulóján

Evangelizációs esten Jézussal együtt imádkozva mondjuk Istennek: Jöjjön el a te országod!

Az „ország” (a héber *malkut*, a görög *basileia*) Jézus ajkán nem földrajzi, hanem szociológiai fogalom: emberek meghatározható összességét jelenti. Az „ország” megvalósulásának Isten részéről nem lehet akadálya, hiszen Isten kizárólag abban utazik, hogy az „eljöjjön”. Zsinórpadról viszont – ha akarná sem tudná leengedni; sem ezredévfordulón, sem máskor. Az Isten Országát rajtunk fordul („*entos hümón*” – Lk 17,21). Azon, hogy életünkkel mit kínálunk fel Istennek egyáltalán és éppen most, az ezredévfordulón.

I. A jézusi örökség

a) Elv: motiváció és törekvéstartalom

Jézus három különböző országról tanított: a Sátán országáról, az evilági országról és az Isten országáról. Mindegyik országot emberek népesítik be. A politikai térkép az evilági országokat mutatja, az Isten és a Sátán országa pedig nem rajzolható térképre. Mindhárom országnak van principiuma, lényegét-mivoltát meghatározó elve. Keresve a három különböző elvet, megjelöljük az egyes elvekben rejlő törekvéstartalmat és érzelmi motivációt.

A Sátán országának érzelmi motivációja a rosszakarat, a gyűlölet, törekvéstartalma pedig az erőszakra épülő **vevés**.

Az evilági ország érzelmi motivációja vegyes: valakikkel szemben jó-, másokkal szemben rosszakarat vezet, hiszen nem egyetemes, hanem csupán csoport-, azaz osztályérdeket képvisel; s ha történetesen minden állampolgár érdekét egyformán képviselné is, a szuverenitásán, államhatárain kívül élőkét ez esetben sem képviselné. Törekvéstartalma pedig a **jog**, amely kényszerítő erejével biztosítja a korábbi nem-erőszakos **vévés**ek által kialakult tulajdonrendet. Ez a rend a csoportérdeket képviselés következtében egyenlőtlenségi rendet eredményez, melyet törvényesnek, sőt még *iustitia*-nak (igazságosságnak) is deklarálnak a győztesek, a sikeresek, a kiváltságos helyzetbe kerültek, rétegek, osztályok, nemzetek. A hátrányos helyzetben levők természetesen rendre igazságtalannak minősítik a kiváltságos helyzetben levők által jogosnak és törvényesnek deklarált rendet. Például a munkanélküliek vagy munkabérükből létminimum alá kerülők hazánkban vagy a harmadik világban ilyennek minősítik a tőkés társadalmi rendet. Például Koszovó albánjai, a Vajdaság, a Csallóköz vagy Erdély önrendelkezési jo-

guktól békeszerződésekkel megfosztott nemzeti kisebbségei is ilyennek élik meg és állítják az evilági országok hatályos nemzetközi jogrendjét.

A jogok világában mozgunk itt; azaz a fegyverrel védett status quók rendjének a világában. Minek következtében a fegyverek erejében létrejött és azokkal biztosított rend és jog ellen vétőket büntetnek is fegyvereik erejében a rend és jog kiváltságoltjai és védői. Büntetnek esetleg e jog és rend erkölcsös voltát pusztán elméletben megkérdőjelezőket is, s méginkább büntetnek a jog és rend ellen gyakorlatban is vétőket: a fegyveres lázadókat. Büntetnek esetleg Isten és/vagy az erkölcs nevében is, de mindenképpen a jog és rend nevében. Az ókori pogány római jog és rend ismert minden személyi jog nélküli rabszolgákat is. A 16. századi, immár „keresztény” Verbóczy Tripartituma ismer ugyanilyen jobbágyokat, akiket a dolgokról (*Res*), a vagyontárgyokról szóló fejezetben tárgyal, s akik – bár java részük csak magyarul beszél – jogilag nem is tartoznak a magyar nemzetbe, hiszen csak vagyontárgyak. Alighanem ők maguk is így gondolták ezt, mert amikor Bakócz érsek felfegyverzi őket, nem a török ellen, hanem az őket magából kirekesztő nemesi nemzet ellen fordulnak. A nemesek is tisztában vannak a jobbágyok társadalmon, evilági országon kívüli helyzetével: Mohácson húsz ezer nemes fogadja a törököt, pedig fogadhatná a jobbágyok sokszáz ezres serege is. Csakhogy a nemesi Magyarország nem vállalta még egyszer a jobbágyok felfegyverzésének kockázatát. Mindez a kereszténység fennállásának 16. századában történik, de senki sem veri félre a harangot, mondván: mi köze van mindennek Jézushoz s az általa hirdetett országhoz? De miért is kellene bármiféle harangot félrevernünk? Miért, hiszen Krisztus meghalt a kereszten, az ősbűn szennye lemosva a megkereszteltekről... jobbágy és nemes – keresztvízzel egyaránt meghintve – mehetnek mindketten a mennyországba. Senki sem gondolkodik már a harmadik ország, a jézusi Isten Országának kategóriájában. Majd csak Berzsényi Dániel beszél – ám a felvilágosodástól tanítva – „orca-pirító szegényről”.

Az Isten országa elve viszont az **adásban**, a mindenkinek mindent adni akarás, az osztozás törekvéstartalmában megnyilvánuló érzelmi motiváltság: azaz a szeretet, és nem pusztán valakik, hanem kivétel nélkül minden ember iránt. Ebben az országban a javak egyenlően oszlanak meg az ország népe, tagjai között, ami feleslegessé is tesz mindenféle erőszakot. Tehát éppen azt, ami nélkül a másik két ország nem állhat fenn.

Valamelyest részletezném is e három törekvésvilágot, utalva az azokban rejlő célkitűzésekre, eszmékre és

eszményekre. Az sááni és evilági országé – akár milyen meghökkentő is, de – közös: nagyság és uralkodás, kiváltság és gazdagság, hatalom és erőszak. Olyannyira közös és törekvésviláguk, hogy a pusztában a Sátán a fentiekben megrajzolt evilági országot kínálja fel Jézusnak, ha Jézus hajlandó cserébe leborulva imádni őt. A két ország ebben a szemléletben – egy cég! Az Isten országának eszméje viszont e „két egy testvér” ellentmondása és ellentéte: kicsiség és szolgálat, adás és szegénység, kardot hüvelybe dugó szelídség és békességteremtés. A Sátán az evilági ország karhatalmával iktatja ki társadalomból és életből Jézust; tanítványait is, ha mivoltukból fakadóan megtagadják a Sátán és az evilág közös eszményeinek szolgálatát. Így tesz Jézus előtt és Jézus után is. Szókratészt és Izaiást, Martin Luther Kinget és Romero érseket – e két ország közös buzgólkodása folytán – ugyanaz a Golgota várja. A jézusi tanításnak, az ő evangelizálásának nem hiába reálsummája ez: Keressétek az Isten Országát – és keresztre talál, aki keresi. Joggal merül fel a kérdés: „élhető” is ez a jézusi ország, vagy csak „halható”? Lehet élni érte; de ebbe bele kell hálnia a létező társadalmi rendben annak, aki megpróbálja?

b) Isten és a harag

A szeretet örök szentháromsági országában élő Istent az emberi történelemből kizárólag ennek az országnak a megvalósulása érdekli. Ezért az Atya azt szeretné, ha az országa szolgálatára rendelt és teremtett emberiség megbecsülné a kizárólag ezen ország előbbre segítése érdekében közénk jövő Fiút. Dehogyan ácsingózik-vagyakozik a végtelenül szent Isten a golgotai gyilkosságra. Dehogyan akar Fia halála által kiengesztelődni. Aki szeret, nem duzzog, nem tart haragot, és nem kívánja senki vérenek hullását. A tékozló fiú apja ő, aki szereti tékozló fiát csakúgy, mint a nem tékozlót. Napját fölkelte jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak – Golgota előtt és után egyaránt. Szereti tehát a rosszakat is. Nem lehet rosszabb, mint amilyenek mi vagyunk, akik szeretjük gyermekeinket akkor is, ha azok bánatnak minket. Isten végtelenül tökéletes, mert mindenét adóan szeret minket; és végtelenül irgalmas, mert amikor bűneinket elhagyva visszamegyünk Hozzá, akkor bűnbánó szavunk fejében minden bűnünket megbocsátva, azonnal magához is ölel. Nincs tehát kárhóztató haragja! Szeretet-mivoltából következően nem is lehet. Haragjában tehát sohasem taszíthatja el magától gyermekét, az embert (héberül: *ha adam*). Még kevésbé minősíti bűnösnek Ádám vértelenül született ivadékeit. „Ádámban bűnössé tett mindnyájunkat, Krisztusban pedig igazzá tett mindnyájunkat!” – hangzik ez az összes keresztény felekezetek hitvallásának közös tanításaként. Pedig aligha lehetne kitalálni mondatot, mely jobban meggyalázná a szeretet végtelenül szent Istent, mint hitvallásaink e sarkalatos tétele. Az „Ádámban mindnyájan vétkeztünk” tétel a kollektív bűn világába vezet. A konkvisztádorok, rabszolgavadászok, Hitlerék és Sztálinok, a háborús bűnösök, a tömeggyilkosok világába. Ezt az Istent, ha volna ilyen, még az Egyesült Nemzetek Szövetsége is kizárná magából. Az az ENSZ, amely pedig csak a jog, az evilági ország kategóriájában gondolkodik. Kizárná bizony, mert a kollektív bűn még a jog elvét is lábbal tiporja, hát még a szeretetét! Ez utóbbihoz végleg semmi köze.

c) Vallás és prófétagyilkolás

A bűnbánatot tartó Ninive népének könnyebb a helyzete az ítélet napján, mint a bűnbánatot tartani nem akaróké, tartozzanak azok akár a választott néphez is. Istennek nincsenek kiváltságoltjai. „Kiválasztottai” vannak csak, s hűségük miatt őket hurcolják Golgotára azok, akik nemegyszer Isten kiváltságoltjainak gondolják magukat: a prófétagyilkosok. Eppen ezért nincsen egyedül üdvözítő vallás sem. Nincsen körülmételés, keresztség, imamalom, beavatás, vagy akárminő más vallási szertartás, amely kizárólagos bérletet biztosítana az egyes vallások elkötelezettjeinek a mennyországba, a transzcendens beválásra. Jézus létrehívta az Isten Országá eszményeit vallani hajlandók közösségét, és *kahal*-nak (*ekklészié*, egyház) nevezte őket, de vallást nem alapított. Elég volt ebből a műfajból számára annyi, amennyi már addig is adva volt; személyesen neki, a zsidónak – a zsidók vallása.

Nem akart új vallást a régiek helyett. Azért nem, mivel a vallás nem képes üdvözíteni. Arra csak Isten, meg a mi szeretetünk és bűnbánatunk közös ereje képes. Azért nem akart vallást, mert a vallás legfeljebb Golgotára képes hurcolni azokat, akik elvállalják az Isten Országá eszményeit. Nincs is módja a vallásnak másra. Azért nincs, mert az evilági ország addig üldöz, szorongat minden vallási közösséget, amíg az meg nem tagadja az Isten országának eszményeit; addig, amíg csak a vallás frigyre nem lép az evilági országgal. Ha pedig létrejön a trón és az oltár szövetsége, hamar fellobbannak a máglyák, melyeken kettejük szövetségének akaratából elégetik Isten Országának elkötelezettjeit. Konstantinog békén megél az antióchiai iskola is, utána már – elsősorban a császár jámbor kívánságára – elégetik az istentelen eretnek arianusokat. A felvilágosodásnak köszönhetjük, ha ma már nem égetik el, csak marginalizálják, csak búra alá rakják az eretneknek kiáltottakat.

A vallások kiváltságoltakat termelnek, a kiválasztottak pedig Lélekből születnek. Az Isten országának közössége transzcendálja nemcsak az evilági országokat, hanem a vallásokat is: túllép rajtuk. Valamelyik evilági országban csak kell élnem, mert nem mehetek le a térképről. Valamelyik vallásba is beleszületek akkor, ha szüleim az Isten országának elkötelezettjei, ahogyan Jézus is beleszületett József és Mária vallásába. A szülői ház, a názáreti zsinagóga, a jeruzsálemi templom juttatta el oda, hogy el tudott menni a pusztába, s hogy ellene tudott mondani azoknak az evilági-sááni eszményeknek, amelyeknek jegyében vallásának főpapja s a vele trón és oltár szövetségben levő állami (evilági országbeli) tisztviselő keresztre juttatja majd. A vallások nevelnek is, keresztre is juttatnak. Ezért nem hozott létre Jézus új vallást. Nem, mert nem akarta, hogy általa létrehozott vallás főpapja juttassa majd keresztre a tanítványokat. Olyan közösséget hozott létre, amely csak nevel minket Istenre és országára. Közösségével, az egyházzal nem óhajtotta az inkvizíciókban és máglyán elégetésekben és kiközösítésekben foglalatoskodó vallások számát gyarapítani.

d) Mikor nincs szeretet bennem?

Csak szeretetet akart, s ennek himnuszát kell írnia és élnie minden tanítványának. Himnuszt, amely szerint az szeret, aki odaadja minden vagyonát, s testét is átadja

a Vevés és a Jog tüzeinek... Himnuszt, amely szerint ez a szeretet; és ha nem ezen az úton járok, nincs szeretet bennem. Nincs, mert amíg többet akarok birtokolni, mint amennyi a másíknak jut, nincs szeretet bennem. Amíg gyermekeimre több forintot akarok költeni, mint amennyit a másik költhet az övéire, csak beszélhetek a szeretetről, de nincs szeretet bennem. Amíg elgondolásaimnak karhatalommal akarok érvényt szerezni, nincs szeretet bennem... legfeljebb szövegelhetek róla.

II. A páli fordulat és sikere

a) Arábia

Pál nem tartozott a Tizenkettőbe: Tarzusban élt, amikor Jézus Galileában tanított. Miután a damaskuszi úton földre vágta őt alighanem lelke terhe is (hiszen Pál Jézus-tanítványokat kívánt börtönbe juttatni!), Arábiába megy, és nem a Tizenkettőhöz – tanulni, Jeruzsálembé. Mindmáig mély titok, kikkel találkozott Arábiában. Arra viszont következtethetünk, hogy mit tanult ott, mert az arábiai három esztendő végeredménye nem titok. Címe: Az én evangéliumom. Pálé, és senki másé. Nem a Tizenkettőtől tanulta a benne foglaltakat. Summájára már utaltam: Ádámban mindannyian vétkezünk, s ennek folytán rajtunk a kárhóztató Isten haragja..., de Krisztus golgotai halála tisztára mosott minket. Mint mondtam, következtethetünk a végeredményből, a summából.

Elemre szedem e summát. Négy állítás van benne.:

- Ádám vétkezett
- Mi is vétkeztünk Ádámban
- Krisztus meghalt
- Krisztus halála tisztára mosott minket

Kettőt tudott ezekből a Tizenkettő is: a) Ádám vétkezett és c) Krisztus meghalt. Kettő viszont merő újdonság volt számukra: b) Mi is vétkeztünk Ádámban és d) Krisztus halála tisztára mosott minket. Következtetésem: a merő újdonságban lehet ludas Arábia.

b) Gnózis

A Mediterráneumban a jézusi üzenettel egy időben hódított egy másik szellemi-vallási irányzat is. Azt tanította, hogy valami végzetes nagy baj történt az emberiséggel már léte hajnalán. Az történt, hogy merőben szellemi létezését lecserélte az ember a jelenlegire, a tapasztalható testire. Ez az irányzat keveseknek szóló, belső és titokzatos, ezoterikusnak mondott ismeretet kínált (görögül *gnózis*: lényegében e történés tényként elfogadását). Az ismeret kihúzza a bajból: visszakerülhetünk eredeti szellemi állapotunkba... e felismerés által.

Ezzel az irányzattal találkozhatott Pál Arábiában. A Törvény és Próféta ismerője természetesen elutasította – mint mesét – eredendő szellemi létezésünknek testre cserélését, de elfogadta belőle az ősi baj gondolatát, s persze az abból megváltódás, a kiszabadulás szükségességét. Behelyettesítette a gnosztikus ősbajt az ugyancsak az emberi lét hajnalán történt ádám-évi ősbűn-esettel, s következményével: a Paradicsom, az Isten közelében élhetés elvesztésével. A megváltó ezoterikus gnózis pedig lecserélte a megváltó hittel. Miként az Arábiában megismert gnosztikus szellemi irányzat egy gondolati tartalom segítségével kívánja visszahozni az embert eredeti istenközeli állapotába, úgy Pál egy ténynek: Jézus halála (ill. Istent engesztelő kiomlott vé-

re) tényének tulajdonítja az ember ügyét rendbetevő erőt. Az erről beszélő páli ismerettartalom kerül a gnosztikusnak a helyére. Üdvösségünk feltételévé lesz Pál igazának elfogadása, azaz a megváltó hit. Miben? Jézus Istent kiengesztelő, minket megváltó halálában.

Kopernikuszi fordulatot okoz ez majd a Jézus-mozgalom történetében. A galileai halászok védtelenek vele szemben. Ők ismerik a néptanító Jézus népet tanító szintű példabeszédeit. Pál pedig elvégezte a jeruzsálemi teológiai főiskolát, s ezenfelül három posztgraduális évet töltött még Arábiában. Nem közönséges élményeken megy ott keresztül: „Ismerek egy embert Krisztusban... és tudom, hogy ez az ember – hogy testben-e vagy testen kívül, nem tudom, csak az Isten tudja – elragadtatott a Paradicsomba, és olyan kimondhatatlan beszédeket hallott, amelyeket nem szabad embernek elmondania...” (2Kor 12,2-4). Valamiféle beavatásban részesülhetett, ami teljes bizonyossággal töltötte el őt. Teológiai közléseit Jézustól kapott kinyilatkoztatásként adja elő, sőt még Jeruzsálembé is kinyilatkoztatás folytán utazik, ahol is érvényesíteni képes álláspontját. Sőt, ezt követően Antióchiában még Pétert és Barnabást is helyére teszi.

c) Evangélium kinyilatkoztatásból

Jézus a három évi tanítás után a Lélekre bizza a Tizenkettőt. Ezt követően áll elő Pál, és mondja: „... az evangélium, amelyet hirdettem, nem embertől származik, mert én nem embertől vettem, nem is tanítottak rá, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából kaptam” (Gal 1,11-12). A Jézus-mozgalom addig hivatkozhatik Jézusra, amíg a mozgalom elindítóját meghatározó szemlélet és célkitűzések meghatározóak maradnak a mozgalomra. Ha a mozgalom tagjait, esetünkben Pált, a Lélek olyan kinyilatkoztatásokban részesítené, melyek alapvetően különböznek, sőt ellenkeznek is azokkal a gondolatokkal, amelyekre Jézus a maga közösségét építette, akkor a Lélek leváltaná Jézus mozgalmát Páléra. Ha viszont a Lélek a Fiúval fenntartott gondolat- és létegyesége következtében nem részesíthet senkit sem a jézusi célkitűzésekkel ellenkező kinyilatkoztatásban, akkor az ily tartalmú „kinyilatkoztatások”, azazhogy inkább csak állítások, nem eredhetnek a Lélektől. Ha mégis Tőle erednének, akkor Jézus hitelreméltóságával van baj, mert ez esetben Jézus küldetése nem végérvényes szava Istennek hozzánk. Ez persze elméletileg nem kizárt. Pál vagy akárki igéje lehet Istennek Jézus utáni szava hozzánk. De az aztán végleg nem valószínű, hogy Jézustól vette volna Pál azt, amit Jézus nem tanított. Lecserélte volna Jézus pár évvel később azt, amiért pár évvel korábban meghalt a Golgotán?

d) Az a bizonyos kopernikuszi fordulat

A páli tanítás kopernikuszi fordulatot idéz elő a Jézus-mozgalom történetében. Nézzük meg e fordulat legfontosabbnak tetsző vonásait.

- Az Isten Országá immár alapvetően nem Jézust követő életünkön fordul, hanem azon, hogy elhisszük-e a páli gnózis: a hit üdvözt, nem a cselekedeteket.
- Értelmetlenné válik nemcsak a zsidók reménye, az Ígéret földjének visszaszerzése, hanem az egész emberi történelem is. Csak pillanatok vannak hátra már: oly kevés az idő, hogy már megőszülni sem érdemes, hiszen jön Krisztus a levegőgömbben, s megünnel mindannyian Hozzá, hogy mindörökre vele legyünk.

- Csak azok mentődnek meg ilyen módon, akik misztikusan egyesülnek Jézussal a keresztségben, s ezzel létre is jön egy új és újra kizárólagos vallás. Kizárólagos, mert vallási, liturgikus cselekménye, a keresztség, az üdvösség feltétlen feltételévé válik.

Mindezek következtében a Jézus-mozgalomnak ki kell szakadnia Izrael vallásából, mert létrejött egy új vallás, a Jézusé – jöhet Jézus a maga mozgalmával éppen egy olyan közösséget hívott létre, amelyben akármely valláshoz tartozunk is, teljesíthetjük Isten akaratát, építhetjük az Országot, ha magunkévá tesszük a szeretet érzületét és a mindentadás magatartását. A páli gondolatvilág viszont létrehív egy új vallást, bár a vallás szétéphetetlen szövetséget alkot az evilági országgal, amelynek célkitűzései lerontják az Isten országának törekvéseit. Jézus elhatárolja magát s övét az evilági országtól, amikor az egymással vetélkedő tanítványoknak, az evilági ország viszonyaira emlékeztetvén őket, mondja: „Köztetek azonban nem ez a rend, hanem aki a legnagyobb közöttetek, olyan legyen, mint a legkisebb, és aki vezet, olyan legyen, mint aki szolgál” (Lk 22,26).

e) *Vannak felsőbbiségek*

A negyedik vonás:

- Érintetlen marad a páli tanításban az a struktúra, amelyben fennáll az evilági ország és a Sátán országa.

A kopemikuszi fordulathoz ez a negyedik vonása, ha lehet, még súlyosabb következményű, mint az előbbieket. Pál-szintézisem VI. kötete beszél erről, melynek címe: Erény-e az engedelmisség? Péter közli Kaifással, hogy nem a hallható szóval szóló főpápnak kell engedelmeskednie, hanem a csak lelkiismeretén keresztül megszólaló Istennek. Meggyőződésünknek engedelmeskedünk, nem embereknek. Jézus tanítja, hogy nincsenek atyák, mi pedig mindannyian testvérek vagyunk. Pál pedig tudja, hogy vannak felsőbbiségek. Ez pedig engedelmisség-kapcsolatokat hív létre. Melyeket?

Az Atya szereti a Fiút, a Fiú engedelmeskedik az Atyának. A Fiú szereti az embert, az ember engedelmeskedik a Fiúnak. A férj szereti feleségét, s ő engedelmeskedik férjének. A gazda szereti szolgáját, ez meg engedelmeskedik urának. Az uralkodó szereti alattvalóját, aki engedelmeskedik neki. Az egyházi vezető szeret, s a tagok engedelmeskednek neki.

Jézus Péterrel hüvelyébe dugatja a kardot, Pál a felettes hatalmakkal nem dugatja. Nem, mert „a hatalom Isten rendeléséből van, s aki annak ellene szegül, Istennek áll ellen, mert nem ok nélkül viseli a kardot, hiszen Isten szolgája” (vö. Róm 13,1-5). Az engedelmisségre kötelezett ember büntetésnek van kitéve engedetlensége esetén. Ez a jog világa. A tékozló fiú apja viszont nem bünteti az engedetlenkedőt. Egészen mást csinál vele. Nincs is engedelmisségre kötelezve a fiú. Egészen mást, visszasetretést kíván tőle az Atya. Jézus tanításában csak az eperfa engedelmeskedik a tanítványoknak, ember nem (vö. Lk 17,6).

f) *A keresztény kultúra*

Nem sok időnek kell Pál után eltelnie, hogy megtanuljunk: mi is lehetünk felettes hatóságok, és mi is elővehetjük a hüvelyből a kardot. Kiirthatjuk Koppány pogányait, hogy megkeresztelhesük nemzetünket. A tökefelhalmozás érdekében kirabolhatjuk az új világot, s a bennszülöttek megállapíthatják, hogy nem Krisztust, hanem az aranyat imádjuk. Máglyán elégethetjük azokat, akik nem úgy tanítanak Istenről és Jézusról, mint egyházunk felettes hatóságai. S amikor az eretnekek ráébrednek, hogy felettes hatóságot kell nekik is találniuk tévedhetetlen igazuk védelmére, jöhet a harminc éves háború, jöhetnek a vallások véres küzdelmei egymással. Nincs az emberi történelemnek olyan kultúrája, mely felvehetné a versenyt fegyveres rablásban és tömegmészárlásban velünk. Kikkel? Az ún. keresztény kultúra hordozóival. Alighanem e történelmi sikerünk magyarázza öntudatunkat. Napjainkban is, amikor a fordulat óta végre idehaza is büszkén emlegethetjük e „keresztény” kultúrát és annak értékeit.

A Jézus-mozgalom a páli alapvetés s a normál emberi esendőség erejében megírhatja a maga haldoklásának kétezer esztendő történetét. Címet is adhat neki: Jézus, a nagy sikertelen és a sikeres Pál.

III. *A felvilágosodás kísérlete*

„Türte Miklós, türte, ameddig türhette”. Ki ez a Miklós? Az Isten? Nem. Isten maig is türi. Az Isten által megteremtett – nem a megváltott! –, csak a közönséges emberi természet nem türte. Fellázadt ellene. Jó két száza. Megunta az egyház gyámkodását és eretnekezéseit. Kívül tette magát rajta. Elvileg söpört el minden felsőbbiséget. Nem azt mondta, hogy ti mindnyájan testvérek vagytok, hanem azt hogy citoyen, polgártárs, és hogy szabadság. Nem mondta, hogy a gazdagok pokolra mennek, hanem csak azt, hogy egyenlőség. Nem, hogy dugjuk hüvelyébe a kardot, de mondta, hogy testvériség. Az egyház válasza erre: minden könyvüket indexre tette, s vallotta tovább a maga Isten rendelte tévedhetetlenségét, s hogy Isten rendeléséből vannak a

különböző gazdagság-szintű társadalmi osztályok, miképpen a mennyben is az egymástól különböző angyali karok és rendek.

S változatlanul vallotta, hogy a megáldott fegyverekkel „igazságos” háborúkat kirobbantó és vezénylő királyok bizony Isten kegyelméből uralkodnak rajtunk. S várta a jobb idöket, amikor eltűnnek az istentelen „illuminátusok” a történelem színpadáról.

A magyar szellemi élet és irodalom mindenesetre új-jászületett ebből a felvilágosodásból. Petőfink arról az időről énekel, amikor majd a bőség kosarából egyaránt mindenki vehet, Vörösmartynk pedig arról, amikor majd a viszály elvérzik a csatákon.

Egy versét idézném. A felvilágosodás erejében – idehaza is – nemzedék támadt, amely tudott újra hinni, remélni és szeretni. Másfél százada írta, s címe: A Guttenberg-albumba.

*Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
S a szent béke korát nem cudarttja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dúis
S a nyomorú pórnép emberiségre javúl...*

És így tovább. A felvilágosodásban támadt új életre a jézusi gondolat. Nem tudta megvalósítani, de tisztában csengte az evangélium célkitűzéseit, mint a korabeli egyházi igehirdetés. A 19. század első felének gondolkodói el is jutnak a hűtlen sáfárról szóló példabeszédig, a gazdag ifjút bizony útjára engedő, s az Isten és országának ellenlbasát a pénzben, a Mammonban megjelölő – Jézusig. A szocializmus gondolkodói a szabadság, egyenlőség és testvériség megnevelésének közvetlen okát a magántulajdonban jelölik meg. 150 évvel ezelőtt Marx Kialtványa kockáztatja a szabadságot és testvériséget, hogy megvalósulhasson a nagy kisajátítás. Ezt követi hetven év munkásmozgalom, utána pedig hetven év létező szocializmus, majd térdre kényszeríti az egészet a tőkés társaságok világhuralma.

A 19. század nagy reményeit követi századunkban két világháború, Hitler 20, Sztálin 40 millió halottja, Hiroshima, s a nukleáris és ökológiai katasztrófa fenyegetése – a felvilágosodás „melléktermékei”. Nem sikerült az új kísérlet sem!

*És fölharsant a béke dala, a kereszté és a fényé,
az új Marseillaise szent tűzén kigyúlt a csipkebokor;
ívólt a gonosz: Nézd, új jakobinusok állnak a Volga vizénél!
s már csattog az ostor, az új urak ostora, csattog az új rabokon.*

*Új rabok, új éhség, új börtönök! – Újra hiába
zökkent régi sinéről ujabbra a régi világ:
új függönyök mögött pereg az Ember Tragédiája
s üres egekbe vezérli a bűn a szeretet dalát.*

– írja a századelőn egy húszéves költő, Szabó Lőrinc.

Ugyanúgy nem sikerült, mint a Jézustól elindított mozgalomé. Összegeyztetetlen elemeket nem lehet összegeyztetni. Jézust Pállal, az egyenlőséget a szabadság és a testvériség eltiprásával. Akármilyen fájó, de mondom: sem Szent István kardjával, sem Rákosi Mátyás gumibotjával – nem lehet Isten Országát csinálni.

IV. A posztmodern és a Bokor

Az észak-atlanti emberiség teremtette a felvilágosodást, s ma már tudja, hogy kísérlete csödbe ment. A csödtudat adott nekünk új korszaknevet: a posztmodernben vagyunk.

Mit csinálunk a posztmodernben? Mit sem törődve a katasztrófák fenyegető veszedelmével, egyengetjük a katasztrófa útját. Mivel tesszük? Fogyasztunk. Azaz fogyasztanánk minél többet, s ezért reménykedünk, hogy valamelyik pártunk segítségével csak sikerül a bőséges fogyasztás határait Hegyeshalomtól keletebbre, mondjuk Békéscsabáig tolni. Mivel készítjük a katasztrófát? Nem házasodunk, s ha házasodunk is, nem szülünk gyereket, mert a gyerek fogyasztja fogyasztási lehetőségeinket. Utánunk a vízözön! A nemzet jövője sem érdekes. Talán nekünk még kitart az észak-atlanti szép világ! – sóhajtjuk. Mivel készítjük még? Steril misztikával. A vallási ipar termékeivel, szolgáltatásaival. Minden szolgáltatás jó, amely nem beszél arról, ami ebben az órában itt elhangzik. Utánunk a vízözön, de addig is istenélmenyre vágyunk. Saját vallásunk is szolgáltathatja. Az is jó, csak egy kicsit színtelen, meg már túlságosan megszokott, és ezért unalmas. Több csodálatosra, élménydúsabbra tartunk igényt. Keletire, ezoterikusra, feldobóra. Hiszünk szívesen bármiben. A vallási ipar hihetetlen anyagi tőkével rendelkezik, fiadzik is nála a pénz. Meg is magyarazzák, miért. Isten megáldja gazdagsággal, aki bizik benne... Nem folytatom.

Már csak annyit mondom, hogy ismerek olyanokat, akik erre az egészre nem mondanak. Azért mondanak nemet, mert szeretnék folytatni a Jézus-mozgalmat. Egyik katolikus folyóiratunk éppen az elmúlt napokban jelentette be rájuk vonatkozó gyanúját: katolikusok-e igazán? A Bokor névre hallgatnak. Nem igazán katolikusok, mert azt is gondolják, hogy a Jézus-mozgalom folytatásához nem kell feltétlenül katolikusnak lenni, bár az sem akadály, ha valaki vasárnaponként katolikus templomban ünnepel eucharisziát. Nem akadály, mert a templomjáró kiteszi magát annak a kockázatnak, hogy Jézusra emlékezik. Arra, aki biztat minket: A szelideké lesz a Föld!

Szót értenek e Bokorba tartozók azokkal, akik szeretnének reményt nyújtani, s nem zavarja őket ebben valláskülönbőség. Miféle reményt? Azt, hogy nem patkányok öröklék Bolygónkat. Nem, mert lehetséges az Isten Ország, hiszen rajtunk fordul. Lehetséges, ha akarjuk.

Ha viszont a katolikus nemcsak az ötezer különböző vallás egyik válfaját jelentené, hanem azt az egyetemesiséget is, amely Isten gyermekének tekint kivétel nélkül minden embert, akkor boldogan versenyezhet a Bokorba vagy bárhová tartozó „az Isten szerint katolikus” megnevezés elnyeréséért. Ez ugyanis azt jelentené, hogy csak testvért ismer, akit szolgálni kíván, s akivel osztozni akar egészen odáig menően, hogy „senki nem mondana semmit a magáénak, mert mindenük közös” volna... s akivel ennek következtében nem is lenne többé miért verekednie, s így helyelybe dughatná kardját. El is adhatná az ócskapiacra.

Késlekedhetünk is ezzel. De ez esetben nem biztos, hogy megérjük a harmadik ezredfordulót. Nem, mert belepusztulunk, ha nem azt csináljuk, amire teremtve lettünk.

(Elhangzott 1998. október 23-án a tatabányai református templomban.)

Reményi Tibor

A tudomány fejlődésének mögöttes erőiről

Korunkat és korunk válságát talán az ún. „technikai fejlődés” kifejezése jellemzi legjobban. Ebben a vázlatban arról gondolkodom, hogy milyen személyes és kollektív késztetések, milyen rugók mozgatták (és vélhetően mozgatják) azt a folyamatot, amelyet jobb híján fejlődésnek nevezünk. Az oknyomozás után sajátos láttelepben foglalom össze „fejlődésünk” mai állását. Ugy gondolom, hogy a fizika tudományát vizsgálva eléggé valóságos képet kaphatunk a fejlődés hajtóerőiről. Ebből kiindulva néhány egyéb tudományág motivációival is alátámasztom a „láttelepet”.

Az új elméleti fizikai tételek és eredmények forrásai

Ez a vázlatos elemzés nem követ valamilyen ismeretelméleti rendszert, inkább megfigyelések és tapasztalatok szerény leírása, amelyben legfeljebb némi kombinációs és asszociatív rendező elv tükröződik.

Elsőként az ipari technológiai kihívásokat emlitem. Ezt alapvetően a legalább 200 éve működő *agresszív versenyszellem* motiválja. A gépi teljesítmények növelésének vágya a gőzgép feltalálása óta valóban jelentékeny ösztönzője elméletileg is újnak számító felfedezéseknek. E téren erősen szabályozottak, szervezettek és ösztönöztek is a kutatások. Számos államilag kiemelt és támogatott kutatási program folyik egyes országokon belül, és egyre több a nemzetközi összefogással létrehozott tudományos műhely, amelyeknek (bevallottan vagy titkolva) első számú célja az ipari technológiák mennyiségi és minőségi teljesítőképességének növelése – a fogyasztói piac uralása céljából!

Az erőteljes fejlesztések másik rugója kétségkívül a *haditechnika és a hadiipar* „parancsai”. Ez a direkt formában fellépő ösztönző erő számos rejtett és nyilvánvaló módon összefügg az első motivációval. A személyes, ceszaromániás hódítási vágytól fűtött ősi és modern hadjáratok mellett a gazdasági indíttatású háborúskodások borítják lángba a világ kisebb-nagyobb részeit. A nyersanyagokért és a piacért folynak ezek a harcok is. Szomorú tény, hogy talán semmi sem vitte annyira „előre” a technikát, mint a minél tökéletesebb fegyver (= öldöklő eszköz) készítésének szándéka. Ugy gondolom, ezáltal felesleges bizonyító példák felsorolása.

Az *egyéni intuícióban* látom a következő forrást, amelyből bőven fakadnak vagy fakadhatnak vadonatúj elméletek és gyakorlati eredmények. Az akadémikus, a hivatalos tudomány nem nagyon szereti ezt a „forrást”, ugyanakkor elemi ereje tagadhatatlan és számos esetben elrejtethetetlen. Az ókori görög vagy egyiptomi mesterek, papok és „látnokok” titokzatos tudományától kezdve egészen St. Haweking káprázatos kozmológiai modelljeiig sok figyelemreméltó elmélet intuitív úton-módon született. A modern atomfizika egyik atyja, Niels Bohr maga vall arról (pl. Heisenberggel folytatott beszélgetései során), hogy legtöbb igazán ere-

deti felfedezése lényegében intuíció volt. Előbb volt meg a megoldás, mint a kérdés! Ennek a paradox állításnak hatalmas értelme van. Hányszor fordult elő, hogy egy hosszú kutatási program során egy később felmerülő probléma megoldását korábbi „emlékei” között találta meg a kutató. Amikor Nikola Tesla a szanatórium parkjának homokjába botjával hibátlanul felrajzolta a három fázisú aszinkron gép kapcsolását, „csak” kirajzolta agyából, amit ott látott, ami ott készen volt. Ha létezik fölöttünk-bennünk egy Isten, vagy ha körülvesznek bennünket angyalok, istenfiak vagy nem emberi lények – akkor ez az intuíció lehet az ő sugallatuk. Mindenesetre én személyes üzenetként élem át az elmén, gondolkodásomon keresztül, de nem annak erőltetésével. Az is felvethető, hogy az úgynevezett társadalmilag megérett találmányok, korszakos felfedezések valamiféle kollektív intuíció produktumai. Mindez azonban nem gyengíti ennek a személyes (erő)forrásnak a szerepét.

Vannak azonban kifejezetten *külső sugallatok*, kívülről jövő késztetések, amelyek világosan rámutatnak valamire, amit addig nem ismertünk. Legtöbbször rendkívül meghökkentő, gyakran értelmetlennek tűnő késztetések ezek. Jó kifejezés erre az „eszembe jut” szó szerinti értelme. Valahol van, megvan, és onnan bejut az eszembe. Valaki vagy valami bejuttatja. Talán abban (is) különbözik az intuíciótól, hogy az bennem születik, emez pedig csak oda küld vagy oda hív valami külső információ-forráshoz, ahonnan azután magamnak kell tovább fejtegetnem a szálakat. A kulcsszó vagy a kulcs-hely(zet) „jut eszembe”, de az üzenet mondanivalója és célja még nem érthető számomra, csak hosszas további kutatás után lesz vagy lehet azzá. Jusson eszünkbe a Biblia számos rejtélyes kihívása, kiküldése – és most ne zavarjon bennünket az, hogy az Ótestamentum mitológikus leírásai nem feltétlenül a vasöntés technológiai leírásait tartalmazzák. A lényeg az, hogy valahova szól a hívás, hív a sugallat, oda kell menni – és ott és akkor történik valami. Kijelentés – mondhatjuk így is. Ilyen sugallatok nyomán egész elméletek fejlődhetnek ki, új magyarázatok, új felfedezések születhetnek.

A negyedik motívumnak azokat az *anomáliákat* tartom, amelyekre a kísérleti fizika és az alkalmazott kutatások műhelyeiben bukkannak a kitartó kutatók. Az elméleti feltételezések igazolásául rendszeren kísérleti bizonyítékokat keres a tudós. Megmérhető anyagi jellemzőkre, megismételhető állapotokra van szükség ahhoz, hogy pl. egy állapotegyenlet érvényességét legalább meghatározott feltételek között ki lehessen mondani.

Ha ilyenkor a gondosan ellenőrzött kísérleti eredmények és mérési adatok nem igazolják az elméletileg várt eredményeket, akkor állhat elő az a helyzet, hogy meg kell változtatni magát a kérdésfeltevést, vagy felül kell vizsgálni magát az a rendszert, amelyen belül vannak eddigi értelmezési tartományaink. Ezt élte át a Curie házaspár a múlt század utolsó éveiben, és így vezette

Madame Curie-t végül a rádium és polónium felfedezésére az a bizonyos „anyaghiány”, amelyet az urán szurokérc tisztítása közben észlelt. És megszületett a rádióaktivitás tudománya.

A makacs anomáliáknak, a nyugtalanító eltéréseknek általában megvan az az ösztönző ereje, amely elvezetheti a kutatókat egy tágabb értelmezési tartományba, és valamilyen magasabb rendű rendszerhez. Ha ez nem is következik be mindig, akkor is felfedezészámba mehet az új jelenség leírása, körülírása, amely azután teret adhat az okok és összefüggések további kutatásának.

Inkább az elméleti kutatók oldaláról indulnak ki azok a törekvések, amelyek a konzisztencia-elv sérüléseit észrevéve egyre univerzálisabb rendszerleírásokat keresnek. Itt is a rész és egész problematikájával van dolgunk. Beemelni valami teljesebb egészbe az eddig elkülönítetten kezelt és valamennyire ismert jelenséget, törvényt – ez a törekvése a harmonizáló és szintetizáló fizikus, matematikus és mérnök embernek. Jó példa erre a gravitáció-kutatás, illetve az erős és gyöngye kölcsönhatások tématerülete, az egységes tér-idő elméletek születése, vagy a relativisztikus állandók összehangolásának problémaköre.

Az ötödik forrásterületnek a *nyers kísérleti eredmények*, mérési adathalmazok információtömegét tartom. Számos váratlan jelenség áll elő a tudományos alaposággal megtervezett, kínosan beprogramozott kísérleti vizsgálódások lefolytatása során is. Itt maga a megfigyelt jelenség a lényeg, nem pedig annak ismert vagy ismeretlen oka, még csak nem is a jelenség matematikai valószínűségének mértéke. Ugyanis sokszor épp ezzel van a baj! Azzal tudniillik, hogy jelenlegi akadémikus tudomány alapjában véve dogmatikus és hierarchikus. Majdnem annyira, mint az intézményes nyugati vallások. A kutatási-kísérleti munkákban is benne rejlik valamilyen eredmény eleve elvárása, illetve más eredmények eleve „meg nem engedése”. Ne csapjon be bennünket a látszat, mármint az, hogy a kívülálló számára a jól finanszírozott, magas rangú és híres tudományos parkban bizonyára objektíven és pártatlanul kutatnak a tudósok, elfogulatlanul mérnek és számolnak. Ez a naiv és tájékozatlan kívülálló számára természetesen így látszik, de valójában nincs így. Nincs így, egyrészt öntudatlanul, másrészt nagyon is irányítottan.

Öntudatlanul, vagy helyesebben: nem tudatosan azért nem objektív a tudós, mert saját agyában és pszichéjében hord természetszerű előítéleteket, előfeltevéseket. Sokszor az ún. munkahipotézisek alakját öltik ezek a feltevések, amelyek becsületesen kijelölnek valamilyen vizsgálódási irányt, feltesznek valamilyen egzakt kérdést. A zavarodottság és a mellébeszélés akkor következik be, amikor a feltett kérdésre vagy semmilyen értelmes válasz nem jön, vagy nagyon vérszegény a kapott válasz, ugyanakkor az észlelt jelenségek vagy konkrét eredmények között meglepő, nem várt, sőt bizonyos rendszerstruktúrába nem illő adatok, állapotok vannak. Többszöri újraellenőrzés után kiderül, hogy a tények makacsak: a meglepő eredmény, jelenség igenis létezik, többször és többek számára megfigyelhető, tehát nem illene elhallgatni, netán letagadni.

Azután a *tudatos*, hogy ne mondjam, parancsra történő elhallgatás vagy tagadás esete sem ritka. A mikrobiológia, az űrkutatás vagy bizonyos titkos katonai, haditechnikai kutatások táján nem ismeretlenek ezek a jelenségek, ám előfordulnak az „ártatlan” fizika, a molekuláris kémiai műhelyeiben is. Idetartozik az ún. „tiltott találmányok” kategóriája, amelyet ne intézzünk

el azzal, hogy néhány hőbortos vagy exhibicionista fizikus és mérnök képtelen agyszüleményeiről van szó. Ismét hivatkozhatunk N. Teslára, akinek személyéhez olyan jól dokumentált találmányi leírások és kísérleti bizonyítékok fűződnek, amelyeket szándékosan fedett be a „feledés homálya”, hiszen ezt a homályt bizonyos amerikai hivatalok buzgón gerjesztették.

Jelenleg Magyarországon is tudunk olyan megdöbentő kísérleti eredményekről, amelyeket több, egymástól független fizikus-csoport tárt fel, és amikor a jóhiszemű és jogos kérdéseket feltették, sőt felajánlották tanulmányozásra a kísérleti berendezéseket, akkor a Magyar Tudományos Akadémia és a Budapesti Műszaki Egyetem hivatott szakértői elzárkóztak még a párbeszédőtől is, mondván, hogy „áltudományos kalandokba” nem bocsátkoznak! Bizonyítéka lehet ez annak is, hogy az akadémikus, jól bevált és megbecsült tudomány fél az újtól. Kár ezt bonyolultabban mondani, amikor lehet ilyen egyszerűen is.

Szerény példaként a kísérleti eredményekben rejlő inspirációs erőre, hadd említsem a kvázikristályok „tiltott” ötös szimmetriájának felfedezését. 1984-ben D. Gratiás és társai találták meg az anyagnak ezt a különös állapotát, amelyet a hivatalos tudomány jó ideig elutasított mint „lehetetlent”.

A kísérletek, megfigyelések tényei tehát önmagukban is elindíthatnak olyan gondolatokat, támaszthatnak olyan „látomásokat”, amelyek igazabb megismeréshez vezetnek, azaz a többet tudás forrásaiként tarthatjuk számon azokat.

A tudományos fejlődés érdekes és izgalmas rugójává válhatnak a *véletlen balesetek*, amelyek a tudományos kutatás és az ipari, vagy akár laboratóriumi méretű kísérletek folyamán bekövetkeznek. Voltak erre bőven példák az atomfizika hőskorában, továbbá az orvostudomány történetében, kórokozók felfedezésekor vagy gyógyászati eljárások bevezetésekor.

Természeti vagy nagyipari katasztrófák is magukban hordozzák az emberi megismerés, a rendszerezett tudás tárházának gyarapodását. A hétköznapi technika kínál erre jó példát, nevezetesen az angol tűz- és robbanásvédelem kifejlődése. A világ legfejlettebb tűzvédelmi technikáit és eszközeit Nagy-Britanniában dolgozták ki, ma is ők szolgálnak mintául a nemzetközi oktatásban és továbbképzésben.

Tovább vizsgálva a fizika és az alkalmazott technikai tudományok előrehaladásának készletéseit és spontán forrásait, elkülöníthetünk egy olyan okcsoportot vagy motivációs forrást, amely a *kutatóhelyek és különféle iskolák közötti viták* talaján jön létre és hat folyamatosan a fejlődésre. Ezek a viták sokszor nagyon termékenyek, látványosan eredményesek. Minemőségüket tekintve lehet itt szó különféle matematikai, filozófiai tézisek ütköztetéséről, vagy mérési, kísérleti eredmények eltérő értelmezéséről, értelmezési tartományok és peremfeltételek különböző definitív leírásáról stb. Ezen viták közben rendszerint tisztul a kép, finomodnak a tézisek, pontosabbak és megbízhatóbbak lesznek az újabb és újabb kísérleti adatok. Ez a terep nem mentes az olykor durva sértegetésektől, csoportok vagy domináns személyek elfogult szembeszegülésétől, érzelmi megnyilvánulásoktól sem. Ezzel együtt fontos rugója a tudományos „haladásnak”.

Megemlítek továbbá egy olyan forrásterületet is, amelynek kisugárzása és fejlődésgerjesztő hatása már túlmegy az elméleti fizika vagy az alkalmazott mérnöki tudományok terepén, és ez nem más, mint a nagy társadalmi moz-

gások jelenségeinek és a *társadalomtudományoknak a kihívása*. Talán ide sorolhatók a történettudomány, a régészet, az összehasonlító nyelvtudomány és a művészettörténet bizonyos ágai is. Éppen az utóbbi 100 évben innen is jönnek bőséggel olyan kérdések, amelyek komolyan vétele és a válaszok keresése az egyetemes emberi megismerés további útjait jelöli ki, és erősen ösztönöz a teljesebb tudás keresésére. Példaként említem azt a „korszerű zavarodottságot”, amelyet az okoz a 20. században, hogy komoly tudósok hittek a fizikai, pontosabban anyagi rendszerek és a társadalmi rendszerek hasonlóságában. Ebből azután mindenféle modellek alkotásával, már-már emberkísérletek gondolatával kacérkodva, megtervezhetőnek vélték a jövő társadalmait...

Végül, kissé félve, felemlítem az utóbbi 50-60 év különös „légköri” és asztrofizikai megfigyeléseit, közelebbről „intergalaktikus” jelenségeit, amelyekkel nem tud igazán mit kezdeni a becsületes tudomány. Ez igazi kihívás, és lehet, hogy hatalmas holnapi tudásunk még rejtett forrása. Igen, az ufókutatásokra és az ehhez kapcsolódó vagy kapcsolható parapszichikai megnyilvánulásokra gondolok.

Nem kívánok belebonyolódni ebbe a sikamlós témába, csupán felidézem C.G. Jungot, aki nem sokkal halála előtt (újra) sokat foglalkozott a repülő csészealjakkal a problémáival. Egy alkalommal meghívták egy modern katonai légtérfigyelő és űrkutató bázisra, ahol bemutatták neki a nagy érzékenységsű radarrendszereket, azokat is, amelyeken már több alkalommal észleltek „azonosítatlan repülő tárgyakat”, illetve jelenségeket. A kipróbált, józan és tudós műszaki tisztéknek Jung azt mondta: „...ezek semmiképpen nem lehetnek a kol-

lektív tudattalan kivetülései...” majd hozzátette, hogy a radartechnika tapasztalati tényeinek ismeretében át kell gondolnia mindazt, amit addig a repülő csészealjakról gondolt és leírt.

Mi végre vettem így lajstromba az ún. „tudományos haladás” rugóit, valószínű készítéseit? Azért, mert *ezekben a rugókban tetten érhetőnek vélem a tévútra, avagy a kontraproduktív növekedési irányba tévedés gyökereit is*.

Magát a tévutat, a „fejlődés” fonákjait, sőt öngyilkos jellegét már elégszer leírták, elemezték, vitatták és támadták sokszor és sokan. Ezért erről itt többet nem írok. Szeretnék viszont megosztani a kedves olvasóval egy-fajta tömörített láttelelet napjaink kultúrájának állapotáról, kultúráról érve ezúttal a legszeleesebb emberi tudomány és civilizáció jelen stációját.

A „láttelelet”

Az egyszerűsítés a kétfelé különítésben, azaz a csak kétféle csoportosításban van, amit a következő modell mutat. Ellenzem az erőltetett polarizálást, a fekete-fehéren látást, főleg, amikor emberek jellemét vagy viselkedését, netán életútját ítéljük meg. Most azonban sok töprengés és keresés után sem találtam találóbb csoportosítást annál, mint amit bemutatok, amikor össze akarom foglalni, hogy milyen világhoz is vezetett az a fejlődés, amelynek okait, hajtóerőit elemeztem az előzőekben.

„Romboló ortodoxiak” és „Jövőépítő látomások” – ezt a címet adtam a két oszlopnak, amelyben címszavasan tömörítettem a legjellemzőbbnek tartott szimptomákat, illetve látomás-mozaikokat:

Romboló ortodoxiak	Jövőépítő látomások
1. A világgazdaság jelenlegi „törvényei” * A magántulajdon szentsége * A tőke- és profitszerzés versenyalapú elve * A gazdasági növekedés rögeszméje	1. Új fizikai, matematikai, filozófiai és teológiai megoldások (Fuzzy-logika, determinisztikus káosz, pszichofizika, rejtett dimenziók stb.)
2. Az erőszakos konfliktusmegoldások túlsúlya	2. Tudományosan megmagyarázhatatlan jelenségek és tapasztalások valóságának megengedése és tisztességes kutatása (parapszichikus jelenségek, morfogenetikus mezők, érzékszerveken kívüli észlelések, halálközeli élmények stb.)
3. A „homo economicus” és a „homo consumens” idealizálása (reklám, bevásárló-központok, személygépkocsi, a techno- és telemédiumok manipulatív hatásai stb.)	3. Az áru és piac újkori elvétől eltérő értéktörvények érvényesítése (F. Fukuyama, Wolfgang Sachs, John Stuart Mill stb.) * „A kicsi a szép” * Verseny helyett együttműködés * A csúcstechnikák korlátozása, sőt visszalépés (!)
4. A tudomány és technika árulása (nanotechnikák, a digitális gondolkodás túltengése, robotizáció, információs csapda stb.)	4. A világvallások kézfogása
5. Vallási fundamentalizmus – a transzcendens eredet elvesztése	
6. Globalizáció, mondializmus * Internet, műholdas TV * Közlekedési világháló * Multinacionális cégek uralma * Virtuális valóság	5. A Földön kívüli élet és intelligenciák elismerése és békés kutatása

Az új filozófiai és teológiai megoldásokat, a jövőépítő látomások egyik legizgalmasabb tartományát érdemes lenne külön is tárgyalni. Azért is fontos ez, mert a fizikai, matematikai és közgazdasági vagy szociológiai-ökológiai „újdonosságok” jobban hozzáférhetőek és tanulmányozhatóak, akár szakmai publikációkban, akár a médiumok egyes programjaiban. Ugyanakkor egyre inkább látható, hogy a korszerű „mélyteológia” és a modern fizika vagy biológia már-már összeérő tudományterületeknek számítanak.

Amikor egy tágabb baráti körnek számító teológus-fórumon bemutattam az állapotfelmérő modellt, akkor természetesen többet kifogásoltak és támadták a „romboló ortodoxia” kifejezést, mondván, hogy az ortodoxia alapvetően a szigorúan követett jó irányt, a becsületes egyenességet jelenti, és mint ilyen nem lehet romboló. Nos, hát épp ez a dolog hibája! Mármost az, hogy mára a fogalmak és eredeti tartalmak átváltoztak, megromlottak. A megtalált jó útból (az egyenes, célravezető útból) – egyedül üdvözítő út lett. A gyógyító erőből – betegítő erőszak lett. Az éltező fénysugárból – lézerágyú lett... Ezért van az, hogy legőszintébb érzésem szerint valóban rombolóak lettek a segítőnek szánt életszabályok, bűn forrásává lett a törvény gyakorlata, lélekromboló erőterré vált a fundamentalizmus. Mind olyan jelenség, amely eredetileg, születése idején az élhető földi kultúrát szolgálta. Tudom, hogy kissé sommás ilyenformán az „ítélet”, mégis segíthet a tisztánlátásban, éppen meghökkenítő keménységével és erős kifejezéseivel. Igen, az ortodoxia ma – legalábbis engem! – nem őriz, hanem inkább bánt és rombol. Azt gondolom, nem szükséges az egyes sorokat tovább részletezni, valóságukat bizonyítani. Hasonlóan a jobb oldalon lévő „táblázatban” azokat a túlélést segítő irányzatokat, eszmeáram-

latokat és életstílus mintákat soroltam fel, amelyek jobbit erejében ma hiszek.

A táblázatos látteleiben fellelhetőek azok a motivációk, amelyekkel a korábbiakban foglalkoztam. A jobb oldali „jövőépítő látomások” között vannak azok az „álmok”, amelyeket a személyes intuíció vagy a meghökkenítő kutatási eredmények, esetleg külső sugallatok ajándékoztak nekünk, embereknek. Így lesznek ezek a rugók is a máig jutásunk (= ellentmondásos fejlődésünk) direkt vagy indirekt forrásai.

A két tábor kétségtelenül harcban áll. Olykor nagyon nyíltan, olykor elméletekbe vagy ideológiákba burkolatlan.

Információval túltelített világunkban igen merész dolog akár csak közelítő becslésbe is bocsátkozni Földünk, kultúránk, jövőnk sorsáról. Minden tapasztalás ellenében lehet felhozni ellenkező előjelű tapasztalatokat, minden érvre akad látványos ellenérv. Ezt tudva bocsátom az érdeklődő, gondolkodó olvasók elé az iménti diagnózist jelenlegi helyzetünkről.

A látteleit túlmegy a jelenségszinten, nem csupán megnevezem a megfigyeléseket, hanem szándékoltnan minősítem is a jelenségeket. Ugyanis szükségét érzem az egyre bátrabb minősítésnek, annak, hogy minél többen mondjuk ki: természetpusztító technikánk és határtalan haszonéhségünk „romboló ortodoxiává” vált, és pusztít bennünket. Mi az, ha nem beteges „ortodoxia”, amikor azt mondják: „...nincs más alternatívája a profitcentrikus gazdasági növekedésnek”, vagy: „nincs mese, aki a versenyben alulmarad, ne is várja, hogy túléli...”

Bibó István ide kívánczó mondataival zárom gondolataimat: „Az emberiség értelmes, kedvező irányú célkitűzéseiről szólni nagyon időszerű. Minden az emberi közösségre, a politikumra vonatkozó elgondolás annak

a megállapításából indul ki, hogy az emberiség vagy annak kisebb-nagyobb közösségei nincsenek egészséges, egyensúlyozott és rendezett fejlődésű, biztató állapotban. És ezen valamilyen módon segíteni kell.”

Mit mondhatunk hát a távlatokról? *Hogyan folytatódik a „fejlődés”?* Adódik a látteleiből és a feltárt motívumokból. Technikai-gazdasági ortodoxia, vagy a szelid látomások erejével igazi irányváltás! A közbülső megoldási kísérletek előbb-utóbb polarizálódnak, eltolódnak vagy ide, vagy oda, de általában beletorkollnak az ortodoxia sodrába.

A ránk váró jövőt valamilyen képp azok az elementáris hajtóerők, egyéni és társadalmi, sőt transzcendens késztetések fogják alakítani, amelyekkel az előzőkben foglalkoztam. Ez a megközelítés és az ennek nyomán folytatott további töprengés talán cselekvő erővel tölti fel látomásainkat.

Nyíri Tamás

A szerelem antropológiája

(II. rész)

Az antropológiai reflexió

A filozófiai kérdés nem arra irányul, hogy az egyes kultúrák hogyan írják elő a nők és férfiak viselkedését, hogy a valóságos magatartásformák mennyire térnek el ettől, hogy a különféle hagyományok miként értelmezik a szerelmet, még csak arra sem, hogy tulajdonképpen *miben* különbözik az emberi szexualitás az állatitól. Bármilyen fontosak is a részletkérdések, az antropológiai-filozófiai reflexió a maga egészében kérdez rá a szerelemre: mi a szerelem, mi az értelme, feladata és rendeltetése az emberi életben? Ha abból indulunk ki, hogy az ember lényegileg különbözik az állattól, akkor a szerelem nem azonos az állati szexualitással, amely csak az utódok biztosítására irányul. De nem azonos a szerelem az ember szexuális-genitális viselkedésével sem. Ha *emberi életmegnyilvánulásnak* tekintjük, mint Karl Marx és a filozófiai hagyomány nagyon sok jeles képviselője, akkor nem redukálható a szerelem a szexualitásra, amely *szükséges, de nem elégséges* feltétele a szerelemnek. A szexualitás és a szerelem között antropológiai differencia van. Ez nyilvánul meg az erotikában, a gyöngédségben, a szerelem oszthatatlanságában, és végigvonul a szerelem egész életén és fejlődésén.

A szerelem antropológiai differenciája

Az ember lényege, hogy meghaladja a természetet, bár soha nem szakadhat el teljesen tőle. Ez a meghaladás sajátos törést hoz létre benne: meghatározatlan léthelyzetbe születik, amelyben a halált kivéve minden bizonytalan. Értelme, legfőbb képessége azt adja tudtára, hogy rövid életút áll előtte, s amilyen kérdezetlenül jött az életbe, ugyanúgy fog távozni is belőle. Magára hagyatottan, egyedül nem tud megbirkózni életfeladatával. Az örületbe kergetné az egyedüllét, ha nem tudna

kitörni magányából, ha nem tudná kinyújtani a kezét más emberek felé, hogy felvegye a kapcsolatot velük. Kapcsolatok, vonatkozások, összefüggések és érintkezések nélkül, teljesen elszigetelten a semmiben állna, és maga is semmivé válnék. Az ember másra utalt lény. Ahhoz, hogy emberré válhassék, nemcsak a másik ember szolgálatára van szüksége, hanem elsősorban magára a másik emberre. A kapcsolat önmagában véve értelmes, a kapcsolatnélküliség az értelmesség teljes hiánya. Teljesen igaza van Martin Bubernek, amikor azt mondja, hogy kezdetben volt a kapcsolat. Csak kapcsolatokban bontakozhat ki az emberi élet, válhat értelmessé a létezés. A kapcsolat életeleme az embernek olyan, mint a napfény, ami nemhogy elhalványítaná, hanem ragyogó tisztává teszi a színeket. Nem tudunk bízni magunkban, ha már előbb nem bíztak bennünk. Nem tudunk hinni magunkban, ha nem hisznek bennünk. Nem tudjuk szeretni magunkat, ha nincs aki szeressen bennünket. Csak akkor érezzük becsülésre méltónak létünket, ha mások is becsülik azt. Csak úgy van értelme életünknek, ha értelmet ad mások életének. Az emberi élet tartalma az, hogy tartalma legyen mások életének.

De nemcsak vonzódunk, hanem taszítjuk is egymást. Úgy látszik, hogy az egyéni kapcsolatok alapföltételét, az együttműködést megelőzi a természetből bevészt, fejlődéstörténetileg ősi „egymásellenesség”, ami riválisként sorolja be az embertársat az együttselekvés rendszerébe. Az ember versengő hajlama egyéni érvényesülésre, a másikon való felülkerekedésre, életerének kiterjesztésére, szembefordulásra irányul. Az önmegvalósítás és önfenntartás irányelvének van alávetve valamennyi viselkedési szabály, forma és törvény. Ámde önmegvalósításunk egyetlen útja kivezet az önérdék és az önmagunkról való gondoskodás bűvköréből. Az önmagunk ér-

vényesülésére, a másikkal szembeni helytállásra, a szembenállásból győztesként kikerülésre jellemző törekvés korántsem pusztán romboló elv. Konrad Lorenz szerint könnyen adódik agresszió ellenlábasa, a szeretet nélkül, ám szeretet nincs agresszió nélkül. A kötődés és szembefordulás dinamikus egyensúlyi helyzetet alkot.

A kötődési hajlandóság korlátok közé tereli az agresszivitás romboló erejét, a közös érdek vagy haszon szolgálatába állítja. Nagymértékben megerősíti az emberi kapcsolatokat, ha az egyik fél szükségleteinek és érdeklődésének az iránya közvetlenül megfelel a másikénak. Az emberi szexualitásban elemi erővel nyilvánul meg az elkülönülés áthidalása, az egyesülés vágya, a kapcsolatnélküliség megszüntetése. A szexualitásban a szembenállás fölé emelkedik az ember, önmagán túlra irányulva keresi a másikkal való kapcsolatot. Helyesebben nem a szexualitásban, hanem a szexuális különbözőséget kiaknázó szerelemben. Sigmund Freud is tudta, hogy a szexualitás önmagában nem hoz létre tartós kapcsolatot, hogy a szexualitásnak nincs kollektív összetartó ereje, hogy a promiszkuítás nem építi, hanem rombolja a társadalmat: „A szexuális szükséglet nem egyesíti a férfiakat, hanem megosztja” – írja a *Totem und Tabu* című tanulmányában. Hatalmas lebilincselő erő árad a szexualitásból, de sikeres formájában mindig partneri viszony, szerelmi kapcsolat. A szerelem olyan öröm forrásává teszi a szexuális szükségletek kielégítését, amilyenhez hasonló sehol sem található az élők világában. Nem a szexuális kielégülésből fakad a szerelem, hanem a szerelem teszi lehetővé az igazi szexuális kielégülést, sőt még a megfelelő szexuális techni-

ka elsajátítását is – állapítja meg Erich Fromm. Pontosán ezt a különbséget jelenti a szexualitás és a szerelem antropológiai differenciája.

Az erotika kifejező ereje

Az antropológiai differencia alapja, hogy az embernek nemcsak teste van, hanem test is. Testünk nem merőben külső eszköz, mert testben jelenünk meg, vagyunk jelen magunk és mások előtt. Ha igazi természetű a kultúra, akkor érthető, hogy miért helyez akkora súlyt az ember a test-kultúrára: teste ápolására, szépítésére, illatosítására és díszítésére. Az egész antropológia benne van az öltözködésben és divatban. Anyaszült meztelenül jövünk a világra, de születésünk után soha többé, egy pillanatra sem maradunk igazán meztelenek. Nem létezik olyan emberi társadalom, amely nem alakítaná *valahogyan* tagjainak megjelenését.

Testünk nem tetszőleges külső jel, amelyben megállapodik valamely közösség, hanem a belső, nem látható valóság megjelenése látható alakban: a megjelenés nem mellesleg, elhanyagolható, főleg „külsőség”. A kifejezésben válik teljessé a belső valóság. A szó eredeti értelmében nem azt értjük szimbólumon, hogy egy látható, létező utal egy másikra. A szimbólum valaminek az érvényesülése a másokban, *kiteljesedése* a másokban a másik által. Azért kell kifejeződnie, hogy azzá váljék, ami, hogy ráeszméljen igazi valójára, hogy örömét lelje létezésében. A szimbólum nem az egész része, nem látható oldala a láthatatlannak, hanem az eredendő egész jelenvalósága, valódi mivoltában való megmutatkozása. Ezért és így szimbólum az emberi test: a férfiúi testben és a női testben mutatkozik meg valódi mivoltában a teljes ember. Testi egyesülésük kifejező, szimbolikus viselkedés, amelyben érvényesül, hatásosan él a teljes ember. A gyönyör nem öncél. *A gyönyör szimbólum.*

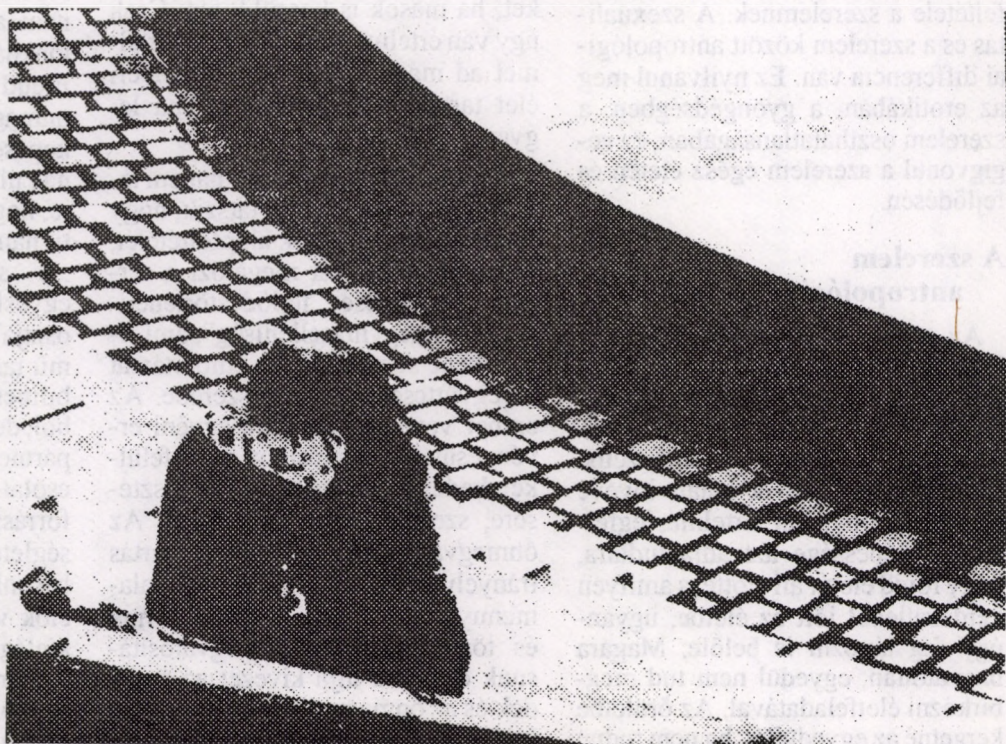
Minek a szimbóluma? A szerelemnek. Bizonyos értelemben vitathatatlan az erotika megnyilvánulása: csók, ölelés, gyöngédség, a szégyen legyőzése, a szerelmi egyesülés mind arra irányul, hogy kifejezze a partnerek egymás iránti szeretetét a kölcsönös odaadásban. Az erotika nem „céljában gátolt szexualitás”, amint Freud írta *Rossz közérzet a kultúrában* című esszéjében, hanem a szeretet kifejezése, a kifejezés általi érvényesítése. A szerelem kifejeződésre irányul, kifejezés nélkül valótlán és testetlen. Azáltal és közben jön létre a belső élmény, hogy hangokban, szavakban, tekintetekben, gesztusokban alakot öltve, ki-formálódva megmutatkozik önmagának és a másoknak. Az elsődleges azonban a szeretett személy iránti érzélem, a személy iránti szeretet. Kedvelhetem valakinek a hangját, a szemét, hajának a színét, az alakját, de ez még nem szerelem, legfeljebb szexuális vonzalom, vagy még annyi sem, hanem mohó, nyers vágy. Amilyen valótlán a szerelem kifejezés nélkül, olyan hazug a kifejezés belső tartalom, szerelem és szeretet nélkül. Az elsődleges azonban a szeretet. Ennek következménye a szexuális gyönyör, ami tovább mélyíti a szeretetet. A szeretet nélküli szexualitás nevel legbiztosabban az életunt, kiábrándult, cinikus, megcsömörlött, önző, fegyelmezetlen, a munkától irtózó embereket.

A gyöngédség

A szerelem egyesülni kíván, de semmiképpen sem merőben testi vágy, nemcsak a felhalmozódott feszültség oldódása. Ha csupán ennyit kíván adni vagy kapni valaki, akkor kikerülhetetlen a szexuális élet megmérgezése, a szomorúság, csömör, undor, testi-lelki irtózat a valóságtól. Mivel nagyon sokan azonosítják a szexuális vágyat a szerelemmel, könnyen esnek abba a tévedésbe, hogy szeretik is egymást pusztán azért, mert felébredt testük vágya. Ez még nem szerelem, ez még nem szeretet, bár az igazi szeretet kiválthatja a testi egyesülés vágyát és a szerelmet.

A szeretetből fakadó erotika, a valódi szerelem egyik legnyilvánvalóbb jele a *gyöngédség*. Ilyenkor nem a mohó ösztön, a nyers vágy irányítja a testi kapcsolatot, nem a hódítás vagy meghódítottság vágya, hanem a könnyed, játékos gyöngédség. Ez nem a szexuális ösztön átirányítása más célra, amint Freud vélte. De nem is az érzékiség elfojtása, sem a gyönyör domesztikálása, megszelídítése. A gyöngédség mindennek előtt nem szó és tett, hanem érzelmi mélység.

A szerelmesek közel vannak, megölelik, megcsókolják, elérik egymást. A gyöngédségnek az érzékekhez van köze. Nézhetek va-

lakit úgy is, hogy ő nem néz engem. De nem érhetek hozzá valakihez – akár csak lelkileg is –, hogy ne érintsen ő is engem. Ha megsimogatom a kezét, nemcsak karjának a csuklótól az ujjak hegyéig tartó folytatását cirógatom, hanem őt magát. Bármilyen nehezen írható is körül a gyöngédség, mindig testhez kötött, ámbar nem korlátozódik az erotikus szerelemre. Szinte valamennyi emberi kapcsolatban lehetséges. Néha talán a tisztelet akadályozza, hogy a másik közelébe menjünk. Vagy a szorongás és a szégyen, mert attól tartunk, hogy ha kimutatjuk érzelmeinket, sebezhetővé válunk. Esetleg betegesen irtószunk az érintéstől, félünk, hogy bemocskoljuk magunkat. Évszázados előítéletek számúzták életünkben a gyöngédséget. Valami testellenes álszemérem abba a gyanúba keverte, mintha igaza volna Freudnak, hogy a gyöngédség csak a nyers érzékiség leplezett megjelenése. Sajnos, többnyire elveszítettük érzékenységünket azokra a felhangokra, amelyek emberibb teszik életünket.

Régóta emlegetik a pszichológusok a világot fenyegető érzelmi halált, márpedig érzelme hiányában fizikailag is pusztulnak az emberek. Egész életén át megsínyli a gyermek, ha kiskorában nem babusgatták eleget. A fiatalok főként azért létesítenek korai bizalmas kapcsolatokat, mert a legfontosabbat, a gyöngédséget nem kapták meg szüleiktől. Nem szervi bántalmaikba hálnak bele a súlyos betegek, hanem abba, hogy nem akad valaki, aki megsimogatná kezüket.

Úgy látszik, mintha elkanyarodtunk volna a szerelemtől. De talán sikerült megvilágítani, hogy a gyöngédség nem azonos a szexualitással – és ezért mellőzhető az erotikus szerelemben.

Kizárólagosság és hűség

Jelenlegi ismereteink szerint a szerelem exkluzív, kizárólagos párkapcsolat. Semmiféle tudomány nem bizonyította eddig azt a *feltételezést*, hogy emberek éltek volna valaha is promiszkuitásban. Tudatlanságra vall, talán szándékosságra is a matriarchátusra, természeti népek különös szokásaira hivatkozni. Hogyan volna promiszkuitás, ha az eszkimó felkínálja *feleségét* a vendégnek? Az etológiai kutatások egyszer s mindenkorra kihúzzák a talajt a kezdeti pro-

miszkuitást vallók lába alól. Az antropológiai differencia megnyilvánulása a házasság: azóta ember az ember, amióta ismeri a házasság intézményét és a szerelmet. Teljesen fölösleges azt kutatni, hogy mi volt a házasság intézményének kialakulása előtt: azóta tekinthető emberek az emberi lény, amióta *házasságban* élnek együtt a nők és a férfiak, akár monogám, akár poligám – s a jó Isten a megmondhatója, hogy még hányféle – házasságban.

A szerelem akkor éri el teljes kiforrottságát, ha mindkét fél hajlandó arra, hogy egész emberségükben és minden időkre elkötelezzék magukat egymásnak, amit általában a házasság fejez ki és valósít meg. Ennek semmi köze a tulajdonhoz, s a házasság nem szigeteli el őket a többi embertől. Ha valaki igazán szereti házastársát, akkor férjében vagy feleségében minden embert szeret, az egész életet szereti. A szerelem exkluzív, mert csak egy emberrel tudok a szerelem természetének megfelelő intenzitással egyesülni, csak egyet tudok szerelemmel szeretni. Aki ennek az ellenkezőjét állítja, az szerelmi analfabéta, az soha nem tapasztalta a valódi szerelem élményét. Ez a kizárólagosság azonban csak az erotikus kapcsolatokra korlátozódik. Az igazi szerelem csálhatatlan jele éppen a többi ember iránti figyelem, érzékenység, segítőkészség. A szerelemben elismerést ad és elismerést kap az ember, ráébred ember voltának értékére, s ezzel minden egyes ember pótolhatatlan értékére. A szerelem igent mond az emberre.

Mit jelent ez az igen? Ha szerelemmel szeretek valakit, azt mondom neki: „akarlak”. Ez kifejezheti az erotikus szerelmet, és ki is kell fejeznie a szerelemben: „vágyom rád” vagy „kellesz nekem”. Mi mással ismerném el a szeretett társat a maga teljes emberségében, női vagy férfiúi mivoltában, mint azzal, hogy tudomására hozom: „kellesz nekem, szükségem van rád mint nőre (vagy férfira)”? De a „szükségem van rád” kijelentésben a „rád” ugyanolyan hangsúlyos, mint a „szükségem van”. „Te” kellesz, akkor pedig az „akarlak” azt is mondja: „jó, hogy vagy”, örülök, hogy vagy, hogy ilyen vagy, amilyen vagy, hálás vagyok neked, hogy létezel. Ha egyáltalán van valami, amit nem kell racionálisan igazolni, aminek magától értető-

dő a léte, akkor a szeretett társé az. A szerelemben átélt feltétlen értelmesség mivoltának mondana azonban ellent, ha bármiféle mulandóság veszélyeztetethetné.

A szexuális egyesülés a szerelmi odaadás legmagasabb rendű formája, beteljesülés és boldogság élménye. Belső dinamikájánál fogva nem egyszeri kifejező magatartás, ismétlődő megnyilvánulásként a teljes elfogadást, egymás feltétlen vállalását valósítja meg. Csak akkor alakulhat ki szerelmi boldogság, ha nemcsak rövid időre, hanem tartósan vállalják az odaadás feltétlen elfogadását. Ehhez azonban akarat is kell.

A tartós szerelmi kapcsolat igénye az ember történelmiségéből ered. Soha nem oldódunk fel hiánytalanul a jelenben, amely magában hordozza a múltat, és az eljövendőre irányul. Egy történelmi lény életében nem korlátozható a szerelem a pusztá jelenre, erre az éjszakára, egy hétvégére vagy nyaralásra. A szerelem nem egy nyári virág, kitörölhetetlen belőle a múlt, és meghatározza a jövőt. Ezért van, hogy magától értetődő a *hűség*, ha szerelemmel szereti egymást két ember, s nem csak szexuális kielégülést keres. A hűség megőrzi az időben a szeretett személyre mondott igent. Csak a hűség és áruulás erőterében realizálódhat szerelem. A hűség első feltétele a bizalom. Mindenekelőtt saját magamban kell bíznom, az én szerelmemben, hogy képes leszek kiváltani vele a másik viszonzszerelmét. Amint Marx írta: „ha szerelmes emberként való *életnyilvánítással* nem teszed magadat *szeretett emberré*, akkor szerelmed tehetetlen, szerelmed boldogtalanság”. A bizalom párja az akarat. Azt mondja Friedrich Nietzsche a *Zur Genealogie der Moral* című munkájában, hogy az ember olyan lény, aki „ígéretet tehet”. Az ígéret nem abban áll, hogy nem tudok elszakadni attól, amit megígértem, hogy nem tudom „felemészteni egyszer elzálogosított szavamat”, hanem hogy nem *akarom* visszavonni, amit egyszer akartam. A hűség „az akarat emlékezte”.

(Folytatózik)

Egy öregurat képzelünk el. Hirtelen egy tartózkodó eleganciával öltözködő, fiatalos, negyvenes évei végén járó férfi állt előttünk a pozsonyi Forum szalalda halljában. Barátságos, közlékeny, nyugodt, diszkrét méltóságot sugároz.

Az út a „föld alá”

Felix Davidek, a csehszlovák földalatti egyház brünni hitvalló püspöke életének totális bevetésével igyekezett aláásni a kommunisták pusztító működését, miközben ellentmondásba keveredett a Vatikán keleti politikájával, és elkövette azt a főbenjáró vétket, hogy még házas férfiakat is papokká és püspökökké, sőt nőket is papnökké szentelt; magánkápolnájában ő szentelte titokban püspökké *Dusan Spinert* is 1979. szeptember 6-án.

Spiner élettörténete olyan, mint egy pszichotriller forgatókönyve. 1950. február 7-én született a kelet-szlovákiai Vydrnikben, három fiú közül a legidősebbként. Igen hamar papi hivataást érzett. Klerikusnak lenni ebben az időszakban minden mást jelentett, csak nem menő foglalkozást. Az általános iskola és a gimnázium elvégzése után a pozsonyi egyetem teológiai fakultásán tanult, 1973. június 9-én szentelték pappá. Egy év rábcai káplánkodás után Szepesújhelyre helyezték, de papi pályafutása ezzel egy időre véget is ért. A jó kiállítású, éles eszű és művelt pap túlságosan vonzó hatást gyakorolt az ifjúságra, s a rendszer ezt nem tűrhette: 1976. március 17-én megvonták tőle a lelképásztorkodáshoz szükséges állami engedélyt. A csehszlovák titkosszolgálat ekkor még nem tudta, hogy Spiner már két éve kapcsolatban áll a földalatti egyházzal. Oskar Formanek jezsuita 1974-ben hozta össze őt Felix

Egyházának áldozata

Dusan Spiner volt a csehszlovák titkos egyház legfiatalabb püspöke. Mint fiatal papot a kommunisták elűzték hivatalából. A fordulat után Róma visszahelyezte plébánosi minőségben. Amikor az elmúlt nyáron 2600 lelket számláló egyházközségből püspöke hirtelen áthelyezte őt az egyházmegye másik sarkába, a szlovák egyház legújabb kori történetében először, fellázdak a hívek.

Davidekkel, aki hamar fölismerte a fiatal pap képességeit.

Davidek a földalatti egyház külföldi kapcsolatainak ápolására, értsd: titkos missziókra képezte ki Spinert, aki eleinte a földalatti egyház Pierre Teilhard de Chardin merész eszméi által erősen meghatározott teológiai-filozófiai agytrösztjében tevékenykedett.

Feszültség Rómával

Spiner hamarosan tagja lett az ugyancsak titkos Máltai Lovagrendnek. Ugyanebben az évben kereste föl először a nagy tekintélyű lengyel Wyszynsky bíborost. Davidek tervei szerint Wyszynskynek kellett volna tájékoztatnia a pápát a titkos egyház tevékenységéről. Spiner ebben az időszakban egy szepesújhelyi vasércbánya szerelőüzemének beszerzési vezetőjeként kereste kenyerét. Beiratkozott a Csehszlovák-Szovjet Baráti Társaságba, így akadálytalanul utazhatott külföldre. Wyszynsky, Davidek és Spiner egyetértett a Vatikán keleti politikájának kritikájában. Davidek gondterhelten figyelte, hogyan próbálja a Vatikán rendszerbarát püspökjelöltekkel fenntartani az ország egyházi struktúráját. Ismételten kísérletet tett arra, hogy figyelmeztesse Rómát, információkat küldött az elutasítandó „békepapokról”, mindenekelőtt azonban elküldte azoknak a klerikusoknak a listáját, akik nézete szerint méltók és képesek arra, hogy vezető funkciót töltsenek be ebben a nehéz időszakban.

Casaroli bíboros, a pápa „külügyminisztere” nem kedvelte az effajta „beavatkozásokat” az általa irányított keleti politikába. Nem csoda, hogy Dusan Spiner nem tudott pápai kihallgatást kieszközölni Davidek számára, hogy az személyesen magyarázhassa el a pápának a földalatti egyház helyzetét és sajtó elképzeléseit.

Találkozás Casarolival

Amikor Spiner Rómába utazott, rendkívül hidegen fogadták. Davidek pápai kihallgatásáról szó sem lehetett. Hiába fordult közvetítésért szlovák földijéhez, az ugyancsak titokban szentelt és évtizedek óta a kúriában tevékenykedő Pavel Hnilica püspökhöz, aki csak kihallgatni próbálta őt, és azt akarta megtudni, hány papot és püspököt szenteltek föl a földalatti egyházban, és mennyi közülük a házas férfi és a nő. Spiner azt mondja: „Hnilica elfogult volt a mi vonalunkkal szemben. Szemben állt Davidekkel. Bár honfitársunk volt, nem akart segíteni, hogy a pápa fogadja Davideket.”

(Évekkel később egy római bíróság elítélte Hnilicát orgazdaság miatt: a vatikáni bankár, Roberto Calvi meggyilkolása után megpróbálta titokban megszerezni annak akatáskáját, amelyben a Vatikánt esetleg terhelő dokumentumokat sejtett.)

Mindezek után nincs mit csodálkozni azon, hogy egy beszélgetésen Casaroli is megvetően kezelte Spinert, aki erre így emlékszik vissza: „Amíg élek, nem felejttem el ezt a találkozást. A bíboros megkövült, megközelíthetetlen arca megrázott. Mint ha a Szent Péter tér egyik szobrával ütem volna szemközt. Tekintete egy római hierarcha szigorú tekintete volt. Ez a találkozás sokkolt engem.”

Titkos moszkvai küldetés

1980. január 1-jétől Spiner folytathatta papi működését, egy Rózsahegy közelében fekvő plébánia harmadik káplánjaként. Egy évvel később, 1981. február 9-én ismét Lengyelországban járt Wyszynsky bíborosnál, aki közölte vele, hogy a Szovjetunióban vannak titkos papjelöltek, akiket föl kellene szentelni. Mivel az a lengyel püspök, akit erre a titkos feladatra kiszemeltek, megbetegedett, megkérdezte, vállalná-e ő ezt a feladatot.

Spiner tájékoztatta erről Davidek püspököt, és tanácsát kérte. Davidek igent mondott rá.

1981 áprilisában Spiner elindult a veszélyes moszkvai útra, és április 22-én egy lakásban titokban fölszentelt két papjelöltet, akiket az orosz földalatti egyházban képeztek ki. Egyikük, Szergej Nyikolenko még ma is működik Svédországban. A másik, Nyikovorov a KGB csapdájába esett, és amikor megkínózták, kiadta felszentelő püspökének nevét.

A titkosszolgálat célkeresztjében

Ettől kezdve a KGB, illetve a csehszlovák titkosszolgálat, az STB intenzíven figyelte Spinert, de kívárták, hogy minél többet megtudjanak kapcsolatairól és tevékenységéről. 1983 őszén Davidek és Spiner egy tudományos expedíció örvében Japánba utazott. Az útvonal a Szovjetunió vezető keresztül.

Az utazás titkos mozzgatórugójára Spiner így emlékezik: „Davidek meg akarta ismerni a Szovjetunió keleti részeit, Habarovszk vidékét és a kínai határterületet. Meg volt győződve arról, hogy a kommunizmusnak hamar vége lesz, és akkor éppen ezek lesznek a mi missziós területeink. Figyelmeztettem Davideket, hogy szélsőséges kockázattal jár, ha lelepleznek minket. Davidek először igazat adott nekem, és úgy vélte, nagyon is lehetséges, hogy többé nem térünk vissza. De szilárdan elszánta magát, hogy a leleplezés és az azt követő likvidálás árán is odautazik... Valóban megfigyelték és lehallgattak minket. Az egyik nap az ingem zsebében találtam egy 'poloskát'.”

Miután Spiner visszatért Japánból, a csehszlovák titkosszolgálat lecsapott: hogy tönkretégye hitelét, a KGB-vel összefogva azt a mérgező hírt kezdte terjeszteni, hogy Spiner titkosszolgálati ügynök. Davidek erre, attól való félelmében, hogy a titkosszolgálat most majd nekimegy a földalatti egyháznak is, de azért is – ahogy általános helynöknője, Ludmila Javorova hangsúlyozza –, mivel túlságosan kockázatosnak tartotta Spinert akcióit, megszakította vele a kapcsolatot.

Titkos ügynök...

1982-től 1987 májusáig Spiner az egyik liptószentmiklósi plébánia adminisztrátora volt, majd 1999 au-

gusztusáig Nova Lubovna plébánosa. Jóllehet hivatalosan pappá és érvényesen püspökké szentelték, ráadásul nőtlen életmódra, 1992 márciusában római utasításra alá kellett írnia egy nyilatkozatot, hogy mindaddig nem lép püspökként a nyilvánosság elé, amíg a „Szentszék” másképp nem dönt.

Erről így beszél: „Aláírtam, de azzal a feltétellel, hogy befejezhetem doktori disszertációm, és taníthatok a pozsonyi egyetem teológiai karán. Am 1992. május 25-én Jan Sokol érsek az utóbbi kívánalmamat visszautasította.”

Azóta nem szüntek meg az ellene irányuló támadások Frantisek Tondra és Andrej Imrich püspökök részéről. Ezek oka: Spinert rendkívüli módon kedveli az ország intelligenciája és a nép egyaránt, a konzervatív egyházi miliőben „modern” nézeteket képvisel a születésszabályozással és a nők papságával kapcsolatban. Miséin a templomok zsúfolásig teltek, lelkipásztori tevékenysége virágzik. Odafele azt mondják, nem akarnak „egy egyházmegyét az egyházmegyében”.

... és eretnek?

Arra a kérdésre, mi a helyzet azzal az ellene irányuló szemrehányással, hogy egy szekta, az ún. Grál-mozgalom követője két hitoktató munkatársnőjével, Veronika Bodovával és Bernadeta Hajastekovával együtt, akiktől Tondra püspök nem régen megvonta a tanítási engedélyt, Spiner felháborodottan így felel: „Elborzaszt, hogy nem szégyellnek egy ilyen hazugság és rágalom alapján egy egész plébániát és családokat szétrobbantani. Középszkolások diákok egy csoportjával valóban beszélgetünk többek között a Grál-mozgalomról is, arról, hogyan kell keresztény szemszögből értékelni. De természetesen semmilyen módon nem propagáltam ezt a szektát. A hitoktatók sem. Hihetetlen, mit meg nem tesznek, hogy elleplezzék elmozdításom igazi gyökereit!”

Néhány őskonzervatív besúgó irigysége és hajtóvadászata végül oda vezetett, hogy Spinernek az elmúlt nyáron püspöki parancsra el kellett hagynia Nova Lubovna plébániáját, és át kellett költöznie az egyházmegye másik sarkába, ami a hívek szabályos lázadását váltotta ki. Tondra püspököt tisztázó beszélgetésre hívták az egyházközségbe, de ő elutasította ezt. Erre a hívek előzetes beszél-

getést kértek a püspöktől és segédpüspöktől. Négy képviselőjüket végül fogadták. Így számolnak be erről. „A püspökök még tíz percet sem szántak ránk. Semmiféle magyarázatot nem adtak Spiner plébános úr át-helyezésére. Az egyetlen magyarázat az volt, hogy 50 éven át (vagyis a kommunizmus idején) folyton parancsokat kellett tudomásul venniük, most eljött az ideje annak, hogy ők hozzák a döntéseket. És ezeken nem fognak változtatni.”

A keresztútról nincs kijárat

1999. augusztus 19-én, az esti misén búcsúztatták Spinert. „Egész idő alatt mértékletességre szólított fel minket. A polgármester asszony most a falu díszpolgári oklevelét nyújtotta át neki. A gyerekek virágokat hoztak, az emberek a könnyeiket.”

Amikor a rá következő vasárnap Imrich segédpüspök mégiscsak megjelent Nova Lubovnában, a hívek szabályszerűen megostromolták. „Ezzel kikényszerítettük a régóta vágyott vitát. Arra a kérdésre, miért nem jött a két püspök Nova Lubovnába, hogy tisztázzák az emberekkel a dolgot, Imrich püspök azt felelte, semmiféle ok nem volt rá.”

Időközben egy konzervatív pap vette át a Nova Lubovna-i plébániát. Az egyházközségben még nagyobb lett a szakadás...

A hívek imént idézett nyilatkozatának befejező mondata így hangzik: „Ami a kommunistáknak ötven év alatt nem sikerült, az néhány hét alatt sikerült az egyházi felsőbbbségnek.”

Az emberek rokonszenve megmarad

Dusan Spiner püspök számára, aki a legveszélyesebb körülmények között vetette be életét Istenért és az egyházért, vigasznak az emberek rokonszenve és egynémely püspökközlégájának elismerése marad.

Amikor új egyházközségében, Velke Borovéban tavaly szeptember 15-én a templombúcsút ünnepelte, a Nova Lubovna-i hívek hét tömött autóbusszal és harminckét személykocsival utaztak oda.

És Paskai László bíboros már jóval korábban egy csodaszép püspöki keresztet ajándékozott neki...

Rudolf Schermann

A bűnös egyház

A pápai bocsánatkérésről

Az idei Nagyböjt első vasárnapján a római Szent Péter bazilikában II. János Pál pápa az egész egyház nevében bocsánatot kért Istentől „az egyház gyermekeinek múltbeli és mai bűneier” , hangsúlyozva, hogy „az isteni megbocsátásból fakad a megbocsátás a testvéreknek és a kölcsönös kiengesztelődés”. E „történelmi bocsánatkérés” kommentárjaként közlünk részleteket Georg Denzler kiérdemesült bambergi egyháztörténész professzor írásából.

„Azt is el kell mondanod: becsületesen bevalljuk, hogy Isten az emberek, különösen a papok és főpapok bűnei miatt engedte ezt az üldözést... Jól tudjuk, hogy évek óta ennél a Szentsejknél is sok undorító dolog fordult elő: visszaélés a lelki dolgokkal, parancsok lábbal taposása, sőt minden a haragba fordult át. Ezért nem csodálható, hogy a betegség a fejről a tagokra, a pápákról a főpapokra terjedt át. Főpapok és papok, mi mindnyájan letértünk az igazság útjáról... Ezért nevéünkben meg kell ígérem, minden igyekezetünkkel azon leszünk, hogy elsősorban a római udvart javítsuk meg, ahonnan kiindulva talán kezdetét vette ez a baj. És akkor, ahogy a betegség innen indult ki, talán a gyógyulás és megújulás is innen árad ki.”

Aki ezt írta, nem gyűlölettől eltelt egyházkritikus volt, hanem egy pápa, mégpedig a Hollandiából származó VI. Hadrián, aki ezt a bűnbevallást Francesco Chiaregati legátusával 1522-ben Nürnbergben, a Német-Római Birodalom rendi országgyűlése előtt olvastatta fel. Azonban ahelyett, hogy a sürgetően követelt reform megvalósításához fogtak volna, a pápi rendek épp ellenkezőleg úgy érezték, a pápai bűnbevallás felhívása őket állítja pellengérré.

Sem korábban, sem azóta nem került sor ilyesféle önvádolásra. Csak II. János Pál tette meg a katolikus egyház általános bűnbevallását az első nagyböjti vasárnapon. Huszonegy éves pontifikátusa alatt ő már a föld szinte valamennyi országában minden alkalmat megragadott, hogy bevallja a keresztények által a múltban elkövetett súlyos hibákat és bűnöket, és bocsánatot kérjen azokért.

Luigi Accattoli „Amikor a pápa bocsánatot kér” című könyvében 21 témára csoportosította a pápa sokféle bocsánatkérelmi tárgykorét: keresztes hadjáratok, inkvizíció, Galileo Galilei, zsidóság, iszlám, egyházszakadások, vallásháborúk, Luther Márton, Jan Hus, Jean Calvin, Huldrych Zwingli, nők, maffia, rasszizmus, diktatúrák, integralizmus, háború és béke, indiánok, indiánok, bennszülöttek-öslakosok, rabszolga-kereskedelem, Ruanda. Mindenesetre egyetlen helyen sem esik egy árva szó sem az egyház mint intézmény bűnéről. Mindig csak arról van szó, hogy az „egyház gyermekei”, vagy „az egyház tagjai”, vagy „sok keresztény” bűnöket követett el és ezzel eltorzította és elsötétítette Jézus Krisztus arcát. Könnyen felismerhető a törekvés, hogy az egyházat „önmagában véve” – és ugyan mit is jelent ez így? – szelplőtlennek és szentnek kívánja beállítani. És

nyilván ugyanez okból történik az is, hogy a pápa sehol sem beszél hittani témákról, mintha az egyház hosszú története folyamán az egyházi tekintélyek a pápáig terjedően nem követek volna el számtalan hibás döntést, és nem tettek volna közzé téves tanításokat.

A Vatikán Nemzetközi Teológiai Bizottsága Ratzinger bíboros vezetésével a belső véleménykülönbségek miatt létrehozta az „Emlékezni és megbocsátani. Az egyház és tévedései a múltjában” című terjedelmes dokumentumot, amely a pápa bűnbevallásának értelmezéséhez akar segítséget nyújtani. Ebben ismételt találkozhatunk a pápa által is hangsúlyozott különbségtétellel az egyház tanítóhivatala és az egyház tekintélye között. Egy hivatalviselő személyes bűne a legkevésbé sem érintheti „a püspöki tanítói teljhatalom karizmáját”. „Ezért a pápa és sok püspök bocsánatkérése következményeként semmiképp sem kívánható meg a tanítóhivatali kijelentések visszavonása vagy relativizálása.” Egy ilyen különböztetés segítségével eleve el kell kerülni a tanítóhivatali tekintély lehetséges tévedésének vagy hibájának még a látszatát is. De vajon az ilyen megkülönböztetés nem a teológiai skizofrénia határát jelenti-e?...

A pápai és bíborosi konzisztóriumban elmentmondó nézetek nyilatkoztak meg egy ilyen lépés értelméről és szükségességéről... De nemcsak a bíborosi kollégiumban, hanem a római kúria köreiből is merültek fel aggodalmak és ellenállások a pápa általános bűnbevallásával kapcsolatban. Georg May mainzi egyházi jogi professzor lépett fel az egyik legélesebb kritikusként: „Egyházunkban elég hosszú idő óta a bocsánatkérésnek valóságos mániája indult el... A bocsánatkérelők körtáncosainak élén II. János Pál áll. Az uralmon lévő pápa eddig 94 alkalommal kért bocsánatot nyilvánosan az egyház tagjainak valamilyen (tényleges vagy vélt) hibájáért... Ebben sok püspök és püspöki konferencia utánozza őt... A német püspökök, mindenekelőtt elnökük, ismételt részletes bűnvalomásokot fogalmaztak meg az 'egyház' nemzeti szocializmus idején vallott (állítólagos) kudarcáért...”

A középkori inkvizíciók már messze a múltéi. Az egyház azon szolgálói, akik mind máglyán végezték, mint például Husz János, Savonarola, Giordano Bruno, nem igénylik már egy pápa megbocsátását. Ha azonban meggondoljuk, hogy a lelki gyötrelmek rosszabbak lehetnek, mint a testi fájdalmak, fel kell tenni a kérdést, nem működik-e ma is a vatikáni inkvizíció, amely mesterséget

ugyan szelídebb módszerekkel, de nem kevésbé hatékonyan űzi.

Hosszú azoknak a teológusoknak a névsora, akiket korunkban eltöltöttek a beszédől és írástól, vagy megvonták tőlük az egyházi tanítási felhatalmazást, vagy akár pápi hivatalukat is elveszítették, mert a hivatalos egyházi tanítástól eltérő véleményüket nyilvánosan is képviselni merésztették. Nevezzük meg csak a franciákat: Teilhard de Chardin, Henri de Lubac, Yves Congar és Jacques Pohier, a németeket: Stephan Pfürntner, Bernhard Häring, Hans Küng és Eugen Drewermann, a belga Edward Schillebeeckx-et, a latin-amerikaiakat: Gustavo Gutierrez, Leonardo Boff és Ernesto Cardenal, az észak-amerikaiakat: Matthew Fox és Charles Curran, a Sri Lankából származó Tissa Balasuriyát és a magyar Bulányi Györgyöt. Vajon a pápa e törvényen kívül helyezett teológusoknak és a hivatalától megfosztott Jacques Gaillot püspöknek is a kiengesztelődés békejobbát fogja-e nyújtani?

II. János Pál pápát csodálni kell, hogy az egyház történelmének könyvébe tekintve szeme nem kerül el a sötét lapokat. Azonban a bűnbevallások és bocsánatkérések láttán felmerül a nyomasztó kérdés, vajon II. János Pál, aki bátran tekint az egyház múltjára, nem csukja-e be a szemét bizonyos egyházon belüli problémák előtt. Számtalan kérés és neheztelés, vád és panasz özönlik Rómába, azonban nem talál meghallgatásra a Vatikánban. A pápa nem érzékeli azokat a hibákat és mulasztásokat, amelyek az ő számláját terhelik? Mi haszna itt bármi megvallásnak és sajnálatnak a régmúlt mulasztásokkal és hibákkal kapcsolatban, ha elmaradnak a ma sürgetően szükséges reformok?...

Akinek nehezére esik elfogadnia, hogy az egyház Jézus Krisztushoz fűződő kapcsolata ellenére személyeiben és intézményeiben hibázhat és vétkezhet, fontolja meg (az 1981-ben elhunyt) Fridolin Stier tübingeni ösztövegyházi teológus és áldott szónok kijelentését, mit kell tartani az egyházzal: „Ha tökéletes volna, félnem kellene az egyháztól; tökéletlenségében azonban, mert ilyen, szerethetem is.”

Georg Denzler

Fordította: Hampel Károly

Forrás: Süddeutsche Zeitung, 2000. március 11/12.

Az „Érted vagyok” első tíz évfolyamának szerző- és címlistája

01/1990. május/02-03	Simonyi Gyula	Hogyan állhat egy folyóirat Isten oldalára?
01/1990. május/04, 11	Dombi Tibor	Nagypéntek (vers)
01/1990. május/04-05	Bulányi György	„Napján az Úrnak, ki feltámadott”
01/1990. május/06	S. Gy.	Diadalmaskodunk az által, aki szeret minket!
01/1990. május/07		Még a püspök is felnőttként keresztelte meg a saját fiát!
01/1990. május/07-08	Vincze Endre	Elő Nemzeti Kincs pályázat
01/1990. május/08		A Család Alapítvány
01/1990. május/09		Erdélyi felhívások
01/1990. május/10		Gyász a világ legszebb kertjéért
01/1990. május/11		A Föld Napja
01/1990. május/12	Kiszely Károly	Stratégiai javaslatok a környezetvédelemre
01/1990. május/12		Ecotopia tábor és más öko-hírek
01/1990. május/13-14		A Hajnal Leánya (I. rész)
01/1990. május/15-16	(Kották)	Þusza S., Székely M. és Túrmezei E. verseire
01/1990. május/17-18	Leszkay András	Őszibarack (mese)
01/1990. május/19-20	Simonyi Gyula	A lap ars poeticája (németül)
01/1990. május/21-23	Kovács Tádé	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Gergely G. András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Václav Benda	A család megsebesült a totális államban
01/1990. május/24-25		Concilium magyar nyelven!
01/1990. május/25		Apolási díj igényelhető!
01/1990. május/26-27	G. A.	Mit ér az egység, ha Isten a másik oldalon áll?
01/1990. május/28		Egyházi sztalinizmus?
01/1990. május/29		Ki hivatkozhat Jézusra?
01/1990. május/30		Önnevelés helyett egymást nevelés
01/1990. május/30		Ki szeretne amerikai vendéget fogadni?
01/1990. május/31	Kaszap Márta	Tavaszi munkák a biokertben
01/1990. május/31		Ki szeretne külföldiekkel együtt dolgozni?
01/1990. május/31		„Sponzor keresztetik”
02/1990. június/02		Kiket támogat sok egykeresős nagycsalád?
02/1990. június/03		Meglátogatott minket az „ősegyház”
02/1990. június/03		Bulányi György állítólagos elfitélése
02/1990. június/04-05	Jürgen Moltmann	Van a modern társadalomnak jövője?
02/1990. június/06		A honatyák figyelmébe
02/1990. június/07		Sötét és világos zöldek
02/1990. június/07		Receptek: vegetáriánus „húsfélék”
02/1990. június/08		Felhívás az Országgyűléshez
02/1990. június/09		A magyar kisebbségi szomszéd országokról
02/1990. június/10		Mi a megoldás az évi kilencven ezer abortuszra?
02/1990. június/10		A magzatvédelem hírei
02/1990. június/11	Vincze Endre	A Család Alapítvány
02/1990. június/11		Milyen lesz az új nemzeti alaptanterv?
02/1990. június/11	Gál József	Működő alternatív iskolák Magyarországon
02/1990. június/11, 31		Erdélyi felhívások
02/1990. június/12		A lelkiismereti tiltakozók hírei
02/1990. június/13-14	(Kották)	A Hajnal Leánya (II. rész)
02/1990. június/15-16	Leszkay András	A Szent Ferenc film énekei
02/1990. június/17-18		Bélyeg (mese)
02/1990. június/19		Funkciók egy tábor megszervezésében
02/1990. június/20		Ön- és egymást nevelés akadályverseny
02/1990. június/21-24	Kovács T., Bulányi Gy.	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Gergely G. András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Hegyi Béla	Miért hagyjuk, hogy így legyen?
		Akit nem üldöznek, maga kezd üldözni?
02/1990. június/25		Közösségi hírek
02/1990. június/26		A Nagymarosi Ifjúsági Találkozó
02/1990. június/26		Van segítség az alkohol ellen!
02/1990. június/27	Simonyi Gyula	A 4. Magyar Ökumenikus Találkozó
02/1990. június/27	Vágó György	Film, videó, sajtómorzsák
02/1990. június/27	Kaszap István	Aki a hatalmat nem vállalva törődik a társadalommal
02/1990. június/28		A Méréleg az AIDS-ről
02/1990. június/28		Keresztény hírek bel- és külföldről
02/1990. június/29		Egyházi megújulás
02/1990. június/29, 30		A katolikus üldözök az elődeink...
02/1990. június/30		Könyvajánlások
02/1990. június/31		Önkormányzás a Bokorban és a társadalomban
03/1990. szeptember/02		Keresztényként pozícióban?
03/1990. szeptember/02		Zöld lesz-e az önkormányzatunk?
03/1990. szeptember/03		Nemzetközi környezetvédelmi sajtószemle
03/1990. szeptember/03		A Családi Jogok Nemzetközi Egyezménye
03/1990. szeptember/05		E. Sch.-Fiorenza, Christian Duquoc vitaindító
03/1990. szeptember/06		Bokor-hozzászólások
03/1990. szeptember/06		A Család Alapítvány román-magyar családi hétvégéje
03/1990. szeptember/10		Egy radikális békeegyház: a Hutteri Testvérek
03/1990. szeptember/11	Bulányi György	Gondolkodástan és hittan
03/1990. szeptember/11	Simonyi Gyula	Kishitűség-oktatás? Javaslat a szülői jogról
03/1990. szeptember/12	Garay András	Mit, ki, hol?

03/1990. szeptember/13		12 éve halt meg a mosolygó pápa
03/1990. szeptember/13		Hét éve fogságban (szolidaritási levelezőlap)
03/1990. szeptember/14		Mondjon le a püspök!
03/1990. szeptember/15		A Hajnal Leánya (III. rész)
03/1990. szeptember/17	Magyar Lajos	Lázár Mihály üzenete
03/1990. szeptember/18	Dinnyés József	Ne rejtőzz el; Romlás ellen való ének
03/1990. szeptember/19	Babos István	Civil szolgálat a gyakorlatban
03/1990. szeptember/20	(Alba Kör)	Újra a konstantini csapdába esünk?
03/1990. szeptember/21		Mese, rajzpályázat
03/1990. szeptember/22		Erdélyi tábor; hét országra szóló kerékpártúra
03/1990. szeptember/23	Kovács Terézia	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Barcza Barna	Vasárnapi szentirási elmélkedések
		Isten az éhezők oldalán áll!
03/1990. szeptember/27		Menekültügyi javaslat
03/1990. szeptember/28	Németh Géza	Csángó magyarok levele a pápához
03/1990. szeptember/28		Fogyatékos gyermek anyja vagyok
03/1990. szeptember/29	A. M. von Lossow	Az első napok mérge
03/1990. szeptember/30		Egyetlen méter új autópályát se!
03/1990. szeptember/30		Holt költők társasága; Papa, én nő vagyok
03/1990. szeptember/31	György Lajos	Régi írás
04/1990. november/02-03	Bulányi György	Karácsonyi történet
04/1990. november/04	Garay András	„Szent” szennyirodalom a karácsonyi kínálatban
04/1990. november/04		Éves jelentés a misszióból
04/1990. november/05	C. Prakash	Tábor a fogyatékos gyermekekért (Söréd)
04/1990. november/06-07		A harmadik évezred küszöbén (vitaindítók)
04/1990. november/08-12	Küng, Tracy, Gutiérrez	Bokor-hozzászólások
04/1990. november/08-12		A Hajnal Leánya (IV. rész)
04/1990. november/13-14		Körté Törpe sípot lopott (mese)
04/1990. november/17-18	Leszkay András	Rejtvény
04/1990. november/18		Román-magyar családi hétvége
04/1990. november/19		PRAGA, BUKAREST üdvözlőlapp-akció
04/1990. november/19		Az Elő Nemzeti Kincs díj ezévi meghirdetése
04/1990. november/20		Vasárnapi szentirási elmélkedések
04/1990. november/21-24	Gergely G. András	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Bulányi György	Nős Katolikus Papok Közössége
	Fülep S., Czipó J.	Az az ördögi szexualitás!
04/1990. november/25-26		Kínai keresztények (szolidaritási levelezőlap)
04/1990. november/26		Ej (vers)
04/1990. november/27	Berényi Rita	Amerikai útbeszámoló
04/1990. november/28	-s -s	Hit és politika
04/1990. november/29	Gergely G. András	Óko-filozófia; Pax Christi Netherlands
04/1990. november/30		Füstmentes világnap; Mire szolgál a benzinárbevétel?
04/1990. november/31		A Szentlélek... (a szlovák földalatti egyházzól)
05/1991. február/02		Az Elő Nemzeti Kincs pályázat
05/1991. február/03		Román-magyar hétvége
05/1991. február/03-05		Levél az öko-frontról; öko-sajtószemle
05/1991. február/06-07		A pénz hatalma még a gumibotnál is fenyegetőbb!
05/1991. február/07-08		Ökumenikus Megújulási Fórum; Szolidaritási levél
05/1991. február/09-10		A Church and Peace hálózat; Amnesty International
05/1991. február/11-12		Erőszakmentességre nevelés alsó tagozatban
05/1991. február/13		A Hajnal Leánya (V. rész)
05/1991. február/14, 19	Pintér Valéria	Az 1-3 éves gyermek nevelése
05/1991. február/15-16	(Kották)	Tíz taizé-i ének
05/1991. február/17-18	Leszkay András	Valami mindig szép (mese)
05/1991. február/20		Afrikai misszió
05/1991. február/21-24	I. ág, Kovács Tádé	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Simonyi Gyula	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Takács János	A zsidó Jézus (P. Lapide – U. Luz könyve)
05/1991. február/25-27		A szövetség új? örök?; Egy páratlan kisközösség
05/1991. február/26, 27		Tanulmány a történelemtől
05/1991. február/28-29	A. Toynbee	A Concilium Kongresszus zárónyilatkozata
05/1991. február/30-31		A Szent Egyed közösség
06/1991. április/02	Bulányi György	Lengyel pápa (I. rész)
06/1991. április/03-05	Bulányi György	A szegényeket mindenhol semmibe veszik
06/1991. április/05		A Gordon-módszer a gyermeknevelésben
06/1991. április/06	Cs. G.	Nem mondott le!; A Vatikán mikor rehabilitálja?
06/1991. április/07	Jegesi Pál	A békepapok továbbra is hivatalban vannak
06/1991. április/08	Havasy Gyula	Magyar katolikusok szenvedései
06/1991. április/09		Szolidaritási levél egy vietnami papért
06/1991. április/09-10	Vincze Endre	Elő Nemzeti Kincs
06/1991. április/11		Háborúellenes amerikai püspökök
06/1991. április/12	Hans Meier	A Hutteri testvérek levele Bush elnökhöz
06/1991. április/13-14		A Hajnal Leánya (VI., befejező rész)
06/1991. április/15-16	(Kották)	Sillye Jenő: A világnak Krisztus kell!
06/1991. április/17-18	Leszkay András	Moha a Tátrában (mese)
06/1991. április/19-20		Szerelem akadályverseny
06/1991. április/21-24	Gergely G. András	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Turiák Ildikó	Vasárnapi szentirási elmélkedések
06/1991. április/25-26		Önként vállalták; Adalék a római szinódusról
06/1991. április/25-26		Csak kipróbált közösségvezetőket szabad szentelni
06/1991. április/27		Felelősség a jövő generációért
06/1991. április/27		Olcsó, zöld villamosjegyet!
06/1991. április/27		A Bokor öko-csoportja
06/1991. április/28		Zöldköznapi praktikák
06/1991. április/29-30	Demeczky Jenő	Az egységes keresztény Európa...
06/1991. április/31		Román-magyar hétvége

07/1991. június/02		Család Alapítvány
07/1991. június/02-03	Zelnik József	Ökológia és kultúra
07/1991. június/05-09	Bulányi György	Lengyel pápa (II., befejező rész)
07/1991. június/06		Katolikus olasz költők Rómáról
07/1991. június/06, 20		Meditációk, versek
07/1991. június/08		Tévedhetetlen?
07/1991. június/10		Megtört egy évezredes megegyezés?
07/1991. június/10	G. Kaiser	Egyházi zuzavar
07/1991. június/11		Né igazodjatok a világhoz!
07/1991. június/12		Béke-hírek
07/1991. június/12		Hadsereg nélküli semleges Magyarországért
07/1991. június/13-14	Hindler László	Ez is teljes élet (I. rész)
07/1991. június/15		Mindszenty menesztésének körülményeiről
07/1991. június/15		Szolidaritási levél egyiptomi fiatal keresztényekért
07/1991. június/16		Mindszenty titkárának elhurcolása
07/1991. június/16	B. Shaw	Szent Johanna
07/1991. június/17-19	Leszkay András	A tökéletesség hetedik foka (mese)
07/1991. június/21-24	Fiatalok IV., Gyűrűs I.	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Bulányi Gy., Király I.	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Erich Fromm	Bűn-e az engedetlenség?
07/1991. június/25-27		Olvasóink leveleiből
07/1991. június/28-29		Óko-szemle!
07/1991. június/30		A járda a gyalogosoké
07/1991. június/31		A lengyel egyházzól
08/1991. augusztus/02	Jacek Wegner	A Környezet és Fejlesztés Világkonferencia előtt
08/1991. augusztus/03		Környezetbarátság
08/1991. augusztus/03-05	Dőry István	Megalakult a Gaja Környezetvédő Egyesület
08/1991. augusztus/04		Mézesmadzag – ezúttal délen
08/1991. augusztus/06	Garay András	Az ENSZ élelem-szervezete az éhezést növeli?
08/1991. augusztus/07		Erdély: „mindegyik az anyanyelvén”
08/1991. augusztus/08		Interjú Tökés Lászlóval
08/1991. augusztus/09-10	Simonyi Gyula	Hitvallás és árulás
08/1991. augusztus/11		Lelküismereti tiltakozók nemzetközi találkozója
08/1991. augusztus/12		Ez is teljes élet (II., befejező rész)
08/1991. augusztus/13-14	Hindler László	Jószolgálati utunk Hollandiában
08/1991. augusztus/14	Szeibert András	Szentgyörgyi Albert zoltárai
08/1991. augusztus/15-16	(Kották)	A folyton kérdező Ugri Bugri (mese)
08/1991. augusztus/17-18	Leszkay András	Kolduló egyházból segítő egyház legyünk
08/1991. augusztus/19-20		Szolidaritási levél
08/1991. augusztus/19-20	Dombi Ferenc	Vasárnapi szentirási elmélkedések
08/1991. augusztus/21-23	Gergely G. András	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Dombi János	A Bányai Közösség
08/1991. augusztus/24-25		Olvasóink leveleiből és dokumentumaiból
08/1991. augusztus/26-29		Interjú Eliás Józseffel
08/1991. augusztus/30		Temetés után
08/1991. augusztus/31	Csapody István	Esszé a határokról
09/1991. november/02	Marco Hren	Interjú Pozsár Jánosnéval
09/1991. november/03	Horváth Kinga	Mítoszok áldozatai
09/1991. november/04	Gromon András	Töprengések a bérmunkáról (TAB, I. rész)
09/1991. november/05-11	Simonyi Gyula	Az Ifjúsági Zsinat 1974-es indulásáról (napló I. rész)
09/1991. november/12-14	Simonyi Gyula	Szentgyörgyi Albert zoltárai (folytatás)
09/1991. november/15-16	(Kották)	Fogorvosnál (mese)
09/1991. november/17-18	Leszkay András	Mélyen tisztelt Szentatya!
09/1991. november/19	Mészáros – Schlosser	Nem tudok bizni bennük
09/1991. november/20	Milos Rejchzt	Rés a falon
09/1991. november/20	Garay András	Vasárnapi szentirási elmélkedések
09/1991. november/21-23	VII. ág	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	XI. ág	Bányán táboroztunk
09/1991. november/24-25	Simonyi Katalin	Szlovákiában kerekedtünk
09/1991. november/25	Fehér Tamás	Olvasóink leveleiből és dokumentumaiból
09/1991. november/26-28		Az engedelmesség nélküli morál
09/1991. november/29-31	Adalbert Stauffer	Töprengések a bérmunkáról (TAB, II., befejező rész)
10/1991. december/02-10	Simonyi Gyula	Vallomás a szegények egyházáról
10/1991. december/11	Graham Greene	Ti vagytok a Föld sója?!
10/1991. december/12	(Kistestvér)	Rokonaink végveszélyben
10/1991. december/12	Kiszely Károly	Az Ifjúsági Zsinat 1974-es indulásáról (II. rész)
10/1991. december/13-14	Simonyi Gyula	A budapesti Taizé-i találkozó énekeiből
10/1991. december/15-16	(Kották)	A csomagok (mese)
10/1991. december/17-18	Leszkay András	Fogadjátok el Isten munkásait!
10/1991. december/19		A mozgássérültek Viktória Alapítványa
10/1991. december/20		Vasárnapi szentirási elmélkedések
10/1991. december/21-24		Vasárnapi szentirási elmélkedések
10/1991. december/24	Vincze József	Elő Nemzeti Kincs
10/1991. december/25-28	Szabó Gyula	Interjú Halász Endre plébánossal
10/1991. december/29		Az utrechti Pax Christi konferenciáról
10/1991. december/29		A Pax Christi és a lelküismereti tiltakozás
10/1991. december/30		Civil szolgáltatók Németországban
10/1991. december/30		A szegények önkéntessége
10/1991. december/31		Karácsonyi üdvözlét Belgrádba és Zágrádba
11/1992. február/02	(Szerk.)	Beköszöntő
11/1992. február/03-06	Gergely G. András	Beleszólt-e Jézus társadalmi kérdésekbe?
11/1992. február/07-08	Nyiri Tamás	Keserű búcsú a kedvenc mintaképektől
11/1992. február/09	Gromon András	„Semmi sem abszolút”, „Nem vagyunk tökéletesek”
11/1992. február/10	Hildegard Goss-Mayr	„Az erőszakmentesség elképzelhető”
11/1992. február/11-14	Lev Tolsztoj	A pokol szétrombolása és visszaállítása
11/1992. február/15-16	(Kották)	Karácsonyi és újévi énekek

11/1992. február/17-18	Leszkay András	Cseresznyelopás – szalámilopáslopás... (mese)
11/1992. február/19-20	Merza József	A történelem az élet tanítómestere
11/1992. február/21-24	Barcza Barna	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Kovács László	Vasárnapi szentírási elmélkedések
11/1992. február/25-26		Elő Nemzeti Kincs, 1991
11/1992. február/27	Szabó D., Gromon T. I. Németh J.,	Olvasói levél Olvasói levél
11/1992. február/28-30		Környezet és fejlődés
11/1992. február/30-31		Környezet és csomagolás
12/1992. április/02	Gergely G. András	Elpidia
12/1992. április/09	Gergely G. András	Interjú a Szuly-Vigyázó házaspárral
12/1992. április/12	Gromon András	„Isten ennyit nem kíván”
12/1992. április/13		Drewermann dosszié
12/1992. április/17	(Ismeretlen)	A swabedoi kis emberek (mese)
12/1992. április/19	Kovács László	Képzelt riport egy római kihallgatásról
12/1992. április/23	Gromon András	„Nem kell katolikusabbnak lenni a pápánál”
12/1992. április/24	Deme Tamás	Mi fán terem a közösség?
12/1992. április/25	Halász Endre	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Galla Gábor	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Kiszely Károly	Környezetvédő Nyugat?
	(GALA)	Százsoros aratás
12/1992. április/29	Norbert Greinacher	Apostolok, próféták és tanítók – egykor és ma
12/1992. április/30	Gromon András	„Nekem megvan a magam törvénye”
13/1992. június/02	Erich Kellner	Nincs visszatérés a naiv hithez!
13/1992. június/04	Jörg Baum	Totalitárius kísértés az egyházban
13/1992. június/05	Bulányi György	Amerikában járva
13/1992. június/06	Hans Küng	„Elhallgattatva?”
13/1992. június/07	Peter Hünermann	Lesz-e női papság?
13/1992. június/13	Gromon András	„Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani”
13/1992. június/18	Leszkay András	Nincs „én-bajom” – csak „mi bajunk” (mese)
13/1992. június/18	Demeczky Jenő	Inkább magyar, mint keresztény?
13/1992. június/19	Márcki Imre	Uj falak Európában
13/1992. június/21	Gergely G. András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
13/1992. június/22	Bulányi György	Vasárnapi szentírási elmélkedések
13/1992. június/23	Glória Társulat	Panaszlevél Szlovákiából
	Kiszél Vilmos	Szép, ami kicsi
13/1992. június/27		Népszerűgrobbanás
13/1992. június/29		Levél az autósokhoz
13/1992. június/30	Bulányi György	Restauráció vagy újraevangélizálás?
13/1992. június/31	Jacques Pöhier	Hegyen prédikálni és k...-kal enni?
14/1992. augusztus/02-04	Gromon András	„Nem mutatom magam jobbnak”
14/1992. augusztus/05-08	M. S.	Bolondokháza (novella)
14/1992. augusztus/09	Barcza Barna	Keresztelő Szent János börtönben
14/1992. augusztus/10-12	(BACs)	Kik az anarchisták és mit akarnak?
14/1992. augusztus/12	Kovács László	Osszeesküvők
14/1992. augusztus/13-16	Leszkay András	Cirmos a Balaton körül – ami előnyös (mese)
14/1992. augusztus/17-18	Vincze József	Legszórakoztatóbb játékaink
14/1992. augusztus/19-20	Garay András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
14/1992. augusztus/21-25	Mihálovics Zoltán	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Gromon András	„Elvesztettem az illúzióimat”
14/1992. augusztus/22	Császi A., B.L.-né	Olvasói levél
14/1992. augusztus/26-27	Rimler I., V.T., M.I.	Olvasói levél
	Bulkai Tamás	Beszámoló a 34. Pax Romana Kongresszusról
14/1992. augusztus/27	Tempfli József	Levél a bukaresti érsekhez
14/1992. augusztus/28-29	Heinrich Böll	Beszélgetés a tengerparton
14/1992. augusztus/29	Gromon András	Az ökológia jézusi alapjairól
14/1992. augusztus/30-31	Erwin Kräutler	Az éjszaka még nem múlt el
15/1992. október/02-06	Leonardo Boff	Társaimnak a remény útján
15/1992. október/07-08	Gromon András	„Nem vagyok szent”
15/1992. október/08	Dóry István	Interjú Dr. Jónásch Edittel
15/1992. október/09-10	Keszei István	Versek
15/1992. október/11	Gyökössy Endre	Birkózás Istennel Istenért
15/1992. október/12-14	Renata M. Erich	A ténylegesen létező egyház Magyarországon
15/1992. október/15-16	Damásdi Dénes	„Személyes gondoskodás” (A Dorcas-alapítványról)
15/1992. október/16	Leszkay András	Iskolakerülés büntetve – jeles (mese)
15/1992. október/17-18	V. V. Roberts	Levél a börtönből
15/1992. október/21	B. J.-né	A bűn keresztje
15/1992. október/19	Jiri Wolker	Ballada a meg nem született gyermekről (vers)
15/1992. október/21	Kovács Tádé	Vasárnapi szentírási elmélkedések
15/1992. október/22-26	Vincze József	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Gromon András	„A felhőkben jár”
15/1992. október/26	Márcki Imre	KAIROS – Európa
15/1992. október/27-28	Dombi Tibor	Fenntartható-e a fogyasztói társadalom
15/1992. október/28	Demeczky Jenő	A föld és az ember (A demográfiai robbanásról)
15/1992. október/29-31	Erwin Kräutler	A történelem ismétli önmagát?
16/1992. december/02-06	Vincze József	Karácsonyi ének
16/1992. december/07-08	Bulányi György	Akik magvak a jövőnek
16/1992. december/09-11	Gromon András	„Egy fecske nem csinál nyarat”
16/1992. december/10	Dóka Zoltán	Az egyházak a magyarság életében
16/1992. december/11-14	Buka László	Vándor (A debreceni kereszt(y)én(y) fiatalok lapja)
16/1992. december/14	Kovács László	Egy lány a bőrfejük között
16/1992. december/15-16	Leszkay András	Boldog új évet! (mese)
16/1992. december/17-18	Farkas Henrik	A Zitzer Szellemi Köztársaság
16/1992. december/19-20	(többen)	Oromhegyes polgáraihoz, akik nem akartak bevonulni
16/1992. december/20	(többen)	Nyílt levél a Püspöki Karhoz
16/1992. december/21	(többen)	

16/1992. december/22-27	Szabó Gyula	Vasárnapi szentírási elmélkedések
16/1992. december/27	Barcza Barna	Vasárnapi szentírási elmélkedések
16/1992. december/28-29	Gromon András	„Először a megélhetés, aztán a filozofálás”
16/1992. december/29-31	Henryk Skolimowski	Ökológiai értékek mint a béke alapja
17/1993. február/02-05	Márczi Imre	NGO, NGDO, QUANGO, BINGO...
17/1993. február/07-08	Gonzalo Arias	Szociális kérdések a posztkommunista társadalmakban
17/1993. február/08	Gromon András	Az erőnemalkalmazás konfliktus jellege
17/1993. február/09-10	Markku Malkamäki	„Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk”
17/1993. február/11-12	Vincze Endre	Megszüntethető-e a szegénység fejlesztési segélyekkel?
17/1993. február/13	Debreczeni Zsuzsa	Elő nemzeti kincs, 1992
17/1993. február/14-16	Kovács László	Történet az igaz szeretetről
17/1993. február/17-18	Leszkay András	Interjú Rácz Attilával
17/1993. február/19	(Szerk.)	Maskara (mese)
17/1993. február/19	Alba Kör	A békéért bebörtönöztek nemzetközi napja
17/1993. február/20-21	Dittrich Renáta	Levél Lech Walesához
17/1993. február/21	Mihálovics Zoltán	Olvasói levél
17/1993. február/22-26	Gromon Tamás	Olvasói levél
	Kovács László	Nyílt levél a Parlamenthez az abortusz-törvény ügyében
	Galla Gábor	Vasárnapi szentírási elmélkedések
17/1993. február/24	Gromon András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
17/1993. február/27	Kaszap Edina	„Nem azért vagyunk a földön, hogy szórakozzunk”
17/1993. február/28-29	Móra Veronika	Van-e mentés?
17/1993. február/30-31	Henryk Skolimowski	Itthon Európában?
17/1993. február/31	Israel Dostrovsky	Marxizmus, kereszténység és ökológia
18/1993. április/02	Gergely G. András	Kémiai tüzelőanyagok a Napból
18/1993. április/03-05	Rudolf Schermann	Legyőzte a világot?
18/1993. április/06	Márczi Imre	Opus Dei (Egy boldoggáavatás rejtett okai)
18/1993. április/07-11	Vincze József	Ötven év (Beszámoló a Bokor-közösség ünnepéről)
18/1993. április/09	Gromon András	Egy papi élet állomásai
18/1993. április/12-13	Vincze Endre	„Biztosítani akarom a gyermekeim jövőjét”
18/1993. április/14-16	Prohászka Ottokár	Család és társadalom
18/1993. április/17-18	Leszkay András	Zinka halhatatlan
18/1993. április/19	Jacques H. Teeuwen	Anyák napja – Ünnepe (mese)
18/1993. április/20	Bessenyei György	Misszionárius voltam Új-Guineában
18/1993. április/21	Mihálovics Zoltán	A Montezuma lelke ajkainul (vers)
18/1993. április/21	Gromon András	Egyházkritika?
18/1993. április/22-25	Turiák Ildikó	„Az egészség mindenekelőtt”
	Király Ignác	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Lev Tolsztoj	Vasárnapi szentírási elmélkedések
18/1993. április/26-28	(GAIA)	A hazafiságról
18/1993. április/29-31	Bulányi György	Ökológia
19/1993. június/02-05	Hanna Wolf	Csúcsértékek
19/1993. június/06-09	Gromon András	Jézus, a férfi (I. rész)
19/1993. június/08	Kovács László	„Apád lehetnék”
19/1993. június/10-12	Gergely G. András	Interjú X. József hajléktalannal
19/1993. június/13-15	Bulányi György	Miatyánk (I. rész)
19/1993. június/16	(Erőszakellenes Fórum)	A „Házat Hazát Alapítvány”-ról
19/1993. június/17-18	Leszkay András	Allásfoglalás a hadkötelezettségről
19/1993. június/19	Rencsényi T.	Közlekedési balesetek ellen (mese)
19/1993. június/20-21	Francis Marsden	Ofelsége panaszok (humoreszk)
19/1993. június/22-26	Garay András	Katolikusként, kisebbségben
	Mihálovics Zoltán	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Gromon András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
19/1993. június/23	(Erőszakellenes Fórum)	„Nincs szükségem senkire”
19/1993. június/27	Gyóni Géza	Öromhegyes, polgári szolgálat, erőszak
19/1993. június/28-31	(GAIA)	Cézár, én nem megyek (vers)
20/1993. augusztus/02	Gyórfy György	Ökológia
20/1993. augusztus/03-06	Hanna Wolf	István király és műve
20/1993. augusztus/06	Gromon András	Jézus, a férfi (II. rész)
20/1993. augusztus/07-08	(KNA)	„Nyugodtan akarok aludni”
20/1993. augusztus/09-10	Gergely G. András	Interjú Hans Künggel
20/1993. augusztus/11	Merza József	A Miatyánk (II. rész)
20/1993. augusztus/12	Bizik László	Az Alba Kör konferenciája
20/1993. augusztus/13	Konrád György	Tisztelet Don Quijoténak
20/1993. augusztus/14	Gromon András	Szabad-e dönteni önmagunkról?
20/1993. augusztus/14-15	Balla Lajos László	Szabad-e bálványozni az államot?
20/1993. augusztus/16		Szolgálatmegtagadás a Vajdaságban
20/1993. augusztus/17-18	Leszkay András	Az „Ébredő egyház” találkozójának zárónyilatkozata
20/1993. augusztus/19-20	Vincze Endre	A veszekedés művészete (mese)
20/1993. augusztus/21-22	Reinhard Corr	Beszélgő számítógép
20/1993. augusztus/22	Gromon András	Keresztényként élni Németországban
20/1993. augusztus/23-27	Vincze József	„Ugy viselkedni, ahogy illik”
	Gromon András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	V. F.	Vasárnapi szentírási elmélkedések
20/1993. augusztus/27	Frieder Boller	Olvasói levél
20/1993. augusztus/28-29	Demeczky Jenő	Szivarvány a menekülttábor fölött
20/1993. augusztus/30-31	Kiszely Károly	Gyilkosok vagyunk?
21/1993. október/02-03	Hanna Wolf	A gyilkos kamat
21/1993. október/04-07	Gromon András	Jézus, a férfi (III. rész)
21/1993. október/08-09	Kovács László	„Az ember legyen modern”
21/1993. október/10-11	Gergely G. András	A vallástipró (minidráma)
21/1993. október/12-13	Marlok Borbála	A Miatyánk (III. rész)
21/1993. október/14-15	Walbert Bühlmann	Interjú Margit nével
21/1993. október/16	–cs –ó	Mennyire keresztény a római kúria?
21/1993. október/17-18	Leszkay András	Te is lehetsz menekült
		Ne taníts – buta akarok maradni (mese)

21/1993. október/19-20	(outsider)	Korunk egy igaz embere – Janusz Korczak
21/1993. október/21-25	Szabó Gyula	Vasárnapi szentirási elmélkedések
21/1993. október/26-31	Bulányi György	Vasárnapi szentirási elmélkedések
21/1993. október/27	Márczi Imre	Szép, új, ökológikus világ...?
21/1993. október/32	Gromon András	„Nem kell játszani a tűzzel”
22/1993. december/02-04	Pintér Zoltán	Égy üveg sör
22/1993. december/05-07	Szathmári Sándor	Káin és Abel
22/1993. december/07	Hanna Wolff	Jézus, a férfi (IV. rész)
22/1993. december/08-09	Gromon András	„Nem jó minden igazságot kimondani”
22/1993. december/10-11	Szakonyi Károly	Mindenki siet haza (Kovács László feldolgozása)
22/1993. december/12-13	Gergely G. András	A Miatyánk (IV., befejező rész)
22/1993. december/13-14	Csapody Tamás	Temetési kérdőjelek
22/1993. december/14	Bulányi György	Búcsú Benyhe Jánosné Anditól
22/1993. december/15-16	Harry Martinsson	Megfagyott szavak
22/1993. december/17-18	Hans Küng	Aki tiltakozik, még reménykedik (E. Drewermann)
22/1993. december/19	Leszkay András	Az ünnep (mese)
22/1993. december/20-21	Nyíró Ráchel	Versek
22/1993. december/21	Bruce Kent	Franz Jägerstätter
22/1993. december/22	T. G.	Egy lelkiismeretes tiltakozó – 1943-ban
22/1993. december/25	Gromon András	„Együtt kell üvöltölni a farkasokkal”
22/1993. december/26-30	Merza József	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Kovács Tádé	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	(Lélegzet)	Méreg-mérleg (Mennyi környezeti kárt okoz egy autó?)
22/1993. december/31		Mese a MaTel-től
22/1993. december/32		A jövő biztosabb, mint a múlt
23/1994. február/02-06	Julius Morel	„Mosom kezeimet”
23/1994. február/06	Gromon András	Interjú Schanda Beátával
23/1994. február/07-08	Kovács László	Jézus, a férfi (V. rész)
23/1994. február/09-11	Hanna Wolff	Visszatérés az útra
23/1994. február/12-14	Virt László	Abrahám felszabadító hite
23/1994. február/15-16	Michael Ramminger	Hetykepötyke elkészései (mese)
23/1994. február/17-18	Leszkay András	Felhívás katolikus alkotmányozó gyűlésre
23/1994. február/19-22	Leonard Swidler	„Az ember nem élhet pénz nélkül”
23/1994. február/22	Gromon András	Liga a hadkötelezettség ellen
23/1994. február/23	(HEL)	Vasárnapi szentirási elmélkedések
23/1994. február/24-29	Barcza Barna	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Turiák Ildikó	Megbénított karizmak
23/1994. február/30-31	Fritz Köster	Egy marék rizs
23/1994. február/32	(Egy lelkész)	Isten csudája
24/1994. április/02-04	Bulányi György	„A pénz nem boldogít, de...”
24/1994. április/04	Gromon András	Jézus, a férfi (VI. rész)
24/1994. április/05-07	Hanna Wolff	„Vére árán...”
24/1994. április/08-09	Kovács László	Jobbra, balra, vagy előre?
24/1994. április/10	György Lajos	Links-liberal
24/1994. április/10-13	Merza József	Hadkötelezettség elleni kiáltvány (1925)
24/1994. április/13		Szent László Kórház, Budapest (interjú)
24/1994. április/14-15	Schanda Beáta	India messze van?
24/1994. április/16	Márczi Imre	Levél
24/1994. április/16	Cedrik Prakash	Tucattörpe (mese)
24/1994. április/17-18	Leszkay András	Egy nagy család portréja
24/1994. április/19-22	Király Ignác	A római Világkatekizmus istenképe
24/1994. április/23	Peter Eicher	Vasárnapi szentirási elmélkedések
24/1994. április/24-28	Galla Gábor	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Király Ignác	„A szegénység nem bűn”
24/1994. április/26	Gromon András	A hadkötelezettség és a fiatalság katonai nevelése ellen
24/1994. április/28	Egyesült Béketanács	A keresztyének felelőssége a globális gondokért
24/1994. április/29-31	Victor András	Felhívás tiltakozásra
24/1994. április/31	Dőry István	Hamu
24/1994. április/32	Eduardas Miczelaitis	Politizáljon-e a keresztyén ember?
25/1994. június/02-05	Gromon István	„Az idő pénz”
25/1994. június/04	Gromon András	Lelkészség a hadseregben
25/1994. június/06-08	Csapody Tamás	Jézus, a férfi (VII., befejező rész)
25/1994. június/09-11	Hanna Wolff	Interjú Dr. Szilassy Kornéliával
25/1994. június/12-13	Schanda Beáta	Esti beszélgetés (Pécs Lilla, 1934-1984)
25/1994. június/14	Merza József	A 36. Magyar Pax Romana Kongresszusról
25/1994. június/15	Bulkai Tamás	Bulányi György új könyvei
25/1994. június/16	K.L., K.M., T.I.	Szüneti tanácsok (mese)
25/1994. június/17-18	Leszkay András	Család és apostolkodás
25/1994. június/19-22	Király Ignác	Olvasói levél
25/1994. június/23	Juhar A., Kiss I.	Vasárnapi szentirási elmélkedések
25/1994. június/24-27	Sashalmi közösség	Vasárnapi szentirási elmélkedések
	Mihálovics Zoltán	„A pénznek nincs szaga”
25/1994. június/27	Gromon András	Interjú Henryk Skolimowskival
25/1994. június/28	Ewa Nowakowska	Az utolsó zöld sziget
25/1994. június/29-31	Demeczky Jenő	Sem együtt, sem egymás nélkül
26/1994. augusztus/02-04	Márczi Imre	Egy trauma véget ért?
26/1994. augusztus/05-07	I. Campbell-Wessig	A zsidóság két utja
26/1994. augusztus/08-09	Tábor Béla	Antiszemitizmusom rövid emlékezete
26/1994. augusztus/10-11	Demeczky Jenő	Új istenképek után kutatva
26/1994. augusztus/12-13	Kurt Koch	Jézus és a család
26/1994. augusztus/14-16	Király Ignác	Testvéri kötelesség (mese)
26/1994. augusztus/17-18	Leszkay András	A Bokor – Németországból nézve
26/1994. augusztus/19-20	Juhar Antal	Keresztyén volt-e Szent István király?
26/1994. augusztus/21	Kovács László	Olvasói levél
26/1994. augusztus/22-23	Varga János, V.É.	Olvasói levél
	Nagy Katalin	Olvasói levél

- 26/1994. augusztus/24-27 Szabó Gyula
Garay András
- 26/1994. augusztus/28-29 Molnár Gyula
26/1994. augusztus/30-31 Victor András
27/1994. október/02-04 Bulányi György
27/1994. október/05-06 Gromon András
27/1994. október/07 Vágó Mária
27/1994. október/08-09 Vágó György
27/1994. október/10-12 Vincze József
27/1994. október/13 (ARM)
27/1994. október/14-15 Nagy Katalin
27/1994. október/16 Harangozó Imre
27/1994. október/17-18 Leszkay András
27/1994. október/19-21 Simonyi Gyula
27/1994. október/22-23 Jean Vanier
27/1994. október/24-28 Vincze József
Merza József
- 27/1994. október/29-30 Barcza Barna
27/1994. október/31 Pintér Zoltán
- 28/1994. december/02-03 Csiky Lajos
28/1994. december/04-05 I. Campbell-Wessig
28/1994. december/06-07 Simándi Klára
28/1994. december/08-10 Johannes Mario Simmel
28/1994. december/11-14 Leszkay András
28/1994. december/15-16 Kovács László
28/1994. december/17-18 Benno Bühlmann
28/1994. december/19-21 Benno Bühlmann
28/1994. december/22-23 Bokor Bázisközösség
28/1994. december/23 Kovács Tádé
28/1994. december/24 Csiky Lajos
28/1994. december/25-29 Márczi Imre
Daniel Quinn
Hinkelammert – Arntz
h.w. – g.g.a.
Norbert Copray
Kovács László
- 28/1994. december/30 Mihálovics Zoltán
28/1994. december/31 Leszkay András
29/1995. február/02-06 Horváth – Vincze
29/1995. február/07-08 Demeczky Jenő
29/1995. február/09-11 Gergely G. András
29/1995. február/12-14 Hans Küng
29/1995. február/15 Döry István
29/1995. február/16 Geiszler János
29/1995. február/17-18 Bulányi György
29/1995. február/18 Barcza Barna
29/1995. február/19-20 h.w. – g.g.a.
29/1995. február/21-23 Márczi Imre
29/1995. február/22-27 Franz-Joseph Huainigg
29/1995. február/27 Rákócza Richárd
29/1995. február/28-29 Ferencz Antal
29/1995. február/29-31 Arany I. – Sándor Zs.
29/1995. február/32 Leszkay András
30/1995. április/02-04 Kovács László
30/1995. április/05-07 Nagy Katalin
30/1995. április/08-10 Bulányi György
30/1995. április/10-11 Gromon András
30/1995. április/11-12 Kovács László
30/1995. április/12-14 Garay András
30/1995. április/13-14 Döry István
30/1995. április/14-15 Karl Herbst
30/1995. április/15-16 Gergely G. András
30/1995. április/16-18 Lendvai L. Ferenc
30/1995. április/17-18 Róczy János
30/1995. április/19-21 Gromon A., Bulányi Gy.
30/1995. április/21-22 Vincze József
30/1995. április/22-24 (Szerk.)
30/1995. április/23 Walbert Bühlmann
30/1995. április/24-28 Leszkay András
30/1995. április/29-31 Nádas Péter István
31/1995. június/02-04 Baloghné Berényi Rita
31/1995. június/05 „Gyurgyóka” közösség
31/1995. június/06-08 Király Ignác
31/1995. június/09-10 Sz. Cecília
31/1995. június/11 Kovács László
31/1995. június/12-14 Gergely G. András
31/1995. június/13-14 Herbert Haag
31/1995. június/15-16 Merza József
31/1995. június/17-18 Pintér Zoltán
31/1995. június/19-20 Vasárnapi szentírási elmélkedések
31/1995. június/21-23 Vasárnapi szentírási elmélkedések
31/1995. június/24-28 Lehetőségeim és képességeim a környezetvédelemben
31/1995. június/29-31 „Fenntartható fejlődés” – a politika szlogenje
A nemzethez tartozásról
Szakrális – profán
Lelki pillanatfelvételek
Krisztusköntösöm
Az eltévedt báránynak
Interjú Leonardo Boff-fal
Ratzinger a lelkiismeretről
„Szivaraztam, megégettem a számat”
Ijesztgetés (mese)
Hírek, események az erőszakmentesség világából
A szegény – út az egységhez
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Információk a nukleáris környezetszennyezésről
Globális változások – 20 év alatt
Jézus lelkiisége
A magyar zsidókról
Karácsonyi ajándék az éhezőknek
Az inga jobbra lendül
Gábor könyve
Bohóckönyvek
Ugribugri fortélyja (mese)
„Teljes megtagadók”
Prófeta és lázadó
Nyílt levél a Magyar Püspöki Karhoz
Olvasóink leveleiből
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
A történelmi megértés új horizontja
Beszélj a gazdagságról!
Minden ember számára biztosítani a túlélést
Miért: sem együtt, sem egymás nélkül?
Búcsú az igazság monopoliumától
Interjú Szikszai Máriaival
Boldog Damian de Veuster, az AIDS-korszak szentje
Agytól – (Ur)asztaltól?
Citromfácska (mese)
Otthonszületés – Születésház
Giuseppe naplója
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
A III. évezred egyháza felé
A természet egyensúlya
Az élelmiszertermelés és a népesedés
A tavi beszéd nyolc boldogsága
Húsvéti perlekedés
Miért bántják ezt a jó embert?
Ne ítélkezzetek!
Por, hamu, sonka, tojás
„Ha nem lennék olyan, amilyen vagyok”
Abortusz
Az abortusz-túlélés szindróma
A magzat is ember?!
Szó és tett (mese)
Interjú Halász Endrével
Fiktív levél Omár Chajjámhoz
A jog kétféle fogalmáról
Európa mint erődítmény
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Céger – reklám – agymosás
A vallási gerincferdülés gyógyítható
Történelmi váltoállítás
A keresztény értelmiségi feladata a mai társadalomban
Minden kinevezés bűncselekmény
Emlékezés Eliás Józsefre és Németh Gézára
Szent kísérlet
Gaillot püspököt menesztette a Vatikán
Ratzinger bíboros páni félelme
Nem ér a nevem (mese)
Kétszemélyes élethivatás
Gondolatok a gyermeknevelésről
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vita a kamatos kamatról
Egy hős álma
A félszázéves Bokor
Politizált-e Jézus?
Jézus nem akart papokat
Osz Csupakon (I. rész)
„Szép Jelen” Alapítvány
Íllés szekere (biblikus elmélkedés)

32/1995. augusztus/17-18	Leszkay András	Tükör (mese)
32/1995. augusztus/19-20	Merza József	Virágot Albának (Ötéves az Alba Kör)
32/1995. augusztus/21-23	Michael, Nacsá F., P.Z.	Olvasói levél
32/1995. augusztus/24-27	Galla Gábor	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Kovács Tádé	Vasárnapi szentírási elmélkedésel
	MPI	Okolódítások
32/1995. augusztus/28-29	Egi Marcell	Célba ér-e civilizációnk?
32/1995. augusztus/30	Juhász Károly	Nincs hiábavaló küzdelem
32/1995. augusztus/31	Werner Reiser	Az elveszett kunyhó
33/1995. október/02-07	Bozsik Valéria	A pártrendszer zsákutca
33/1995. október/07-10	h.w. – g.g.a.	Egyedül kegyelemből?
33/1995. október/10	Hans Küng	Okumenikus egyház
33/1995. október/11	Heinrich Fries	Testvériség vagy tekintélyuralom?
33/1995. október/12-16	Merza József	Ősz Csopakon (II. rész)
33/1995. október/17-18	Leszkay András	Uresfejűek – hencsegők (mese)
33/1995. október/19-20	Reisinger János	Hol a határ a bírálat és a vádolás között?
33/1995. október/20-21	Alba Kör	Tiltakozás a NATO-csatlakozás ellen
33/1995. október/22-23	Pedro Marmilloud	„Szenvedésre születtem”
33/1995. október/24-28	Kis Ferenc	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Márcki Imre	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	(GAIA)	Eberség
33/1995. október/29-31	Heinrich Rombach	A szellem csereforgalma
34/1995. december/02-03	Bulányi György	Örülj, kedves Szűz!
34/1995. december/04-11	Kovács László	Bokorirtás („Történelmi” dráma)
34/1995. december/08	Orián Géza	Karácsonyi szolgálat
34/1995. december/10	D.L.A.	Kiáltás...
34/1995. december/11	Fekete János	Profán fohász
34/1995. december/12-13	Bulányi György	Köszöntő a BOKOR ötvenéves jubileumán
	Schermann Rudolf	Köszöntő
	Turiák Ildikó	Interjú Vadas Évával
34/1995. december/14-16	Leszkay András	Az ünnepélyes nap (mese)
34/1995. december/17-18	Merza József	Ősz Csopakon (III. rész)
34/1995. december/19-23	Bulányi György	Vasárnapi szentírási elmélkedések
34/1995. december/24-27	Vincze József	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Benyó Bertalan	Hogyan történhetett ez meg velünk?
34/1995. december/31	Dieter Kirschner	Isten élni akar ... a teremtett világban
35/1996. február/02-03	Georg Baudler	Az anyaistenség halálos paródiája
35/1996. február/03-04	Kovács László	Isten nem szolgálhat akar
35/1996. február/04-11	Merza József	Fegyverkezzünk-e, ha békét akarunk?
35/1996. február/05-06	A. F.	Alapelvek a szexualitásról
35/1996. február/08-10	Bozsik Valéria	Interjú Ebner Tiborral
35/1996. február/11	Th. Seiterich-Kreuzkamp	Remény a védtelenek számára
35/1996. február/12		Allásfoglalás a fegyverkezés ellen
35/1996. február/12-13	Mihálovics Zoltán	Aldott, ki az Ur nevében lő?
35/1996. február/12-15	Csapody Tamás	Mi van a háttérben?
35/1996. február/16	Demeczky Jenő	Kell-e nekünk a NATO?
35/1996. február/17-18	Leszkay András	Bocsánatkérés – önmegbecsülés (mese)
35/1996. február/19-22	Kocsi Gy., Kovács L.	Olvasói levél
	Tótfalusi I., Nagy K.	Olvasói levél
	Haraszi Sándorné, -t -t	Olvasói levél
35/1996. február/23	Vass Terézia	Erzsébet
35/1996. február/24-27	Halász Endre	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Turiák Ildikó	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	(GAIA)	Tibet első látásra
35/1996. február/28-29	Bokor Ökocsoport	Reklám – fogyasztás – környezet
35/1996. február/30-31		Városi élet
35/1996. február/32		Próba (passiójáték)
36/1996. április/02-05	Gábeli Éva	Az üdvözítő alternatíva (I. rész)
36/1996. április/06-11	Wilhelm Haller	Interjú Garay Andrással és Dórával
36/1996. április/08-10	Demeczky Jenő	Interjú Cserháti József püspökkel
36/1996. április/14-15	Th. Seiterich-Kreuzkamp	Teréz anya üzenete a Nők Világkonferenciája számára
36/1996. április/16		Nagymama halála (mese)
36/1996. április/17-18	Leszkay András	Hazádnak (alternatívan) rendületlenül...
36/1996. április/19-20	Kotász Zoltán	A pápa eladja a Vatikánt
36/1996. április/21	Walbert Bühlmann	Olvasói levél
36/1996. április/22-23	H. Mária, P.I., H.F.	Vasárnapi szentírási elmélkedések
36/1996. április/24-28	Király Ignác	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Kovács Tádé	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Kéry Magdolna	Környezetbarát bevásárlás
36/1996. április/29-31		Ajándékok, amelyek nem kerülnek pénzbe
36/1996. április/32		Az üdvözítő alternatíva (II. rész)
37/1996. június/02-06	Wilhelm Haller	Mikroelektronika és társadalom
37/1996. június/06-10	Vincze Endre	Az evangéliumok értelmezéséről
37/1996. június/11-14	Jacques d'Autumne	Interjú Orbán Péterrel
37/1996. június/15-16	Schanda Beáta	Báméskodás vagy megfigyelés (mese)
37/1996. június/17-18	Leszkay András	Jézus nem akart papokat
37/1996. június/19-20	Norbert Scholl	Szent Pál teológiája
37/1996. június/21	Bulányi György	Olvasói levél
37/1996. június/22-23	Szabó D., Halász E.	Olvasói levél
	Tarnai I., Sulyok G.	Olvasói levél
	Mozsáry Józsefné	Olvasói levél
	Sulyok Gábor	Vasárnapi szentírási elmélkedések
37/1996. június/24-27	Gergely G. András	Vasárnapi szentírási elmélkedések
	Till Bastian	Halálos sietség
37/1996. június/28-29	Wolfgang Kessler	A teknősök diadala
37/1996. június/30-31	John Pinedo	Televízió-zsoltár
37/1996. június/32	John Pinedo	A tisztáknak semmi sem elég tiszta
38/1996. augusztus/02-06	Wilhelm Höck	Kérdések
38/1996. augusztus/07-08	Pintér Zoltán	

- 38/1996. augusztus/09-13
38/1996. augusztus/14-15
38/1996. augusztus/15
38/1996. augusztus/16
38/1996. augusztus/17-18
38/1996. augusztus/19-22
38/1996. augusztus/22
38/1996. augusztus/23-27

38/1996. augusztus/28-29

38/1996. augusztus/29
38/1996. augusztus/30-31
38/1996. augusztus/32
39/1996. október/02-05
39/1996. október/06-09
39/1996. október/10-11
39/1996. október/12
39/1996. október/13-14
39/1996. október/15-16
39/1996. október/17-18
39/1996. október/19-21
39/1996. október/22-23

39/1996. október/23-24
39/1996. október/25-28

39/1996. október/29-31
39/1996. október/32
40/1996. december/02-04
40/1996. december/05-07
40/1996. december/08-10
40/1996. december/11-13
40/1996. december/13-15
40/1996. december/15-16
40/1996. december/17-18
40/1996. december/19-20

40/1996. december/20
40/1996. december/21
40/1996. december/22-26

40/1996. december/27-31
40/1996. december/32
41/1997. február/02-05
41/1997. február/06-07
41/1997. február/07-09
41/1997. február/09-11
41/1997. február/12-15
41/1997. február/16
41/1997. február/17-18
41/1997. február/19-21
41/1997. február/22-25
41/1997. február/26-29

41/1997. február/30-31
41/1997. február/32
42/1997. április/02-03
42/1997. április/04-06
42/1997. április/07-08
42/1997. április/09-11
42/1997. április/12-14
42/1997. április/15-16
42/1997. április/17-18
42/1997. április/19-21
42/1997. április/21-23
42/1997. április/24-25
42/1997. április/25
42/1997. április/26-28

42/1997. április/29-31
42/1997. április/32
43/1997. június/02-06
43/1997. június/07-11
43/1997. június/12-14
43/1997. június/15
43/1997. június/16
43/1997. június/17-18
43/1997. június/19-21
43/1997. június/22-24

43/1997. június/25-29
- Király Ignác
Kovács László
A Bokor Közös Képviselőtársaság
Hartmut Meesmann
Leszkay András
Csapody Tamás
Simonyi Gyula
Garay András
Kovács László
T.J., Unger Zsuzsa
Hegy Béla
Dombi Jánosné
Farkas István

Hubert Frankemölle
Franz Moritz
Th. Seiterich-Kreuzkamp
M. Kotowski, D.Ludwig
M. Kotowski
Csapody Tamás
Leszkay András
Szávai Ilona
Bulányi Gy., Vincze P.
Ferencziné Piroska
Trásyné Eva
Tarnai Imre
Galla Gábor
Farkas István
D. Jenő
Pinchas Lapide
Vágó György
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Schanda Beáta
Desmond Tutu
Demeczky Jenő
Leszkay András
Keve I., Nacsá F.
Kovács E., Szabó Sz.
Orián Géza

Demeczky Jenő
Márcki Imre
Bulányi György
Koo van der Wal
Görgy Ottilia
Bulányi György
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Csapody Tamás
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Leszkay András
Vincze Krisztina
Kovács László
Merza József
Vörösvári Endre

Theodor
Johanna Jäger-Sommer
Farkas Anna
Erich Fromm
Simonyi Katalin
Kotász Zoltán
Farkas István Tamás
Leszkay András
Garay András
Helmuth Th. Rohner
Bulányi György
Wigbert Tocha
Vincze József
Lipien Mihály
Farkas István
Ancsel Eva
Bulányi György
Hanna Wolff
Merza József
Fellegi Adám
Jean-Paul Guetny
Leszkay András
Annegret Weyerberg
Pintér Zoltán
Veres Hortenzia
Gy. Viktória
Hámpel Károly
Demeczky Jenő
Tarnai Imre
- Bepillantás
Aki nem lép egyszerre...
Nyílt levél Gromon Andrásnak
Hogyan omlik össze egy kártyavár?
Sárgarépa-főzelék (mese)
Aktív erőszakmentességi akció
Az igazi IFOR
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Olvasói levél
Olvasói levél
A bíró meg a fia (mese)
Az ökológia és az Antikrisztus
Giuseppe testvér gondolataiból
A Jakab-levél
Az egyház és a római Kúria
Miért olyan magányos Isten?
Felfedezés Ciudad Guzmanban
Interjú Samuel Ruiz püspökkel
Taszári egyenleg kérdőjelekkel
Csak nekem (mese)
Tévé előtt – védtelenül
Búcsú Havasy Gyuszi bácsitól
Búcsú Havasy Gyuszi bácsitól
Emlékezés Anyám halálára
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Gaia-isten
Füst (vers)
Miért, hogy a varjú sem károg utánad?
Keresztény ruhám
A kulcs a közösség
Interjú Csizovszki Sándorral
A mártírok éltetik az Egyházat
„Igazságosabb és testvériesebb világot!”
Vadóka (mese)
Olvasói levél
Olvasói levél
Juliska néni
Drága kis szememfényve
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Modernitás és mérték
Tubifex
A tekintély és az ellenállás formái az egyházakban
Leszakadva a köldökzsinórról
Interjú Benigno Beltrannal
Interjú Robert Schreiterrel
Helyzet van (A NATO-csatlakozásról)
Püspök, polgárjogi harcos és lelkes ifjúsági káplán
Maskara (mese)
Interjú Dr. Geréb Ágnessel
Nevelési elveink
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Hús? (Enni vagy nem enni?)
Agymosás (vers)
Véres áldozat Istennek?
Uj és örök szövetség?
A szombat rituáléja
Mozaikkövek Dél-Azsiából
Ernakció kontra buku
Csak a láncainkat vesztettük
Csak a jószándékú tréfa szabad (mese)
Interjú Rahner Ritával
A piros ponton
Ami megmarad, ha összedől a kártyavár
A társadalom jó lelkiismerete
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Lázár ötödik napja, avagy egy gazdag ember hétköznapija
Az autonómiáról és a szabadságról
Közoktatásunk legyen köznevelés is!
Megbetegítő istenkép
Bizonytalanság
Szántás nélkül nincs aratás
Rátenyereltek az igazságra
Bélyeggyűjtés (mese)
Egy nép haldoklik, a világ meg csak nézi
Olvasói levél
Olvasói levél
Olvasói levél
Olvasói levél
Olvasói levél
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések

- 43/1997. június/30-31
43/1997. június/32
44/1997. augusztus/02-04
44/1997. augusztus/05-09
44/1997. augusztus/09-12
44/1997. augusztus/13
44/1997. augusztus/14-16
44/1997. augusztus/17-18
44/1997. augusztus/18
44/1997. augusztus/19-20
44/1997. augusztus/21-22
44/1997. augusztus/23-27
- 44/1997. augusztus/28-31
44/1997. augusztus/31
44/1997. augusztus/32
45/1997. október/02-05
45/1997. október/06-08
45/1997. október/08-09
45/1997. október/09-10
45/1997. október/10-11
45/1997. október/12-13
45/1997. október/14-16
45/1997. október/17-18
45/1997. október/19-20
45/1997. október/20-22
45/1997. október/22
45/1997. október/23
45/1997. október/24-28
- 45/1997. október/29
45/1997. október/29-30
45/1997. október/30
45/1997. október/31
45/1997. október/32
46/1997. december/02-04
46/1997. december/05-07
46/1997. december/08-10
46/1997. december/11-13
46/1997. december/14-15
46/1997. december/16
46/1997. december/17-18
46/1997. december/19-21
46/1997. december/21-22
46/1997. december/23-27
- 46/1997. december/28
46/1997. december/29-31
46/1997. december/32
47/1998. február/02-03
47/1998. február/04-06
47/1998. február/07-08
47/1998. február/09-10
47/1998. február/11-12
47/1998. február/13-14
47/1998. február/14-15
47/1998. február/16
47/1998. február/17-18
47/1998. február/19-20
47/1998. február/21-24
47/1998. február/25-29
- 47/1998. február/30-31
47/1998. február/32
48/1998. április/02-05
48/1998. április/06-09
48/1998. április/10-12
48/1998. április/12-13
48/1998. április/13
48/1998. április/14-15
48/1998. április/15-16
48/1998. április/17-18
48/1998. április/19
48/1998. április/20
48/1998. április/21-22
48/1998. április/23
48/1998. április/24-26
- 48/1998. április/27-31
48/1998. április/32
49/1998. június/02-06
49/1998. június/07-08
49/1998. június/09-11
49/1998. június/11-13
49/1998. június/14
49/1998. június/14-15
- (GAIA)
Eugen Drewermann
Pierre Pierrard
Josef Blank
Csapody Tamás
Hildegard Becker
Merza József
Dombi Zsuzsa
Dombi Zsuzsa
Bajai Lászlóné Magdi
Pintér Zoltán
Kovács Tádé
Márczi Imre
Kovács László
Demező Jenő
Kurt Marti
Hanna Wolff
Josef Blank
Zámbó Zoltán
Csapody T. – Fidrich R.
Merza József
Benyhe J. – Schanda B.
Merza József
Leszkay András
Döry István
Manuel Castillo
Susi Huber
- Galla Gábor
Király Ignác
Donella Meadows
Binu S. Thomas
Donella Meadows
Farkas István
Arany János
Tove Jansson
Josef Blank
Merza József
Heinz H. Hausner
EV
(Szerk.)
Leszkay András
Farkas István
Garay Zsófia
Kovács László
Sulyok Gábor
Décsi Péter
- B.E
Rupert Lay
Farkas József
Rudolf Schermann
(Sajtószemle)
Kertész Eszter
Herbert Remmer
Anneliese Lissner
Pintér Zoltán
Leszkay András
Schanda Beáta
Csapody Tamás
Garay András
Bulányi György
György Lajos
B. E.
Nagy Katalin
Franz Segbers
Beat Baumgartner
Ulrich Hahn
Demező Jenő
Kovács László
Garay András
Leszkay András
Britta Baas
Reinhold Stecher
Rudolf Schermann
Farkas István
Várnai László
Mihálffy László
Helena Norberg-Hodge
Schmitt Jenő Henrik
Kovács László
Walbert Bühlmann
Raimundo Panikkar
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Rainer Hörig
Fulbert Steffensky
- Génpiszkálás
Szemben az árral
Loisy abbé – Vesztett csata?
Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat (I. rész)
A polgári szolgálatról szóló törvény
Az ahmadik reformmozgalma
Hinni hitetlenül
Zsófi három kivánsága (mese)
Hiú Péter (mese)
Hitem története
Heti nyolc nap szeress!
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
A vallások története és az ökológia
A jót választanod kell (György Lajos könyve)
Az Isten szó passiója
Most, nem valamikor egyszer
Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat (II. rész)
Tiszteségtelen NATO-kampány
Nemzeti Védelmi Charta
Soproni emlékezés Hirosimára
Interjú Szabó Mártával
Alap és felépítmény
Az „elengedéshez” nagyobb erő kell (mese)
„Itt az idő, béküljünk ki!”
Kiengesztelődés „light”
Súlyos visszaesés
Olvasóink leveleiből
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Szomorúság és aggodalom
Világélelmezés és lökéerdekek
A tarvágás pusztításai
Hogyan vállaljunk közösséget egy vaddisznóval?
Hasádnak rendületlenül
A mumik fenője (mesejáték)
Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat (III. rész)
Gondolatok a könyvtárban
A fundamentalizmusról
Interjú Berényi Ritával
Róma fölmentette Bulányi Györgyöt
Öröm (mese)
Ujév (novella)
Az élet iskolája
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Volt egyszer egy villamos
Környezetvédelmi hírek
Sümég (vers)
Az eretnokségről
Jézus és az eretnokség
Ujabb eljárás fenyeget?
Bulányi György fölmentése
Interjú Dóka Zoltánnal
Péter sziklája homokra épült
Ne legyetek már olyan türelmesek!
Maganügy-e a vallás?
Három doboz (mese)
Pillanatfelvétel egy mai kibucról (interjú)
Magyarország és a NATO-bővítés
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Ökológiai tudatosságunk
Széchenyi-hegy (vers)
Az álmodozó (szindarab)
Egy parfüm örökkévalósága
Interjú Gregor Böckermann-nal
Jézus elment volna-e választani?
Miért menjünk el választani?
Interjú Jankovics János festőművésszel
Jankovics János kiállításának megnyitójára
Édesanya (mese)
Az instrukció: tiltások katalógusa
Papok és világiak
A „laikusok” másodosztályú keresztények?
Tavaszi áldozás
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
A bolygószintű függőségtől a helyi egymásrautaltsáig
Az amerikanizmusról
Vissza a katolikus eszköztárhoz?
Jézus, Buddha, Krista – és az egy Isten
Nagy kétség és alázat
Interjú Felix Wilfreddel
Fekete lobogó a harangtornyokon
Hozzuk vissza az élet álmait!

- 49/1998. június/16
49/1998. június/17-18
49/1998. június/21-22
49/1998. június/23
49/1998. június/24-26
- 49/1998. június/27-30
49/1998. június/31
49/1998. június/32
50/1998. augusztus/02-06
50/1998. augusztus/07-09
50/1998. augusztus/09-10
50/1998. augusztus/11
50/1998. augusztus/12
50/1998. augusztus/13
50/1998. augusztus/14-16
50/1998. augusztus/16
50/1998. augusztus/17-18
50/1998. augusztus/19-20
50/1998. augusztus/21-22
50/1998. augusztus/22-24
50/1998. augusztus/24-25
50/1998. augusztus/26-28
- 50/1998. augusztus/29-31
50/1998. augusztus/32
51/1998. október/02-05
51/1998. október/05-09
51/1998. október/10-11
51/1998. október/12-15
51/1998. október/16
51/1998. október/17-18
51/1998. október/19-20
51/1998. október/21-23
51/1998. október/24-27
- 51/1998. október/28-31
51/1998. október/32
52/1998. december/02-04
52/1998. december/05-08
52/1998. december/09-10
52/1998. december/11-12
52/1998. december/12-13
52/1998. december/14-15
52/1998. december/16
- 52/1998. december/17-18
52/1998. december/19
52/1998. december/19-20
52/1998. december/20
52/1998. december/21-22
52/1998. december/23-27
- 52/1998. december/28-29
52/1998. december/30-31
52/1998. december/31
52/1998. december/32
53/1999. február/02-04
53/1999. február/05-07
53/1999. február/08-10
53/1999. február/11-16
53/1999. február/17-18
53/1999. február/19
53/1999. február/20-22
53/1999. február/23-24
53/1999. február/25
- 53/1999. február/26-28
- 53/1999. február/29-31
53/1999. február/32
54/1999. április/02-05
54/1999. április/06-10
54/1999. április/11-14
54/1999. április/15-16
54/1999. április/17-18
54/1999. április/19-20
54/1999. április/21-22
54/1999. április/23-25
54/1999. április/26-29
- 54/1999. április/30-31
54/1999. április/32
55/1999. június/02-05
55/1999. június/06-10
55/1999. június/10
- Böjte Csaba
Leszkay András
Winfrith Noll
Hans-Anton Ederer
Halász Endre
Gergely G. András
Benjamin Hunnicutt
Jon Spayde
- Jürgen Kegler
Georg Baudler
Udo Schmäzle
Pintér Zoltán
Wolfgang Borchert
Szikora József
Hans-Eckehard Bahr
Jörg Bopp
Leszkay András
Thea Bauriedl
Farkas József
E. Moltmann-Wendel
Winfred Blasig
Lipien Mihály és Ibolya
„Gyurgyóka” közösség
György Lajos
Sík Sándor
Demeczky Jenő
Gyökössy Endre
Robertson McQuilkin
Bulányi György
Gergely G. András
Leszkay András
Trásy F. – Kovalik M.
Thomas Wallgren
Kovács László
Soproni közösség
Molnos Angéla
Szent-Györgyi Albert
Szöllösy Zoltán
Demeczky Jenő
Bulányi György
Miriam Róse Ungumerr
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Schanda Beáta
Buday Józsefné
Hampel Károly
Leszkay András
Thomas S. Eliot
Vass Terézia
Gyurkovics Tibor
Gromon András
Kovács Tádé
Király Ignác
Rózsa Sándor
Miro Kiss Ida
Donella Meadows
B. E.
Bulányi György
Takács Imre
Anton Mayer
Gergely G. András
Leszkay András
Farkas István
Demeczky Jenő
Atányi László
Trásy Éva
Kovalik M. – Trásy F.
Vincze József
Halász Endre
Hans Paasche
Kathy
Fodor Sándor
Anton Mayer
Walter Bauer
Gromon András
Leszkay András
Alain Gerber
Schanda Beáta
(Sajtószemle)
Bulányi György
Kovács László
Kopátsy Sándor
Németh Judit
Bulányi György
Anton Mayer
Lev Tolszof
- Gyermekvárost alapítunk!
Bibi (mese)
Kiáltás erős férfiert
Lélektelen boldogság
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Kellogg kísérlete a szabadidő növelésére
Lassan, mint én
Zsoltár az egyházzól
A kamat tiltása a zsidó Bibliában
Osidók óta az erőszak ígézetében
Farkasok harca az életben maradásért?
A katonai eskü – jézusi szemmel
Akkor csak egy marad!
Gyilkosok közt...
Nézzétek, itt jön az álomlátó! (M. L. King)
A süket fülek erőszaka
Mákosészta-ügy (mese)
Ismerd föl a féfelem üzenetét!
Férfiak és nők Jézus körül
Jézus barátnőjeként nem kívánatos
Ujraházasodhatnak-e az elváltak?
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
A vallások ökológiai üzenetéről
Néz a magyar... (vers)
A világválság lélektani okai (I. rész)
Öregedés – öregség
Jóban-rosszban
Vallomásom a Bibliáról
Szélingató (Berényi Rita verseskötetéről)
Az igazi barát – javulni segít (mese)
Kisiskolás korú gyermekeink fejlesztéséről
A NATO-terjeszkedés és a modernitás kulturális válsága
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Az élet értelme, közösségtudatunk, nyelvünk...
„Mikor láttunk Téged éhezni?”
Bétlehemes játék
A világválság lélektani okai (II. rész)
Szövefészeológiai tanulmányok
Dadirri – a gyógyító odafigyelés
A távoli leány önállósul
Interjú Kovács Teréziával
Olvasói levél
Olvasói levél
Ródlizás (mese)
A fenyőfák tisztelete (vers)
Fő utcai Mikulás
Assisi Szent Ferenc didereg
Bécsi anziksz
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Egy ökoremete jövőképe
A szépségkirálynő ökoiskolája
Előfizetéses mezőgazdaság
Fülöp-hegy (vers)
A közös jézusi örökség
Katonaadó és lelkiismereti szabadság
A cenzúrázott Jézus (I. rész)
A konstantini fordulat következményei
Ugribugri ápol (mese)
Emberék vagyunk (novella)
Interjú Sik Tomával
A határontúli magyar gyermekakció hat esztendeje
Olvasói levél
Olvasói levél
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
En nem dolgozom, én vagyok
Koldusok litániája
A feltámadás elmarad (Kovács László feldolgozása)
A cenzúrázott Jézus (II. rész)
Igazitűség és eretnesség a legrégebbi kereszténységben
Hogyan keletkezhetett a hűsvéti hit?
Mafla (mese)
A világ nyakában (novella)
Interjú Tarnai Imrével
Hitvédelem vagy erőfitogtatás?
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések
Földközben
Isten-álom (vers)
Nem kötelező katolikusként lenni...
A cenzúrázott Jézus (III. rész)
A hazafiságról (részlet)

- 55/1999. június/11-14
55/1999. június/15-16
55/1999. június/17-18
55/1999. június/19-21
55/1999. június/22-23
55/1999. június/24-26
- 55/1999. június/27-31
55/1999. június/32
56/1999. augusztus/02-05
56/1999. augusztus/06-08
56/1999. augusztus/09-10
56/1999. augusztus/11
56/1999. augusztus/12-16
56/1999. augusztus/17-18
56/1999. augusztus/21
56/1999. augusztus/22
56/1999. augusztus/23-25
56/1999. augusztus/24-26
- 56/1999. augusztus/30
56/1999. augusztus/31
56/1999. augusztus/32
57/1999. október/02-03
57/1999. október/04-05
57/1999. október/06-07
57/1999. október/08-10
57/1999. október/11-13
57/1999. október/13-14
57/1999. október/15-16
57/1999. október/17-18
57/1999. október/19-23
57/1999. október/24-25
57/1999. október/26-29
- 57/1999. október/30-31
57/1999. október/32
58/1999. december/02-04
58/1999. december/05-07
58/1999. december/08
58/1999. december/09-11
58/1999. december/12-13
58/1999. december/13-14
58/1999. december/15-16
58/1999. december/16
58/1999. december/17-18
58/1999. december/19
58/1999. december/20-21
- 58/1999. december/22
58/1999. december/23-28
- 58/1999. december/29-30
58/1999. december/30-31
58/1999. december/32
59/2000. február/02-05
59/2000. február/06-09
59/2000. február/10-11
59/2000. február/11
59/2000. február/12-15
59/2000. február/15-16
59/2000. február/17-18
59/2000. február/19-20
- 59/2000. február/21-22
59/2000. február/23-25
- 59/2000. február/26-31
59/2000. február/32
60/2000. április/02
60/2000. április/02-07
60/2000. április/08-10
60/2000. április/11-13
60/2000. április/14-16
60/2000. április/17-18
60/2000. április/19-22
60/2000. április/23
60/2000. április/24
- 60/2000. április/25-26
60/2000. április/26-27
60/2000. április/28-31
- Rudolf Hernegger
Gromon András
Leszkay András
P. Gábor Mózes
Kőszegi Tamásné
Galla Gábor
Turiák Ildikó
Baji Lázár Imre
Sören Kierkegaard
Franz J. Hinkelammert
Niklas Reese
Alfred Mechttersheimer
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Anton Mayer
Leszkay András
- Lelő -
(Szerk.)
Walter Nigg
„Gyurgyóka” Közösség
Garay András
George Monbiot
Zámbo Zoltán
Ó. Gy.
Norbert Greinacher
Farkas József
Bernhard Heitz
Gottfried Arnold
Walter Nigg
Rudolf Schermann
Merza József
Leszkay András
Szöllősy Zoltán
Dóry István
Kovács Tádé
Lipien Mihály és Ibolya
José Lutzenberger
Hamvas Béla
Gromon András
Eugen Drewermann
Lorenz Marti
Richard Rohr
Horst-Eberhard Richter
Wigbert Tocha
Vörös Éva
Kovács László
Leszkay András
Csapody Tamás
Szabó Gyula
Pintér István
Garay András
Király Ignác
Várnai László
Helena Norberg-Hodge
- (Tanmese)
Wolfgang Kessler
Heinz Flügel
Georg Denzler
Msgr. Mauro de Menti
Th. Seiterich-Kreuzkamp
Pedro Casaldáliga
Leszkay András
Trásy Éva
Demeczky Jenő
Norbert Greinacher
Molnár Ferenc
Bulányi György
Halász Endre
Baranyi Árpád
Hamvas Béla
Gergely G. András
Bulányi György
Nyíri Tamás
Gergely G. András
Farkas József
Leszkay András
Schanda Beáta
Király György
Jankai Zsolt,
Kőszegi Tamásné
Bulányi György
Galla Gábor
Kovács László
Kéry Magdolna
- Küzdelem az eretnekek ellen állami kényszerítő eszközökkel
Pál feltámadás-hitéről
Mézeskalács szív és huszár (mese)
Introverzió
Interjúk Grazból
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
A bekerítési mozgalmak vége
Az isteni együttérzésről
Mennyi piacot bír még el az ember?
A fejlődés agressziója
Az amcsik, az amcsik mindenekelőtt?
Hogyan támogatja a pápa a szektákat?
A cenzúrázott Jézus (IV., befejező rész)
Utazás Pestre (mese)
Bombázók árnyékában pecsenyét sütni
Válogatás a koszovói válságot érintő dokumentumokból
Arius
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Halálra ítélt jövő
A nagy becsapás
Acsorgó, lapító metrórendőrök
A jövőbe hívó szenvedély
Megváltás a vallásosságból
Miért szentelek pappá nőket?
Pártatlan egyház- és eretnekségtörténet
Szervét Mihály
Emmausz kertésze (Fridolin Zahradnik)
Fenyőfák
A bevallásról (mese)
Interjú Bulányi Györggyel
Részlet egy 27. századi történelemtankönyvből
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Kitörés a siralom völgyéből
Veszély és esély
Akit a Csillag jelez
Betlehemi álom
Interjú Richard Rohrral
A jó keresztény nem dühös...
Minden oké! Vagy mégsem?
Interjú Sebastian Murkennel
A tékozló lány története
A 80 éves Bulányi György a képernyőn
Krukkó boldog új esztendőt kíván (mese)
Egy kiállítás képei
Emlékezés Barcza Barnára
Emlékezés Barcza Barnára
A kánai menyegző
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Ujra hazahozni a gazdaságot: a helyi kultúra felé
A dohány hatása a Harmadik világra
Mindenki, Valaki, Bárki és Senki
Kitörés az adósságcspadából
Az eretnekek igazsága
Rehabilitálják Husz Jánost?
Visszaélésszerű imagyakorlat... (szatíra)
Interjú Erwin Kräutlerrel
Belehalna a szorongásba
Jelmezverseny (mese)
Olvasói levél
Olvasói levél
Olvasói levél
A tehetetlen törvény
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
A szennyezésmegelőzés etikai vetületei
A barátságról
Jubileumi kérdések
Szeress, és tégy, amit akarsz!
A szerelem antropológiája (I. rész)
Jézus monológja a keresztúton
Boldog boldogtalanság
Létező, ami nincs (mese)
Interjú Simonyi Gyulával
Alkoholfüggés
Olvasói levél
Olvasói levél
Olvasói levél
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Vasárnapi szentirási elmélkedések
Bezöldült lelkiismeret

Leszkay András bácsi Moha-meséje

„Buta vagy”

Élt egyszer a borszönyi hegyekben egy törpe fiúcska. Az volt a neve, hogy Csigabiga. Azért nevezték el Csigabiganak, mert lassú mozgású, csöndes törpecske volt. Ilyen maradt akkor is, amikor már tanulgatni kezdte édesapja és bátyjai mellett az ötvösmesterséget. Kiderült akkor is, hogy nemcsak a kicsiny ötvöskalapácsot emelgeti lassan, hanem lassan mozdul az esze is. Ha megkérdezte az édesapja, hogy mit magyarázott neki az előző napon, Csigabiga az orrára tette az ujjacskáját és a szoba sarkába nézett. Aki nem ismerte, azt hihette, hogy nem tud válaszolni, pedig tudott — mégpedig hibátlanul —, éppen csak időre volt szüksége, hogy összeszedje a tudományát, nem is tett ezért neki szemrehányást senki. Inkább nagyon is elégedett volt vele édesapja is, két bátyja is. Különösen azt dicsérték benne, hogy igyekezett minél jobban megtanulni a mesterségüket. Estefelé úgy kellett elkergetni az asztalkája mellől: hagyja már abba a mintarajzolást, sétálgasson is egy kicsit.

Egy ilyen esti sétáján igen nagy öröm érte Csigabigát. Akkor már régóta sehol másutt nem sétált, mindig csak azon a hegyoldalon, ahonnan le lehetett látni egy falucskára, Csigabiga ugyanis nagyon tisztelte az embereket. Tudta ő jól, hogy ügyesek a törpék is, hiszen az édesapja is gyönyörű serlegeket, tálakat készített ezüstből, de az emberek

mégiscsak sokkal többet tudnak. Nagy-nagy tisztelettel gondolt hát rájuk, s mialatt onnan a hegyoldalról a falut bámulta, egyre az járt az eszében: de jó is lenne, ha barátjává fogadná őt egy ember, persze csak kisember, ember kisfiú.

Történt egy napon, amint estefelé ismét ott állt, egyszer csak szembejött vele egy kisfiú. A kisfiú kosarat cipelt, gombát keresgélt. Megálltak, nézték egymást. A kisfiú fölényesen mosolygott a pöttöm Csigabigan, Csigabiga meg reménykedve várta, szóljon hozzá.

A kisfiú végre megkérdezte: „Hogy hívnak?” Csigabiga boldogan rebegette a nevét. A kisfiú nevetett egy nagyot. Megmondta, hogy neki Endre a neve, és megkérdezte Csigabigától, merre található sok gombát. Csigabiga készségesen vezette, és nem tudott hova lenni boldogságában, amiért emberpajtása van. Elkérte tőle a kosarat, hogy ő cipelje. S nemsokára már a gombákért is ő hajoldozott. Endre többnyire csak mutogatta „Ott is van egy — amott is”. Az egyik gomba azonban nem látszott onnan, ahol Csigabiga állt, s hiába mondogatta Endre, hogy „ott, ott, a kőnél”, Csigabiga nem találta meg, hiszen nem látta innen a fű között a követ se. Ekkor rettenetes dolog történt. Endre ezt kiáltotta: „Buta vagy!” Csigabiga, amint tudjátok, nagyon tisztelte az embereket. Az tehát egy pillanatra se jutott eszébe, hogy

Endre tévedhet is. Bizonyos volt benne, hogy amit Endre mond, az igaz, és nagyon elszomorodott. Éppen egy fiatal tölgyfa alatt állottak, s azon a tölgyfán gerlice turbékolt a fészke mellett. Endre a gerlét nézte, Csigabiga meg azt vette észre, hogy milyen ügyetlenül rakta fészket a gerle a gerléc szokása szerint: leverheti a vihar. Endre így szólt: „Kár, hogy nincs itt az íjam.” Csigabiga meg ugyanekkor ezt mondta: „Repkény indájával oda kéne erősíteni a fészket.” Endre

elszégyellte magát, s hogy fölébe kerekedjék Csigabiganak, nevetve kiáltotta: „Repkény indájával? Fészket? Buta vagy, és az is maradsz!” Csigabiga nem tudta, hogy ez csak afféle szólasmondás, nem tudta, hogy ezt még akkor se kéne komolyan vennie, ha felnőtt ember mondaná. Csak azt tudta, hogy a csodált emberek egyike, a legeszegebb lények egyike kijelentette: buta marad.

Lecsüggesztett fővel cipelte a kosarat, és meg se mukkant többé. Endre most már hamarosan el is vált tőle, énekelve sietett le a falu felé. Csigabiga meg leült, szinte lerogyott a fűbe. Csak a sapkájának a csúcsa látszott ki a magas fűből. De nemsokára az se látszott ki, mert ráhajtotta a fejét a térdére és keservesen sírt.

Néhány nap múlva így szólt hozzá az édesapja: „Mi történt veled, édes kisfiam? Mostanában, ha magyarázok neked, nem figyelsz rám. Elmélázol, máshol jár az eszed. Azelőtt hatszor is lerajzoltál egy mintát, hogy jól a fejedbe véd, mostanában egyszer se rajzolod le, csak pizsmogsz az asztalkád mellett. Hova lett az igyekezeted, édes kisfiam?” Csigabiganak könnybe lábadt a szeme. Szerette volna elpanaszolni édesapjának: Látd, nincs értelme semmiféle igyekvésnek és szorgalomnak, mert hiszen buta vagyok, és buta is maradok. De jaj, ha ezt megtudnák róla, egész életében szégyenkezni kéne szülei és testvérei előtt, és méltán szomorú lenne az egész család az ő butasága miatt! Jaj, dehogy is mondja meg, éppen elég, ha neki magának majd megszakad a szíve, amiért bele kell nyugodnia ebbe.

A gerlice azonban nem nyugodott bele, hogy ne erősítsék meg a fészket. Amikor a szomorkodó Csigabiga megint arrafelé baktatott, leszólt hozzá az ágról: „Bru-uu, bru-uu... légy szíves, erősítsd meg a fészketem repkény indájával...” Csigabiga azonban tagadólag rázta a fejét: „Nem használna az semmit a fészkednek, hiszen hallottad, mit mondott Endre: buta vagyok, és az is maradok.” A gerle gondolkodott egy kicsit, aztán beröpült

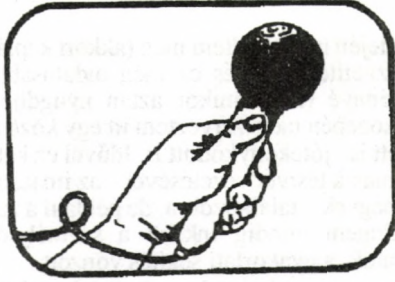
a lombok sűrűjébe és hívogatni kezdte Csigabigát: „Erre, erre! Bujj, bujj!” Lépegetett Csigabiga engedelmesen, amerre a gerle vezette, bujkált a bokrok között, alacsony ágak, magas páfrányok alatt. Nem vezette messzire a gerle, egy közeli forrás volt a célja, de jó nagy kerülőt tétetett vele. Két-három hegyen is átvette Csigabigát, mert azt akarta, hogy szomjazzék meg, s igyék a forrásból. Úgy is történt. Csigabiga megszomjazott. Megörült a forrásnak, s ivott belőle. No, ha ivott, abban a szempillantásban el is felejtett mindent, ami annak előtte történt vele. Mert abból a forrásból a Feledés Vize csordogált. Persze ismerték s kerülték is azt a forrást a borszönyi törpék, tudott róla Csigabiga is, de olyan tekervényes úton vezette oda a gerle, hogy nem ismert rá. Most

aztán még azt is elfeledte, hogy ő maga kicsoda, s ha nincs ott a gerle, és nem vezet haza, nem jutott volna el a törpefaluba se. A gerle azonban ismét mondogatta: „Erre, erre! Bujj, bujj!” Visszavezette először a fészkéhez, s amikor azt már jó erősen az ágakhoz kötözte Csigabiga, akkor elvezette szülei házikója elé, és megkocogtatta az ablakot. Szülei és testvérei nagyon meg-

ijedtek, amikor észrevették, hogy Csigabiga tanácstalanul álldogál odakint, mint valami idegen. Persze hamarosan kitálták, hogy a Feledés Vízéből ivott, előfordult az már más törpegyerekkel is. Bevezették a házba és magyarázták neki: „Én vagyok az édesanyád”, „én vagyok az édesapád”, „te vagy a mi kedves Csigabiga öcsénk”. Megmutatták a kis ágát, kicsiny ruhás-szekrényét, és Csigabiga emlékezetében lassacskán derengeni kezdett, hogy ő Csigabiga, a törpe kisfiú. De csak az tért vissza emlékezetébe, amire türelmes szóval naponta ismételve emlékeztették. S minthogy Endréről se a szülei, se a testvérei nem hallottak, nem is idézhették emlékezetébe. Endréről tehát és meggondolatlan szavairól Csigabiga többé semmit se tudott, Csigabiga édesapja boldogan látta, hogy kisfia ismét a régi figyelemmel hallgatja szavát, ha lassan is, de hibátlanul elmondja, mit tanult az előző napon, megint a régi igyekezettel rajzolgatja az ezüst tálak mintáit, és nap-nap után többet tud.

A gerle pedig, valahányszor a fiatal tölgyfa felé sétált Csigabiga, mindig ráturnbékolt; „Bru-uu, bru-uu, köszönöm, hogy megerősítetted a fészketem!” Egyebet nem mondott. Évek múltán azonban, amikor Csigabiga már nagy tudású ötvösművész volt, és már nem veszíthette el a hitét önmagában, elmondta neki a gerle azt is, miként vette el az önbizalmát kistörpe korában az a meggondolatlan Endre gyerek. Jó is, hogy elmondotta ezt a gerle Csigabiganak, mert így legalább én is megtudhattam, és most elmesélhettem nektek.

„Engem az Isten üstökön ragadott...”

Egy hideg decemberi este csengetek be Móron Bösze Rozáliához, Rozikához, Rozika nénihez, Rozika nővérhez – kinek hogy tetszik. Szokatlan számára a késő esti időpont, mivel korán fekvő – korán kelő életet él, mégis megértő az interjúkésztő időbeosztása iránt. Ahogyan megértő a világgal, az emberekkel is. Megértő, de nem elnéző!

Amint elhelyezkedünk a kellemes melegben, a kényelmes fotelekben, már mesél is.

A múlt hónapban voltam hetven éves. Nagyon szép ünnepeket szerveztek nekem, és teljesen titokban! Tényleg meglepetés volt: együtt köszöntött család, közösség, plébánia, kórház – mindenki! Megható volt, még most is elérezékenyülök, ha rá gondolok. Még jó, hogy sok fénykép készült, újra meg újra átnézhetem, a barátoknak elmesélhetem, és így mindig újra átélem.

Hetven év hosszú idő, bizonyára sok-sok mozaik alkotja, sok-sok változás, útkanyar tarkítja. És mivel – hála Istennek! – jó egészségben, jó kedélyben köszöntött Rád ez a jeles évforduló, hozzátehetjük, hogy még bizonyára sok további feladatot tartogat életutad.

Hosszú volt az út idáig is, de hiszek a Gondviselésben, s éppen ezért hiszem, hogy a helyemen vagyok, és igyekszem ott is maradni. A kezdetek még kilométerekben számolva is messze vannak: Nyáros majorban (ma Nyárliget), Fertőd-Eszterháza területén. Sopron megyében születtem egy nagyon szegény, de nagyon békés, boldog légkörű családban. Szüleim uradalmi cselédek voltak a hercegi birtokon. Hatan voltunk testvérek, én vagyok a legidősebb. Édesapám csak hat elemi végzettségű, mégis művelt ember volt, beszélt németül is, és a mindennapi kemény munka mellett talált időt arra, hogy olvasson. A majorban „doktor úrnak” szólították. Szüleimnek az volt a vágya, hogy gyermekeik kitorjjenek abból a szegénységből, amibe születtek, s ugyanakkor megőrizték azt az emberséget, azt a boldogságot, amit ők megteremtettek és élénk éltek. Taníttatni akartak, de persze pénzük nem volt rá. Így hát konyhalánynak adtak a süttőri nővérekhez avval a feltétellel, hogy munka mellett tanulhatok. Magánúton el is végeztem a négy polgárit.

1945–46 nagy fordulatot jelentett a külső világban is, de még nagyobbat a lelki életemben. Szép szóval úgy mondanám: Jézus hívott közvetlen szolgálatára, követésére. Jóakárori segítséggel kerültem be Sopronba, az Isteni Megváltó Leányai zárdájába. Szerzetesjelölt lettem, és elkezdtem a nővérek által fenntartott tanítóképzőt (ez akkor középiskola volt). A nővéreknek az volt az elképzelésük, hogy matematika-fizika szakos tanárnak képeztetnek ki. Igen ám, de közbejött az államosítás. Ez középiskolás éveim kellős közepén történt. Egy fél évet még jártam az állami iskolába, aztán fegyelmi úton eltávolítottak, mert nem vettem részt az április 4-i felvonuláson. Akkor azt hittük, nem tart soká a kommunizmus. Ezért aztán egyházi keretek között tovább foglalkoztak velünk a nővérek, képeztek bennünket, sőt az írásbeli érettségit is letettük. Csak hát ez nem volt hivatalos, nem is fogadták el soha sehhol. A szóbeli vizsgáig meg már el sem jutottunk, mert közbejött a szétszórás, a szerzetesek szétkergetése. (Ágyam fölött még ma is az a feszület függ, amit akkor menekítettem meg a zárdából.)

Ott álltam hát hivatalosan mindössze két és fél évnyi középiskolával, szakképesítés nélkül, egyedül a nagyvilágban. A családom szeretete emberileg sokat számított, de tőlük más segítségre nem számíhattam, inkább nekem kellett volna őket támogatnom.

A tanítói-tanári pálya terve tehát köddé vált. Megint előtérbe került az egészségügy, a betegek felé fordulásod?

Dolgozni kezdtem, többek között a soproni kórházban voltam segédápoló. Évek teltek el, mire elhatároztam, hogy elvégezzem az ápolónőképzőt, már csak azért is, mert ez biztos kenyeret ad.

1956 őszén megint beültem az iskolapadba Székesfehérváron: 27 évesen. Az osztálytársaim általában 17-18 évesek voltak, általános iskolai végzettséggel. Furcsa helyzet volt, „fészkelődtem” is benne eléggé. Végül akadt, aki felfigyelt rám, s biztatott: fejezzem be a középiskolát, érettségizzek le. Így hát az ápolónőképzővel párhuzamosan a dolgozók gimnáziumába is jártam. (Az meg csak utólag derült ki, hogy ide fel sem vehettek volna, mert már több mint öt év telt el a tanulmányaim megszakítása óta.) Más gondom nem volt, mint a tanulás – igaz: kétfelé! –, mert a kollégiumban szállást és teljes ellátást kaptunk. Ennek azonban volt egy feltétele: az oklevél megszerzése után másfél évig ott kell majd dolgozni, ahová küldenek. Gondoltam, másfél évet bárhol kibírok (őszintén szólva szerettem volna Fehérváron maradni, még albérletet is kerestem!), aztán majd visszamegyek Sopronba.

1958 két hivatalos papírt hozott az életembe: először leérettségiztem. Még ezekben a sötét időkben is működött a Gondviselés a jó embereken keresztül. De „kilógtam a sorból”: például idegen nyelvi érettségit csak olyan nyelvből lehetett tenni, amit három évig tanult az ember. Így azután felmentettek az orosz alól, és németből vizsgázhattam. Ehhez viszont magánórát kellett vennem, mert hivatalos német oktatás az iskolában nem volt.

Az ápolónői oklevelemre meg még rá sem került a végző pecsét és aláírás, amikor hívtak az irodába: Móron kórház nyílik, amihez az iskolától kérnek öt nővért. Egy további kérés, hogy legyen közülük egy, aki „eldirigálja” a többit. Ekkor vált előnyömre, hogy jóval idősebb, emberileg tapasztaltabb voltam az iskolatársaimnál. Gondoltam: ám legyen, Móron is leszolgálhatom a kötelező másfél évet. Ennek több mint 40 éve. Itt ragadtam.

Hova érkezettél pályakezdőként?

Amikor leszálltam a vasúttállomáson, úgy éreztem magam, mint ahogy egy misszionárius nézhet először körül egy bennszülött faluban. A kórház – csak név meg tábla volt, no meg politikai akarat. (Igaz, ez utóbbi nélkül aligha működhetett volna valami 1958-ban!) Az épület egy kiürített mezőgazdasági szakiskola volt, a felszereltség néhány vaságy, egy vas-kályha, egyetlen vízcsap a folyosón. Ha ma kinézek az ablakon, és látom a móri kórház jól felszerelt mai épületét, már nekem magamnak is szinte hihetetlen, hogy miből nőtt ez ki.

Öten voltunk nővérek, és mindent magunknak kellett csinálnunk, beleértve még a szenes kályha befűtését is. Mindenhez érteni kellett, hiszen nem volt külön diétás nővér, vagy gyógytornász vagy bármi más. De aztán nagyon hamar indult az építkezés, a fejlesztés, és nagyon kértem, hogy maradjak. Ahogy a kórház nőtt, úgy nőtt az én feladatköröm is. Idővel kórházvezető főnővér lettem. Kezdetben négy társnőmet irányítottam, a végén már az egész kórház teljes segédszemélyzetét. Még a tanítást is kipróbálhattam, hiszen sok fiatal nővérjelölt volt nálunk gyakorlaton. Igaz, én magam is sokat tanultam hivatalos formában – szaktanfolyamokon –, de azon

kívül is. De mindig dolgoztam közvetlenül a betegek között is! Ez nagyon fontos. Csak az érti meg, érzi át a kollégák feszültségeit, aki maga is osztozik benne. És egy ápolást irányító szakembernek egyszerre kell a betegekkel és az egészségügyi dolgozókkal empatikusnak lennie. Rólam azt mondták, olyan voltam, mint egy kapitány: kemény, de igazságos.

Előfordult, hogy Te magad kerültél a betegágyba?

Hála Istennek, eddig csak könnyebb betegségeim voltak. A szemműtétem is alig egy-két napig kötött kórházhoz. Így sok személyes beteg-tapasztalatom nincs a mai egészségügyről, de azért ma is a magyar egészségügy részének érzem magam. Még ma is hetente többször megfordulok a kórházban, bár általában már csak beteglátogatóba megyek. Persze sok minden megváltozott. Jó irányba is: például sokrétűbb a képzés, sokkal nagyobb a szakosodás. De talán hátrányára is: a mai nővérek kevesebb odaadással, kevesebb hivatástudattal állnak a betegágyak mellett, s mire tapasztaltak lehetnének, gyakran ott is hagyják a szakmát.

Szaktudás igazi hivatás lett, ami biztosan nem volt mindig beszorítható a napi nyolc órás munkaidőbe. Mire jutott még erőd, időd, szereteted?

Említettem már, hogy én voltam családnk legidősebb gyermeke, és mindig éreztem, segítenem kell a többieket. Ezen a területen is elém adta a sors a feladatot. Az egyik húgom hét gyerekekkel hirtelen megözvegyült. Ő maga sem volt egészséges, tudtam, hogy segítenem kell. És akartam is segíteni! Két kislányt magamhoz vettem. Öt-hat év körüliek voltak, addig alig láttak. Hirtelen és merész váltás volt. Egyedül-állóból egyszeriben többgyerekes, gyerekeit egyedül nevelő (pót)mama lettem. Hat évig egy 27 négyzetméteres lakásban éltünk hárman, egy ápolónői fizetésből. De felneveltem őket, mintha a sajátjaim lettek volna. Ma már mindketten családanyák, egyikük Kaposváron, másikuk Németországban él. Mindketten leányaimként, az ő gyerekeik pedig unokaként kötődnek hozzám. Ezt a húgomat a fiai iskoláztatásában is tudtam segíteni. Azután egyik öcsémnek szívműtéte volt. Itt is szükség volt a segítségemre; a műtétet követően még hét évig élt.

Nem lettem apáca, noha a középiskolába ezzel a hivatással indultam, s ha nem jön az 1950-es rendszerváltás, a szerzetesek szétszórátása, valószínűleg zárdái keretek között éltem volna a hivatásomnak (tanítóként? tanárként? – ki tudja!). Nyilván akkor jámborabban teltek volna a napjaim, éveim. Ugyanakkor azt hiszem, egész életem isteni irányítás alatt állt sok-sok váratlan fordulattal, nem kevés nehézséggel, mégis rengeteg ajándékkal. Értelmes munkát végezhettem. Családot nem alapítottam, mégis gyermekeket nevelhettem. Azt szoktam mondani: „engem az Isten mindig üstökön ragadott”. Ezért érzem a helyemen magamat!

Csak arra kell figyelnem-fülelnem a Szentlélek segítségével, hogy mi a következő lépés. Hiszem, hogy a belső hívás változatlanul érvényben van. Hiszem, hogy ősz fejjel is lehetek „szerzetesjelölt”. De készen állok arra is, hogy a nagy „beöltözés” csak a halálom után teljesedik be. A gyermekekhez-unokákhoz való kötődés nem befolyásolta ezt a fajta belső, Jézushoz való kötődést. Ha úgy tetszik a Mennyei Atyának, hogy egy kápolna közelében, csendben, imádkozó közösségben akar látni öreg napjaimban, legyen. De ha úgy látja jónak, hogy a jelenlegi, „civil” keretek között tegyem a dolgomat, arra is készen állok. Most úgy tűnik, a lányoknak még szükségük van rám. Ez a belső mérlegelés a fővonala jelenlegi lelki vívódásomnak. S ha vívódom is, nem harcra, hanem békének élem meg: bizalommal, Istenre hagyatkozással. Sokat töprengök, mérlegelek – s igyekszem ezt az Isten színe előtt tenni. Ha eddig elvezérelt, majd csak vezet ezután is!

De azért a mérlegelés egyáltalán nem tett Téged visszahúzódomá, itthon ülővé. Noha több mint 10 éve nyugdíjban vagy, ma is igen aktív életet élsz.

Mindig aktív vallásgyakorló voltam, bár sosem voltam különösebben ajátatoskodó. A Bokor Bázisközösség szellemisé-

gével a 80-as évek legelején ismerkedtem meg (akkori káplánunk, Csiky Lajos közvetítésével), és ez még tudatosabb, még aktívabb kereszténnyé tett. Amikor aztán nyugdíjba mentem, a 80-as évek közepén megszerveztem itt egy közösséget, amely imádkozott is, jótékonykodott is. Idővel ez két-tévált: működik – egy másik testvér vezetésével – az imacsoport. Gyakran én is elmegyek a találkozókra, de például a zárandoklatokra nem. Engem mindig inkább a személytől személyig érő kapcsolatok, a gyakorlati segítség vonzott.

Az egyházközségi, sőt ma már egyházmegyei keretben működő karitásiban viszont mindmáig vezető-irányító szerepem van: egy hat-hét fős kis csoport alkotja a magját. Ezzel a „maggal” havonta közösen szentmisén veszünk részt, megbeszéljük – elmélkedésbe ágyazottan is, gyakorlatiasan is – a feladatainkat. Szerencsére nagyon jó a kapcsolatunk a különböző móri segítő szervezetekkel. Csak sokszor mi jobban oda tudunk figyelni, inkább észrevesszük a rászorultságot, aztán szólunk, és akkor a „hivatalos” csatornákon át is megindul a segítség. Bölcsen ügyelni kell a munkamegosztásra, különben presztízsharc töme ki, és a vitának, féltékenységnek épp a rászorulóknak inná meg a levét!

Ez is azt jelzi, milyen sok szállal, milyen sok emberhez kapcsolódsz!

A személyes szeretetkapcsolatok, a közösségi szálak nagyon fontosak számomra. Budapestre járok „táplálkozni” a még nálam is jóval idősebb Vadas Éva néni csoportjába. Ezekre a havi találkozókra mindig felutazom, pedig nem szeretem a nagyvárost! Kincseimet megosztani, „táplálni” inkább itt helyben igyekszem: a korosztályomból is van egy kis csoportom, meg fiatalabbakkal is összejárok. Ezek mind kötődnek valamennyire a plébániához, és nagyon jó, hogy most, egy éve végre segítőkész plébánosunk van.

Szinte minden napra jut valami program: találkozó, beteglátogatás, munkaszervezés, karitás, irodai szolgálat, levélírás, ügyintézés stb.

Közben magamról, az otthonomról is gondoskodnom kell: magamnak vásárolok, főzök, takarítok. Szeretem és igényelem magam körül a rendet. Húsz éve lakom ebben a lakásban, ami sok-sok találkozóhoz, beszélgetéshez lehetett már helyszíne. Így a rend nem csak engem szolgál, hanem barátaimat, testvéreimet is.

Később jár, s említetted, hogy általában korán fekszel, mert korán is kelsz. Bücsúzóul avass még be a reggeleid titkába is, hiszen nyilván ekkor „tankolsz fel” az egész napra.

Mindig feszes időbeosztással éltem (ez a munkámmal is összefüggött), s ugyanígy a pénzt is nagyon meg kellett fogynom. A rendezettség tehát jellemzőm, bár mindig igyekszem nagyvonalú, rugalmas maradni. Általában ötkor kelek, és már akkor ott van mellettem a papír, ceruza, hogy rögtön feljegyezzem, mit kell a mai napon tennem. 5.40-kor bekapcsolom a tévét, mert ekkor két-három percen nagyon értékes hajnali gondolatok hangzanak el. Rögtön utána ki is kapcsolom, és ekkor következik a nap leginkább szellemi része: félórát, egy órát – mikor hogy – imádkozom, elmélkedem, olvasok. Néha visszaolvasom korábbi lelki-gyakorlatok feljegyzéseit, máskor papírra vetem a saját gondolataimat. (Igaz, a leírt gondolataimmal teli füzeteket selejteztam is: van, ami a tűzben kötött ki.) Szóval ez a lelki-szellemi óra sem sablonos. Ha van rá lelki igényem, reggel – vagy esetleg este – elmegyek misére, de nem érzem úgy, hogy vétkeznék, ha nem mennék. Máskor meg akár naponta két szentmisén is részt veszek. Az számít, hogy mi épít, mi segít. Meg hogy amit megtanultam, azt mire használom. Erre meg ott az egész nap. Hétről hétre, évről évre. Amíg az Isten élte.

Derűs, harmonikus, határozott lényedre szűkebb és tágabb környezeteknek, szerteágazó családdoknak nagy szüksége van. Ezért köszöntöttek meglepetés-ünnepséggel 70. születésnapod alkalmával, és a „Kereszt”-re (keresztanyára), Rozikára, Rozika nővére számítanak ezután is.

Schanda Beáta

Doris Weber

Nyelvünk, a nyughatatlan bajkeverő

UGYAN MIT LEHET TENNI A FECSEGÉS, A PLETYKA, A HÍRESZTELES, A BESÚGÁS ÉS MEGSZÓLÁS ELLEN? LEGINKÁBB SEMMIT.

Már a Bibliában megírták: Őrizd nyelvedet a gonoszságtól, és ajkadat az álnok beszédétől. A rosszindulatú locsogás tönkreteszi a jó erkölcsöt. Ugyanígy: parányi testrészt a nyelv is, mégis nagy dolgokat vallhat magáénak. De a nyelvet senki sem képes megszelídíteni, az nyughatatlan gonosz, tele van halálos méreggel (Zsolt 34, 14; Jak 3, 5; 3, 8).

FECSEGÉS – micsoda szó. Majdnem olyan gyűlöletes, mint azok, akik csinálják. Moritz Lazarus, egy 19. századi nyelvtudós mindig undorral köpte-ejtette ki a fecsegést jelentő német Klatsch szót. A K és L éppenséggel még emészthető, mondta a betűk ingyence, ezek a mássalhangzók tisztességesek, „mivel indogermánul 'hangzást' jelentenek, azonban – fűj! – a végén a TSCH (cs), micsoda utóíz, pusztán nyomasztó, csámcsogó hangutánzó...”

A csámcsogó hangutánzás miatt, kedves Lazarus úr, a Brazíliában élő mehinaku-indiánok egyetlen egyszer sem sziszegnek, amikor „miyeipyenukanat”-ot mondanak, ami „szeméttelplepszájat” jelent. Tehát akinek a nyelven elterül a fecsegés, annak szája pillanatnyilag szeméttelpleppé válik, ott gyülekeznek a fekete lélek bacilusai. Az említett szeméttelplepszájban lévő nyelv egyébként három ágú, tudósít a babiloni Talmud, mert három embert tesz tönkre: azt, aki terjeszti a fecsegést, aki meghallgatja és akiról szól. Noha a fecsegés szó a németben himnemű, hiszen névelője nem *die*, hanem *der*, az áteredő bűn óta tartja magát a híresztelés, hogy csak az asszonyok pletykálnak. Hát persze, egy atomot könnyebb szétrombolni, mint az előítéleteket... és a férfiakról még szólunk a későbbiekben. Mindenesetre az író Klaus Thiele-Dohrmann a helyszínt így határozta meg: bizonyosan a falu kútjánál történhetett, hogy a koma-asszonytól elindult a fecsegés. Ahogy ő ott szomszédasszonyainak körében mosta a család fehéreneműjét, majd a kövön kicsapkodta, a mosás és fecse-

gés hangjai keveredtek egymással, és nagyon hasonlóan csengtek ahhoz, amikor pletykabeszéd ömlik el a női szeméttelplepszájakon. Mái is ostoba pletyka közben mossák a piszkos ruhákat. És éppen ekkor hallatszik az említett fecsegés zöreje. Klaus Thiele-Dohrmann „A tapintatlanság bája – a fecsegés rövid története” című kötetében egy másik értelmezést is talált a fecsegés szóra (mivel a németben a szó egyben tapsolást is jelent – *A Ford*). Az ókorban a tappsal nemcsak tetszést fejeztek ki, hanem elutasítást is. Így például az Ószövetségben Jónánál az istentelenről ez olvasható: „Kezüket összecsapva tapsolnak fölötte és utána püsszegnek...” Azután egy város lakóinak, akik bűnben élnek, Szofóniás meghirdeti Isten büntetését és megjósolja nekik: „Aki csak arra jár, füttyül és kitapsolja őket.” És Ezekiel próféta az ammoniták népének előre megmondja kiirtásukat, „mivel tapsoltál a kezdeddel, dobbantottál a lábaddal és teljes szívedből kárörvendéztél Izrael földjének bukásán” (Jób 27, 23; Szof 2, 15; Ez 25, 6).

Ami a kárörömöt illeti, az a fecsegés elixírje, fűszerezve irigységgel és bosszúvágygal. Az összes középkori halálos bűn pompásan egyesítve a mérges kotyvalékban tárolódik, erjed és érik a legnagyobb élvezetté, és ellenállhatatlan virággá fejlődik a háromágú nyelven, amely a meglepődéstől apró szikrákat vet, s ezekből, óh Istenem, hát azért ezt nem is gondoltuk, hamarosan lobogó tűz bűzlik az égre. Végül marad a felégetett föld, amelyre az igazság új magvacskája hullik. Micsoda robbanása ez összes alantas ösztöneinknek. E nagyszerű bűn fölött ugyan miért tépjük a szánkat oly iszonyúan? Mert a fecsegéshez sem más a viszonyunk, mint az emésztéshez: nyilvánosan kárhozzátjuk – de nélküle nem megy semmi. Ezért, drága nővérke, étkezés után adjon nekünk egy tekercs toalettpapírt, ugyanis épp most fogyasztottuk el barátnőnket – és hát tudja, valami mindig megragad a rágalmából.

Kurt Raab már évekkal ezelőtt felvette a problémát a Süddeutsche Zeitungban: „Őszintén. Az emberek nem

azért találták ki a beszédet, hogy önmagukkal beszélgessenek. *Egy-mással* akarnak beszélni. És mivel unalmassá válik, ha tartósan csak önmagáról, Istenről és a világról társalog az ember, egyszerűen megnézték, mi újság a felebarátnál. Az emberek azonnal egymásról kezdtek beszélgetni egymással. Mivel azonban az egymásról egymással beszélgetés sok bosszankodással járt, nem maradt más hátra számukra, mint hogy egymással a másiktól beszéljenek, ha az alkalmasint nem volt jelen.” Így keletkezett a fecsegés, a pletyka, amelynek alapja az a mély felismerés, hogy aki pletykál, az többet birtokol az életből – legálábbis embertársa életéből.

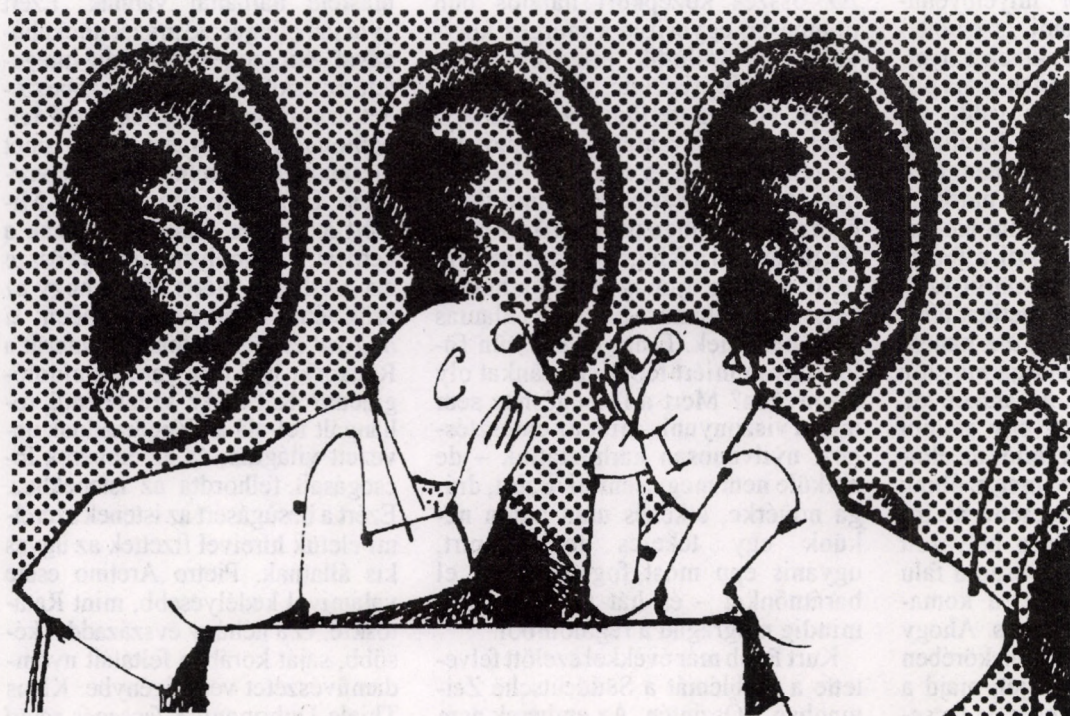
Már a régi rómaiak hírhedtek voltak gyalázkodó pletykáikról. Például tudta Ön, kedves olvasó, hogy Cézár nemcsak haját és szakállát vágatta, hanem hiúságból egyéb szőrzeit is eltávolíttatta? Mondják, számos előkelő asszonyt elcsábított, de ezen felül ugyanilyen számos férfivel is viszonyt létesített. Na igen, és aztán ez a dolog II. Lajos bajor királlyal. Alig egy éve volt a trónon, de már suttozták, hogy másféle hajlamai vannak. Ezért gyorsan eljegyezte magát unokahúgával, akit szegénykét addig hitegetett az esküvővel, míg a szóbeszédet csirájában elfojtotta, majd felbontotta az eljegyzést, hogy ismét kicsapongó szerelmi életét élvezhesse. Ez már mégiscsak sok. – Mielőtt az ember felteszi magának a kérdést, a legmélyén mi tartja össze ezt a világot, máris rájön, hogy az örök téma körül forog minden: *ki hogyan és kivel csinálta?* Ismerik a Rata-töskr gyikot a germán mitológiában? Rata-töskr szüntelenül rohangált fel-alá az Yggdrasilnak nevezett világfán, és az emberek locsogásait felhordta az istenekhez. Ezért a besúgásért az istenek szerelmi életük híreivel fizettek az ügyes kis állatnak. Pietro Aretino esete valamivel kedélyesebb, mint Rata-töskré. Ő a néhány évszázaddal később, saját korában feltalált nyomdaművészetet vette igénybe. Klaus Thiele-Dohrmann *A fecsegés rövid*

története című kötetében Aretinót az első botrány-újságíróként leplezi le, aki a reneszánsz korában egész Európában keringette árulkodó pamfleiteit. Thiele-Dohrmann leírja: „Mindenkinek, aki tudott olvasni, fehéren-feketén megtudhatta, hogy Róma vagy Firenze örömházaiban melyik bíboros volt gyakran látott vendég, melyik igen tiszteletreméltó püspök bonyolódott csalárd pénzüzetekbe, és melyik herceg csalta meg feleségét egy csinos fiúcskával.” Thiele-Dohrmannról a továbbiakban azt is megtudjuk, hogy a toszkániai vidékről származó cipészgyerek, Aretino állandó pezsgésben élt. Ugyanis a nemeseknek a hercegi kastélyokban zajló dolce vita pikánsabb részleteivel kapcsolatos híresztelések és hallgatások sok pénzt értek meg. Aretinot, a kurva fiát és egyben istenített korszokon, tényérokön és tükörkereteken örökítették meg; ilyen magasra vitte pletykaságaival, és így gúnyolódott: „a kényes izlésűek belehalnak dühükbe, mielőtt ekkora tisztességre eljutnának”.

Szegény Plutarchosz nem a dühtől, hanem sejtetően a sötét bánattól halt meg. Még szerencse, hogy ez a tanult úr nem találkozott életében olyan lefetyelővel, mint Aretino. Plutarchosz állítólag ezt mondta: „Az ilyen embereknél a hallójáratok nem az értelemben, hanem a nyelvbe torkolnak.” Hát igen, kedves Plutarchosz úr, ön sem valami ártatlan bárány. A híres görögökről és rómaiakról írott 44 életrajzában ön is egész jól belejön a csevegésbe. Hiszen maga mondta, hogy egy jelentéktelen cselekedet, valami mondás vagy vicc többet árul el az em-

ber jelleméről, mint a véres csaták és ostromok. Mondja meg becsületesen, így mondta, vagy vitatja kijelentését? Nézzé, Plutarchosz úr, végül ön is csak egy férfi, és mint ilyen, kifejezetten esendő a fecsegés és pletykák iránt. A világ legnagyobb pletykásai ugyanis a férfiak, és ebben a Harvard Egyetem tudományos vizsgálataira támaszkodom, amelyek önt mint filozófust és történészt bizonyára érdeklik. Párizsi, londoni és hamburgi, válásokkal foglalkozó ügyvédek egyhangúan bizonyítják, hogy a házasságtörések azért kerülnek napfényre, mert a szeretők elmondják hódításaikat. Ebben a dologban a nők sokkal diszkrétebbek. Kinsey amerikai szexuálkutató ugyanazeket tapasztalta. A férfiak szívesen beszélnek a szerelemről, messze nyíltabbak, mint a nők, hosszas rábeszélés nélkül is kiadják az intimításokat és titkokat. Hedda Hopper és Lueolle Parson híres hollywoodi pletykások voltak, akik intrikáikkal mint riasztó szellemek kísértették végig az amerikai álomgyárat, és főleg férfi kémekek dolgoztak együtt: világozókkal, segédmunkásokkal, fodrászokkal, könyvelőkkel. A bőrukig menően fecsegték néhány dollárért. Minden állam kémelhárító központja készséggel igazolja, hogy a női kémekek sokkal elővigyázatosabban hajtják végre megbízatásaikat, és nem csalogathatók csapdába olyan könnyen, mint férfi kollégáik. Egy színházigazgató, aki bizonyos pletykát akart elterjeszteni egy kisvárosban, mondanivalóját a legteljesebb diszkréció kérésével bizta ismeretségi köréből tíz hölgyre. Azt remélte, hogy a női pletykaéhségnek köszönhetően a híresztelés gyorsan kör-

be jár. Tévedett! Hónapokon keresztül megőrizték a titkot. Amikor azonban ezt egy férfi együttes tagjaira bizta, és szintén teljes hallgatást kért, tíz nap múlva már az egész város erről beszélt. Ez elég, vagy fűzzem még hozzá, hogy férfi volt az is, aki felállította a megszakítás nélküli beszéd első világrekordját? Victor Villimas volt ez, Clevelandből, Ohio állam. 138 órán át beszélt – 1967. október 25-től 31-ig. És ennek ellenére a férfiak még mindig úgy tesznek, mintha a fecsegés női tulajdonság lenne. Ugyanis jegyezzük meg: a férfiak nem fecsegnek, hanem véleményt cserélnek, feltárják az összefüggéseket, kommentálják az újdonságokat, tényeket közölnek, kommunikálnak és emberi tényállásokról folytatnak megbeszéléseket. De hát, uraim, nyugodtan csevegjenek tovább. Lelki szemeim előtt látom, amint összegyűlnek előttem, kis kalapjukkal a fejükön a kávézó asztalnál, vagy mint a kasszások a rüden, esetleg a homokkevertben a gyermekjátsszótéren, vagy cégük fénymásológépe előtt sugdolózva. Ha pletykáik következtében tönkremegy is környezetük, nagy jót tesznek egészségüknek, ugyanis: hölgyeim és uraim, a pletyka maga a lelki higiénia. A pletyka szellőzteti bensőnket, mint az ablak a tollas ágyneműt a hálószobában. Egyenesen megkönnyebbitő a hatása, ha este egy-egy munkanap felduzzadt terhét levetjük, és szívünk legmélyéről igazán kikészíthetjük a távol lévő kollégát.

A pletyka az önfenntartás és önérvényesítés ösztönének motorja. Önmagunk állhatatossága biztosításának legtisztább formája. Minél rosszabbakat beszélünk másokról, annál jobb vagyunk magam, minél gyengébb a másik, annál erősebb vagyok én. Vegyünk csak magunkhoz rendszeresen néhány kis adag pletykát, máris eltűnnek a lehetséges belső ellentmondások: bosszúságok, kisebbségi érzések, irigység és rosszakarát, székrekedések és felfúvódások, neurózisok, gyomorfekélyek, alkoholizmus és magas vérnyomás – nyissák ki a szelepeket,

köpjék ki a mérget és epét. Ugyan mi rosszat teszünk, ha szomszédainkról, kollégáinkról és barátainkról fecsegünk? Semmit. Ellenkezőleg! Nem a sorsukban veszünk részt így? A fecsegésben még a pszichológusok véleménye szerint is az az egészséges, hogy az ember közben *szociálisan* viselkedik. Egymással beszélnek. A beszélgető társak indításokat, új benyomásokat adnak egymásnak, és mindig mozgásban vannak. Vajon a világ leghíresebb pletykaedénye megérte volna a 80. életévét, ha gonosz szavait mind lenyelte volna? Nem – a legjobb orvosság a pletyka, és gyávák, akik félnek tőle – és csak amiatt félnek, mert egy napon maguk is sorra kerülhetnek.

Tulajdonképp minden egészen egyszerű: akinek saját élete rendezett, ugyan miért lenne gondban a másik életének rendezetlensége miatt? Ezt kérdezte már sok évvel ezelőtt Charlotte Bühler pszichológusnő. A pletyka titkait vizsgálta, és a következő eredményre jutott: boldog, vidám emberek szívesen fecsegnek, persze mértékkel. Szeretik a társaságot, nemcsak saját négy faluk iránt érdeklődnek, hanem az őket körülvevő élet iránt is.

Azok az emberek, akik elvből nem fecsegnek, legtöbbször kiegyensúlyozatlanok és begyepesedettek. Szájuk mindig csukva marad, mivel hiányzik belőlük az emberi melegség. Hajlamosak a gyanakvásra és bizalmatlanságra.

A szenvedélyes fecsegő, a tipikus rojtosszájú, belülről üres és kielégítetlen. Az élet iránti éhségét mások élményeivel igyekszik csillapítani, és az embertárs botlásai fölött érzett káröröme elégtétellel tölti el.

Fecsegő nyelvek és kéjszóvár fülek – van-e szebb, mint egy kis mérget csepegtetni az emberi kapcsolatokba, néhány igaztalan magot elhínteni, pár kérdőjelet csak úgy elhajigálni magunk körül, könnyedén lebegni a körülbelül világában? A fecsegés szenvedéllyé válik, egyre többet kíván. Már gőzölgő és fortyog a híresztelés vegykonyhájában. A híreszteléseknek gyors lábuk van. Alig születtek meg, máris elfutnak létrehozójuktól. Hogy védjék magukat a kellemetlen híresztelésektől, a római császárok létrehozták a „delatores”, a feljelentőket, vádlóknak, besúgóknak mint a híresztelések nyilvános felvigyázóinak intézményét. Ezeknek az volt a feladatuk, hogy keveredjenek el a nép között, és hallgatózzanak, mit mesélnek az emberek egymás között, és ezt közlik a császárral. A középkor boszorkányüldözései babonás fantáziálásokon alapultak, amelyek híresztelésekhez, pletykákhoz és beárulásokhoz vezettek. A római császárok és az európai diktátorok kifejlesztették híreszte-

lés-ellenes stratégiájukat, amely két fázisból állt. Először is a lehallgatásból, másodsor pedig az ellenhíresztelés, az ellenpletyka kidolgozásából. Nero császár a római tűzvész után elterjesztette a legendát, hogy a keresztények gyújtották fel a tüzet, Napoleon találta ki a tördőfés legendáját, és Joseph Goebbels a látnokot, aki 1949-re jósolta a végső győzelmet. Az irodalmi nyelvben a híresztelés „keringő szóbeszédet”, „kezesség nélküli hírt” jelent. Külsőleg valami kaméleonszerű képződményről van szó, amely menyéthez hasonló sebességgel végigrohan a hallójáratokon, és végül a felismerhetetlenségig torzulva a nyelven landol. Sok szájból szól, és reggel másképp, mint este.

„Aki mint fecsegő jár ide és oda, titkokat beszél ki; ezért ne állj le azzal, aki sokat beszél”, figyelmeztet a Biblia. A megfontolatlan fecsegés, a szenvedély, hogy embertársaink tettei mögött hibák után nyomozzunk, megmérgezi a földi légműködést, figyelmeztettek már 1950-ben Allport és Dr. Cantril amerikai pszichológus professzorok, amikor még senki sem beszélt a földgolyó elszennyezéséről. A pestis, kolera és influenza ellenszerét sikerült felfedezni – a hírbehozását azonban nem. Mivel nem lehet minden fül elé rendőrt ültetni, és minden száj elé mosógépet felállítani, a második világháború alatt Amerika arra kényszerült, hogy pszichológiai fegyvert vessen be a mérgező szóbeszéd ellen: a szóbeszéd-klinikát, vagyis egy újságírói intézményt azzal a feladattal, hogy korlátozzák a gyalázkodó kijelentéseket és válságerjesztő suttagásokat, elérendő, hogy a lakosság ne nyugtalanodjék, vagy ne essen pánikba. Számos újság másolta ezt az ötletet, és hozott ki hetenként olyan cikkeket, amely a tarthatatlan fecsegés feltárásáért fáradozott. Közben Allport professzor és Dr. Cantril magát a szóbeszédet vizsgálta, és hamarosan rábukkant tudományos lehetőségeinek hatáira. Diagnózisuk szerint ez ellen lehetetlen kifejleszteni bármilyen immunanyagot. Mivel minden ember szívesen hall újdonságokat, kifejezetten fogékony a mocsaras biotopból származó vírus iránt, amelyben a fecsegés, pletyka és megszólás összeerjed. A szóbeszéd-klinikán a szóbeszédén kívül magukat a rágalmozókat is vizsgálták. Professzor Allport és Dr. Cantril úgy találta, hogy a rágalmozók három különböző típusáról van szó:

- először is: a gyáva rágalmozó,
- másodsor: a reményteljes rágalmozó,
- harmadsor pedig: a gyűlölködő rágalmozó.

A gyáva rágalmozó például azt mondja: A gyárat bezárják, és mi munkanélküliek leszünk.

A reményteljes rágalmozó ezt mondja: Végre van gyógyszer a rák ellen.

A gyűlölködő rágalmozó pedig: A külföldiek egész szépen feljöttek a mi kárunkra, de vendéglőik mocsokosak, és ki tudja már pontosan a különbséget a csirke és a patkányhús között?

Ja igen, 3a pont alatt még be lehetne iktatni az irigy rágalmozót, mint a rágalmozók terjesztőinek talán legrosszabb kategóriáját. Az irigy rágalmozó a következőt mondja: Schmidt nével szívesen eltöltöntenék egy éjszakát, dehát már elígérték, tudja Meier úr...

Hogyan viselkedjek egy tisztességes ember, ha olyasmit súgnak be neki, ami más személyekre káros? Ezt még az istenek se tudják! Lukianosz görög szatirikus úgy véli, csak az értelem tehető meg a fül ajtóőrének, és rögtön lemondólag jegyzi meg: „Hát nem nevetséges dolog, ha az ember házában ajtónálló van, de ugyanakkor nyitva hagyja a fülét, ami a lélek kapuja?” Oh Lukianosz úr, fülünket, ezt az élvezetes érzékszervet valóban minden pillanatban szűzben kell zárnunk, amikor a nyelv az alávalóság édes parfümével bebocsátást kér. Komolyan kívánja ezt? Hát nem vagyunk mindnyájan húsból, vérből és ösztönökből álló szegény emberfiák? Mindenesetre ez alkalommal biztosítani szeretném önt, hogy nekem is állandóan nyitott a fülem az ön számára.

Ugyan mit tehet az ember a fecsegés, a pletyka, a híresztelés és a megszólás ellen? Semmit! Az Istenért, ne cáfolják ezt, tisztelt olvasók, mert gyanúba keverik magukat. És ne sértődjenek meg, mert azzal nevetségessé teszik magukat. Végül pedig ne akarják megváltoztatni életüket, mert azzal bűnösségüket vallják meg.

...És még valami, kedves olvasók. A legújabb dologról még feltétlenül beszélnem kell magukkal. Hát tudják, ... de ennek közöttünk kell maradnia, ugyanis önkön kívül senki nem tudhat meg semmit erről, maguk az egyetlenek, akikkel erről beszélnek. Megbízhatok magukban, vagy? Különben az esetet mindjárt az újságban is elmesélhetném.

Fordította: Hampel Károly

Forrás: Publik-Forum, 1999/10

Ezzelino von Wedel

Szabad-e hazudni?

Aki egyszer hazudott, annak többé nem hiszünk, még ha igazat mond is. Ha igaz lenne ez a közmondás, akkor sem önmagunknak, sem másoknak nem hihetnénk, hiszen nap mint hazudunk, a legtöbb esetben egyenesen olajozott rutinnal, olykor figyelemreméltó ügyességgel.

Egy néprajzot tanuló amerikai egyetemista lány fölkereste az egykori fejedelmek egyik faluját Dél-Amerikában. Barátságosan fogadták, és a törzs speciális ínycsengésével kínálták: fiatal egerekkel, amelyeket az ember megfog a farkuknál, olajos szószba mártja s aztán elevenen lenyeli őket. A lány gyorsan átgondolta a dolgot, majd kijelentette: „Szívesen megkóstoltam volna az egereket, de sajnos, vallásom tiltja fogyasztásukat.”

Ez persze igen egzotikus példa, és a nagy lélekjelenlétről árukkodó válasz egyenesen csodálatot érdemel – ennek ellenére hazugságról van szó. Legalábbis ha ahhoz a meghatározáshoz tartjuk magunkat, amelyet minden klasszikus szótárban megtalálunk: A hazugság tudatosan és mások becsapásának szándékával tett hamis kijelentés.

E meghatározás szigorú mércéjével mérve a lány hazudott. A helyes kijelentés, tehát az igazság másképp hangzott volna, mondjuk így: Rosszul lesznek, ha csak arra gondolok is, hogy eleven egeret kell ennem. De ezzel valószínűleg azt kockáztatta volna, hogy őt eszik meg elevenen. Nem volt-e hát mégis helyes, hogy minden erkölcsi megfontolást sutba vágva szükséghez folyamodott? Egy pillanatra várjunk még a válasszal! Szükségünk van még néhány adalékra.

Református lelkészek körében szívesen mesélnek arról a sekrestyéről, akinek a templomában gyakran prédikáltak fiatal segédlelkészek. Kérdésükre, milyen volt a prédikációjuk, három értékelést tartott készletben. Ha az jól sikerült, azt felelte: „Isten kegyelmes volt.” Közepes teljesítmény esetén azt mondta: „Nehéz volt a szöveg.” Teljes csőd esetén pedig: „Jól választotta meg az énekeket.”

Hazudott-e a szellemes sekrestyés? Szigorúan véve nem, hiszen sem hamis kijelentést nem tett, sem becsapni nem akart senkit.

E két példa nem a tulajdonképpeni hazugságról szól, és azt mutatja, hogy

különbséget kell tenni: más dolog az igazságot elkendőzni vagy elhallgatni, és más dolog hazudni. Az említett két példában azonban mégis van valami közös: szórakoztatóak, és ezért inkább csak az igazság-hazugság téma játékos szemlélésére alkalmasak. Hétköznapjaink azonban meg vannak tűzdelve olyan helyzetekkel, amelyekben a tréfa igen hamar alkalmatlanná válik, s az embernek alig van ideje annak mérlegelésére, hazudjon-e, vagy csak elkendőzze az igazságot, vagy éppen kimondja a leplezetlen igazságot.

Mit feleljenek a szülők, ha gyermekük megkérdezi, miért veszekedtek?

Hogyan találjuk meg a helyes szavakat, hogy lemondjunk egy számkra terhes meghívást?

Hogyan rázzuk le azt a jótékonysági ügynököt, akit szappant és törölközőt akar eladni nekünk?

Vagy hogyan reagálunk egy telefonhívásra, ha nem akarunk a hívóval beszélni?

Az ilyen támadásszerű helyzetekből gyakran gyors kis hazugságok segítségével vágja ki magát az ember. Ha feltámadna a lelkiismerete, még mindig találhat valamilyen mentséget. Persze egyáltalán nem csökken a hazugsághoz folyamodás kísértése, ha van időnk megfontolni szavainkat. Ellenkezőleg.

Minden évben esedékes az adóbevallás. Hogy mennyit hazudunk évente, az minden elképzelést fölülmúl. De nem kevésbé kedveltek a biztosítási családok. Valaki összezúzta a családi autót lökhárítóját. Kiváló alkalom arra, hogy egyúttal megjavíttassa a fényezését s még néhány apróságot – természetesen a biztosítás költségére. És alig akad más, ami annyira ösztönözne hazugságra, mint egy szolgálati út. Különösen az olyan rubrikák teszik próbára igazmondó készségünket, mint a „megtett kilométerek” és a „mellékes kiadások”.

De miért tekintünk mindig csak önmagunkra? Ha másokra fordítjuk tekintetünket, ami mindig igen kifizetődő dolog, akkor teljességében föltárul a hazugság egész szövete, amelybe magunk is beleszövédtünk. Kezdetnek elég a reklámok világára gondolni, még ha a gyengeelméjűség itt éppoly domináns is, mint a hazudozás.

A trópusok minden gyönyörűségét ígéri a csokoládégyártó cég, ha az ő termékeit fogyasztjuk. S egy borotvapenge így kínálkozik: „Hogy Kovács kisasszony ismét kedvesen nézzen Önre!” Amit „gyöngye, porhanyított húsként” magasztalnak, az inas mócsingtömögnek bizonyul, amellyel csak egy oroszlán rágóizomzatával lehet megbirkózni. Ártatlan és buta reklám, mondhatnánk.

Kevésbé ártatlanok azok a nem éppen ritka esetek, amikor politikusok hazudnak. Gyakran csak egyetlen szó leplezi le egy rendszer hazudozását. Például a „népi demokrácia” fogalma a volt kelet-európai államokban, ahol a népnek ugyancsak be kellett fognia a száját.

Választási beszédekben a politikusok gyakran ígérenk olyan dolgokat, amelyekről pontosan tudják, hogy nem fogják megtartani őket. Johnson elnök például 1964-ben a béke jelöltjeként mutatkozott be, holott munkatársaival együtt a vietnami háború kiterjesztését tervezte.

Gyakran az újságírók tárják föl az ilyen praktikákat. De azok a módszerek, amelyekkel ezt teszik, nem mindig állják a szigorú próbát. Hazudozó politikusok okozták az USA Watergate-botrányát – hazudozó újságírók tárták föl.

Kínosan hatnak a hazugságok, amikor olyan díszbeszéd hangzanak el, amelyekről lesir a kozmetikázó erőfeszítés. A betegesen féltékeny férj, aki talán veri a feleségét és a gyerekeit, hirtelen példás családfővé válik, a becsvágyó főnök a cég dinamikus tagja lesz, az egykori náci pedig félreismert ellenállási harcos.

Hogy végül milyen messzire hatnak az igazság vagy a hazugság következményei, teljesen világossá válik az olyan helyzetekben, amelyekkel orvosok gyakran szembetalálkoznak: Megmondják-e a halálos betegnek, mire számíthat? Az igazság megfoszthatná életkedvének végső maradékától, a valótlanság viszont talán új erőt önt belé.

Úgy tűnik hát, hazugság nélkül nem boldogulunk, de mindig vannak olyanok, akik legfőbb törvénnyé akarják tenni az igazmondás köteleességét. Mit nyernénk ezzel? Miért ragaszkodik minden komoly erkölcsi rendszer ahhoz, hogy a hazugság elveten-

dő? Miért lett a „Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen!” bibliai tilalmából mintegy magától a „Ne hazudj!” általános szabálya? Az ószövetségi tilalom eredetileg csak a bíróság előtti hamis tanúskodásra vonatkozott.

Őrizzük csak meg a szép látszatot, a makulátlan homlokzatot? Természetesen nem erről van szó, és kézzelfogható okai vannak annak, miért kell az igazságot előnyben részesíteni a hazugsággal szemben.

Vegyük még egyszer szemügyre a hazugság klasszikus meghatározását: A hazugság tudatosan és mások becsapásának szándékával tett hamis kijelentés.

Tehát részben egy *dologról* van szó, amelyről valami igazat vagy hamisat mondhatunk. Egyidejűleg azonban egy *személyről* is szó van, akivel közlünk valamit a dologról.

A hétköznapi nyelv igen pontosan különbséget tesz e két szempont között. A tárgyi szempontot az „igaz, helyes”, illetve „hamis, helytelen” szavakkal jelöli, a személyes vagy kapcsolati vonatkozást pedig az „őszinte” vagy „becsületes”, illetve ellenkező esetben az „őszintétlen” vagy „becstelen” fogalmakkal. Különbség van tehát az „igazság” és az „őszinteség” között. Azt mondhatom például egy barátomnak: a vonat 15 órakor indul. Ha azonban a menetrend tudtom nélkül megváltozott, akkor helytelen mondtam neki. Mégsem voltam becsületesen vagy őszintétlen, hiszen nem tudhattam róla. Valami hamisat mondtam, anélkül hogy hazudtam volna.

Ez a különbség ad magyarázatot arra is, elvileg miért vetendő el a hazugság: aláássa az emberek közötti bizalmat. Ha nem hagyatkozhatom többé arra, hogy a másik őszinte, akkor vakon tapogatózom a sötétben, és nem tudom, mire hagyatkozhatom még egyáltalán. Ez esetben semmilyen cselekvésre, semmilyen kapcsolatra nem lennék képes többé; kő lennék, nem ember.

Minden mégoly hazug társadalomban vagy csoportban léteznie kell a bizalom minimális fokának. A kölcsönös bizalom éppoly fontos, mint a tiszta víz és a nem szennyezett levegő. Tehát mindig becsületesnek és őszintének kell lenni? Soha többé nem szabad hazudnunk? Szép lenne, ha ilyen egyszerű lenne a dolog. Sajnos az igazság nem mindig elviselhető, gyakran fáj, olykor kegyetlen, némelykor egyenesen halálos.

Mivel így áll a helyzet, a filozófusok, moralisták és teológusok mindig is elgondolkodtak arról, hogyan lehet

az ember őszinte anélkül, hogy túlságosan sértene, mennyi az a hazugságmenyiség, amivel még létezni lehet. Ezekre a kérdésekre a hagyomány két szélsőséges választ adott.

A pragmatikus megoldás mellett érvel, hogy ne törődjünk azzal, hazudunk-e vagy sem – a fő dolog, milyen eredményre törekszünk azzal, amit épp mondunk. Az ellenkező megoldás mereven ragaszkodik az őszinteség elvéhez. A filozófus Immanuel Kant például teljesen komolyan gondolta, hogy mindig és minden körülmények között az igazat kell mondanunk, még akkor is, ha ezzel a biztos halálnak szolgáltatjuk ki egy barátunkat.

De egyik válasz sem kielégítő. A pragmatikus megoldás a nem mindig egyértelmű valósággal szembeni bizonyos tehetetlenségről árulkodik. A hétköznapi életben ezért szükségünk van egyfajta iránytűre, amely megmutatja nekünk, melyik utat válasszuk; az igazság útját, vagy a másikat, amely leplezések és eltakarások révén hazugsághoz vezet. Vannak ennek kritériumai? Összeegyeztethető-e Kant radikális megoldása a keresztény etikával?

Ilyen kérdésekkel a fejemben fordultam levélben a szisztematikus teológia hamburgi professzorához, Hermann Fischerhez, és kértem, írja meg véleményét. Ezt válaszolta:

„Kant válasza, hogy még a barátunk életét is föl kell áldoznunk az igazságért, az ő kategorikus imperatívuszából fakad, miszerint mindig úgy kell cselekednünk, hogy cselekvésünket általános törvénné lehessen tenni, márpedig ez a hazugságra nem vonatkozhat, nem lehet általános törvénné tenni, ezért mindig igazat kell mondanunk, tehát ebben a konkrét esetben fel kell áldoznunk a barátunkat.

Teológusként azt mondom, hogy Kant rigorizmusa Jézus egyik Hegyi beszédbeli szavára emlékeztet: Beszédetek legyen igen, igen, nem, nem, a többi a gonosztól van. E jézusi rigorizmus ellenére Jézus cselekedeteiben azt látjuk, hogy szeretetből fakadó cselekvését mindig fölrendeli annak a cselekvésnek, amely mereven a törvényekhez igazodik.

Így aztán adódhatnak olyan helyzetek, amikor a szeretetnek kell vezérelnie az embert, és nem az igazságnak. Adódhatnak olyan helyzetek, amikor az ember a szeretet mellett dönt, esetleg annak a felelősségnek a tudatában, amelyet ezzel a bizonyos cselekedetével magára von.

A halálos beteg ágya mellett álló orvos kerülhet olyan helyzetbe,

amely teljesen egyedi, és ebben az egyediségben olyan döntést követel tőle, amelyben a szeretet parancsát fölébe helyezi az igazság parancsának.”

Az őszinteség parancsának tehát fölötte áll a szeretet parancsa. Ebből legalábbis egy valami levezethető a gyakorlat számára: Amikor mérlegelem, az igazságot akarom-e mondani, mindig be kell vonnom mérlegelésembe a másik embert. Elvárhatom-e tőle, hogy ebben a pillanatban és ebben a formában befogadja az igazságot? De természetesen fordítva is áll a dolog: Mit várok el közben magamtól? Csak hitegetem magam azzal, hogy a felebaráti szeretet érvével a másikat akarom kímélni, miközben valójában az önszeretettől vezelve a konfliktust akarom elkerülni? Aki becsületes akar lenni, annak föl kell tennie magának ezt a kérdést, akár tetszik, akár nem. Legalább egy szolid döntési kritérium birtokunkban van: *kétség esetén a szeretet mellett kell döntenünk.*

De vannak más kritériumok is. Dietrich Bonhoeffer evangélikus teológus, akit a náci 1945-ben ellenállási harcokként kivégeztek, másik oldaláról közelítette meg a problémát. Ezzel a címmel írt tanulmányt: Mit jelent az igazat mondani?

„Az igazat mondani mást és mást jelent aszerint, hol áll az ember. Meg kell fontolni a mindenkori körülményeket. Föl kell tenni azt a kérdést, van-e joga és mi módon van joga valakinek megkívánni a másiktól, hogy az igazságnak megfelelően beszéljen. Példa: Egy tanár megkérdezi az egyik gyereket az osztály előtt, igaz-e, hogy apja gyakran megy haza részegen. Ez igaz, de a gyerek tagadja. Bár nevezhetjük a gyerek választát hazugságnak, ez a hazugság ennek ellenére több igazságot tartalmaz, vagyis megfelelőbb a valóságnak, mint ha a gyerek kiszolgáltatja apja gyengeségét az egész osztálynak. A hazugság bűne egyedül a tanárt terheli. A gyerek érzi, hogy itt jogtalanul betörték a család rendjébe, és ezt el kell hárítani. A tanár semmibe vette e rend valóságát.”

A hazugság ebben az esetben fegyverré válik, amellyel a gyerek védekezik a tanárral szemben. Egy felnőtt válaszolhatott volna másképp: visszautasíthatta volna a kérdést, és helyreutasíthatta volna a tanárt. A gyerek nem képes erre. Tehát hazudik. Persze ezt a hazugságot úgyszólván idézőjelbe kell tenni.

A hazugság mint a gyöngébbek, az elnyomottak, a hátrányos helyzetben lévők fegyvere – ez a központi moti-

vuma azoknak a hazugság-meséknek is, amelyekben parasztok, jobbágyok és alattvalók védekeznek uraikkal szemben. Hatalmi kérdés, társadalmi rang kérdése, ki tehet föl kérdéseket kinek. A felnőttek kikérdezik a gyerekeket, a hivatalnokok a kérvényezőket, az orvosok a pácienseket, az előljárók alárendeltjeiket. Csak esetről esetre dönthető el, hogy ezekben a helyzetekben mindig hazugság-e a hazugság. Még egyszer Bonhoeffert idézem:

„Hogyan válik igazzá a szavam? Először is azért, hogy felismerem, ki ösztönöz engem beszédre, és mi jogosít engem beszédre; másodsor azért, hogy felismerem azt a helyet, ahol állok; harmadszor azért, hogy beleállítom ebbe az összefüggésbe azt a tárgyat, amiről valamit mondom.”

Később még jelentőssé vált Bonhoeffer számára, hogy foglalkozott a szükséghezazugság problémájával. Őt és a német ellenállási mozgalmak barátaikat kihallgatásoknak vetették alá, amelyek során a lehető legélesebb

ben vetődött föl számukra az igazság vagy hazugság alternatívája. Mert nem csupán barátaikról volt szó, akiket kímélni és fedezni akartak, hanem végső soron az a másik kérdés állt a háttérben, vajon politikai ellenfeleik nem játszották-e el már régen az igazsághoz való jogukat. A náci rendszert ugyanis már egyáltalán nem az igazság és az őszinteség érdekelte, hanem kizárólag a hatalom.

Ez az igazság kérdésével szembeni teljes közömbösség, amely minden totalitárius rendszert jellemez, a kihallgatás technikájában is megmutatkozik. A kihallgató funkcionáriust egyetlen dolog érdekli: hogyan morzsolhatja szét ellenfelét. Ezt akkor érheti el legjobban, ha olyan valaki áll előtte, aki a lelkiismeretével harcol, vajon szabad-e hazudnia ebben a helyzetben. A kérdezett csak akkor juthat el arra a szabadságra, hogy élhet a szükséghezazugsággal anélkül, hogy morálisan gyengítene önmagát, ha felismeri, hogy a funkcionárius önmagát fosztja meg az igazsághoz való jogától. Két ember között csak akkor

lehetséges becsületesség és őszinteség, ha mindketten az igazság lekötözöttjeinek érzik magukat. Ha nem ez az eset, és egyikük más érdekeket követ, eljátszotta a másik őszinteségéhez való jogát.

A tanítója előtt álló gyerek és a kihallgatója előtt álló ellenállási harcos példája hatásos világossággal mutatja, hogy irreális dolog az igazság kérdését a tisztá érzület dolgává tenni, mintha mindig és minden helyzetben őszintének kellene lennünk.

Bármilyen kulturált és erényes legyen is ez – nem gyakorolható. Csak az lehet olyan egyszerű, mint a galambok, aki olyan okos, mint a kigyók. Bár tény, hogy gyakran gyáva-ságból hazudunk, a civil kurázi és a bátorság hiánya miatt; de milyen gyakran mondunk igazat éppen azért, hogy megsértsük vagy megszégyenítsük a másikat, vagy mert hiányzik belőlünk a fantázia és a tapintat!

Szeretetre és felismerésre, szívre és értelemre van szükség ahhoz, hogy az igazság és a hazugság közötti feszültségmezőben megtaláljuk a helyes utat.

Forrás: Publik-Forum, 1991/1

OLVASÓK FÓRUMA

Kedves Szerkesztők!

1999. szeptember 18-án közösségem egyetértésével megírtam véleményemet az „Érted vagyok” 1999 áprilisi számáról.

Ennek a levélnek „A cenzúrázott Jézus”-ról szóló részlete megjelent az „Érted vagyok” 2000. februári számának Anton Mayer-rel foglalkozó Olvasói fórumában.

Szeretném, ha írásom két részlete még közlésre kerülne, még pedig az alábbiak:

Minden újságnak van profilja és megcéloz egy olvasótábor.

Az „Érted vagyok” eredeti célja az volt, hogy a Bokor közösségi életének gyümölcsésként szellemi termékeit, lelkiségét megmutassa a nagyvilágnak, vagy legalábbis „Izrael házának”, az egyház tagjainak. A templomi forgalmazásból hamar kiszorult egyrészt a „kútmérgezés” miatt, másrészt mert időnként jelentek meg benne olyan egyházkritikus cikkek, melyeknek terjesztését már a szabadabb gondolkodású plébánosok sem engedhették meg. Nem tudom, hogy Bokrunk papjainak templomain túl hány nyilvános pultron látható még „Érted vagyok”. (Jó volna tudni.)

Gyakorlatilag az „Érted vagyok” maradt a Bokor belső újsága. Célja az lehetne, hogy segítsen olvasóinak az Isten felé növekedésben, Isten Országának építésében. Ezt jórészt meg is teszi. De nem hiszem, hogy feladata lenne teológiai alapon vitatható cikkeket a meggyőzés vagy – óvatosabban fogalmazva – ismeretgazdagítás szintjén közölni.

Mindenkinek Isten adta joga gondolnia és hinnie, amit gondol és hisz. S nyilván azt is hirdeti, amiről meg van győződve. De egy profilt vállaló újságnak tartania kell a vonalát, és meg kell válogatnia, hogy mit közölhet le.

Szerintem „A cenzúrázott Jézus” elhangozhatnék egy biblikus fórumon, ahol azonos felkészültségű vitapartnerek keresztüzében kellene helyt állnia vagy elbuknia.

Ami a gyülemlő ellenérzések végére a felkiáltójelet feltette, az a „Hogyan keletkezhetett a húsvéti hit?” c. írás.

Nem tudom, a szerkesztők egyetértenek-e a meggyőződés szintjén hangzó kételyekkel. Ha igen, úgy gondolom, baj van. Ha nem, miért egyeztek bele a közlésbe? Epp a húsvéti számban!?

Évekkel ezelőtt elég nagy port kavart „A valódi Jézus”-ilyetén befejezése. Elég sok reklámot kapott Herbst akkor, hogy akit érdekelt – elolvashatta.

Miért kell a kedves keresztény olvasót bebetetni? Hogy ne higgyen a feltámadásban? A tetszhalálban higgyen? Mennyivel hitelesebb ez? A cikk ugyan nem küldi Indiába az életben maradt Jézust, de arról sem szól, hogy vajon hova disszidált az újabb megfeszítés előtt? Ha az úgy lenne igaz, hogy az életben maradt Jézus végül is kerekelt oldott, akkor számomra Jézus csaló, és hiteltelen minden tanítása.

Isten segítségével én hiszek Jézus istenségében és a feltámadásban is. De veszélyesnek tartom, hogy ilyen írásokat olvasunk. Minden tűznek megvan a maga salakja. S az bennmarad a kohóban. A kábítószeres sem drogfüggő az első cigarettától. De a másodikkra könnyebben rágyújt. Különösen, ha a barátja kínálja. Többen közülünk már elteológizálták keresztény hitüket. Ami a jézusi úton tartja őket, az keresztény gyökérzetük, melyet jórészt szüleiktől örökölték, és eddigi életük során keményen meg is kapaszkodtak vele. De mi lesz azokkal, akiket a nihiltól kell kihalszunk. Hová gyökerezetjük őket? Milyen tanítást, reményt és jövőt tudunk ajánlani nekik?

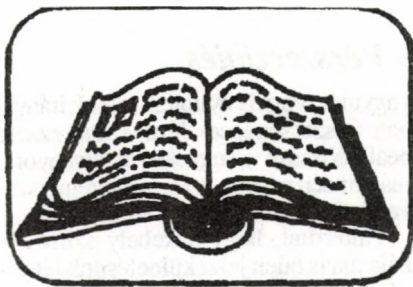
Kedves Szerkesztők!

Megköszönöm gondos és fáradságos munkátokat, mellyel sikerült a lapot fenntartani. Kérem, hogy a közösséget szolgálva az érthető, Istennek tetsző „logoszt” közvetítetek („Isten ugyanis nem a zürzavar Istene”, 1Kor 14,33), hogy békecséget és lendületet merithessünk belőle.

Testvéri köszöntéssel:

Trásy Éva

Budapest, 2000. március 13.

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Szabó Gyula mezőrsi plébános készítette. A júliusiakat az egyik soproni közösség tagjai állították össze: az elmélkedések sorrendjében Teleki Béla, Némethné Szigethi Katalin, Bidló András, Schaul Árpád, Valkó János.

Június 4. — Mennybemenetel ünnepe — Mk 16,15–20

Mielőtt Jézus véglegesen a szellemi dimenzióba távozik, biztatja az apostolokat, hogy az egész világon hirdessék örömhírét. Szükség is van erre, hisz a 14. versben Jézus a tizenegy szeméreteti hitelenségüket és szívük keménységét.

A dorgálást az indokolta, hogy az apostolok nem hittek azoknak, akik Jézust szellemi, vagyis feltámadása utáni mivoltában megtapasztalták.

A küldetés tartalma az örömhír hirdetése, ill. ennek hittel elfogadása, hisz a tanúknak hinni kell.

Jézus evangéliumát nem nehéz elfogadni, hisz minden ember képes a szeretet tanítására legalább elméletben rábólintani. A hitre nem ehhez van szükség, hanem az ember igazi mivoltának elfogadásához, hisz a hívőket jelek kísérik. Olyan jelek, melyek a pusztán az anyag világ törvényeiben gondolkodók előtt nevelésesnek, sőt lehetetlennek tűnnek.

Tehát az apostoloknak egyrészt értelmesen, az emberek nyelvén kell tudni megfogalmazni Jézus örömhírét, másrészt ki kell tudni nyitni az emberek szí-

vét az Isten dimenziója, vagyis a szellemi lét irányába.

Ez az utóbbi a nehezebb feladat.

Pedig mintha ezen nagyon sok múl- na, hiszen Jézus azt mondja, hogy aki nem hisz, az elkárhozik. Természetesen nem egy elméleti hitről van szó, amely Isten előtt kedves a szeretet cselekedetei nélkül. De mintha szoros kapcsolat lenne az önzetlenül élni tudás, az ember és az univerzum igazi, szellemi látása között. Látjuk, hogy ma óriási tudás halmozódott fel a könyvtárakban, egyetemeken... mégsem vagyunk képesek hosszú távon gondolkodni és tervezni. Okosak vagyunk, mégis könnyen lehetséges, hogy elpusztítjuk Föld Anyánkat. Mert nem élő bolygóként nézzük Öt, hanem anyagként kezeljük, s ez egészen másfajta hozzáállást eredményez, mintha életet adó társunkként szeretnénk...

Az örömhír akkor ver gyökeret igazán újra az emberek szívében, ha a szellem oldaláról fejlesztjük értésünket és látásunkat. Akkor kerül igazán helyére Jézus tanítása, a mindent és mindenkit elfogadás és szeretés gondolata.

Június 11. — Pünkösöd ünnepe — Jn 20,19–23 — Szellemi távlatok

Az apostolok Jézus feltámadása, sőt mennybemenetele után – hiába a megtapasztalás –, még mindig tele vannak félelemmel. Jézus újra eljön közejük, hogy erőt öntsön szívükre.

Békességet hoz. Ne féljete azoktól, akik titeket üldözni akarnak. Halhatatlanok vagytok. Megmutatja sebeit, ismét átélik a Mesterrel való együttléte-

tet. Nyilvánvalóan nem a fizikai érzékszervekkel látják és tapintják Öt. Megnyílik a lelki szemük.

A millenium évében különösen fontos ez az üzenet. Ma gyakran találkozunk olyan emberekkel, akik azt mondják, akkor hiszem, hogy van Isten, ha látom. A magyar Szent Koronán két apostol képe alig vagy egyáltalán nem látható. Az egyik apostol a „hitetlen”

Tamás, a másik Bertalan. Tamást nyilvánvalóan azért ábrázolták így, mert fontos üzenetet akartak így az utókor- nak átadni.

Amikor Jézus megjelenik a tizenket- tőnek, Tamás nincs jelen. A többiek tanúsága kevés az Apostolnak. Azt mond- ja, hiszem, ha látom. Am ezen a fizikai megtapasztalást érti. Viszont a feltá- madt Krisztus testének már szellemi di- menziói vannak. Tehát nem lehet pusztán földi szemmel és kézzel érzékelve Öt megtapasztalni. Fatális tévedése a kései utókorok, amikor a szellem világról fizikai módon akar tapasztalatot gyűjt- ni. Olyan súlyos hibának tartották ezt elődeink, hogy a Szent Koronán ábrá- zolták, s felhívják az idők távlatából a mai ember figyelmét, nehogy hasonló vétkeket elkövessünk.

Az ad erőt az embernek, ha hibái elle- nére is elfogadják – ahogy Jézus sem kérte számon az apostolok gyengeségét –, valamint amikor távlatok nyílnak meg az ember előtt. A szellem az örök élet távlatát nyújtja az Úr, amikor ezzel a látásmóddal és tapasztalással gazda- gítja a tizenkettőt.

Pünkösöd ünnepe ma is csak úgy kép- zelhető el, ha számunkra is kezdenek megnyílni ezek a távlatok. Talán fi- nomabban kellene fogalmaznom, mert Is- tent nem tudjuk a maga teljességében megtapasztalni, amíg itt a földön élünk. De talán mégis megérinthez minket is a benső béke, a harmonia, a Feltámadt sze- retete és ereje. S azonnal eltűnik a kétség- beesés, a perspektívák hiánya, mert tud- juk, nem vagyunk egyedül, hisz az Ő lel- ke, szelleme mindig velünk marad.

Június 18. — Szentháromság vasárnapja — Mt 28,16–20 — Hagyományokra építve

Jézus Galileában, a „pogányok” vi- dékén találkozik apostolaival. Ráadásul egy hegyen, s ezzel mintegy kiemeli őket a partikuláris szemléletből.

Mindenkihez küldi őket. Milyen egyetemesen tudott Jézus gondolkodni!

Küldetésünk ma is mindenkihez szól. Néha érdekes párhuzamot lehet felfe- dezni a hagyományos egyházi látásmód és a közösségi között.

A hagyományos egyház azt a közel 10 % hívőt segíti, akik valamilyen formá- ban kapcsolatban állnak az egyházköz- ségekkel. Temploba járnak, hittan órá- kon vesznek részt, részesülnek az egy- ház szentségkiszolgáltató rendszeréből. Ez helyes és jó, de nem elég, mert mi lesz a többi 90 %-kal? S hasonlóképpen néha úgy tűnik, mintha a kisközössége- ink is csak azokkal akarnának foglalkoz- ni, akik hasonzorúek. Eljönnek találko-

zókra, kapcsolódnak programjaink- hoz... Vajon van-e sok szálon közös kapcsolódási pontunk azokhoz az embe- rekhez, akik a társadalom és a hagyomá- nyos egyház döntő többségét alkotják?

Jézusnak bizonyára erőteljesen szor- galmaznia kellett, hogy az apostolok a nagypéntek, ill. a feltámadás utáni ká- bulatból felébredve képesek legyenek a zárt ajtókat kinyitni és elindulni az em- berek felé.

Ehhez le kellett győzni a félelmeiket. Bizonyos értelemben relativizálniuk kellett önmagukat, hiszen másoknak is voltak értékeik, melyeket öneik is el kellett fogadniuk. Úgyanakkor aláza- tosnak is kellett lenniük, hisz a vissza- utatás még magát Jézust is megvisel- te, amikor Jeruzsálem falainál sírásra fakadt: „hányszor akartam összegyűjt- ni..., de te nem hagyta...”

Nagyon érdekes, hogy Jézus nem ha- lálra ítélésének helyét, kulturális közeg- ét tartja alkalmasnak arra, hogy onnét hirdesse meg a mindenkihez szóló ta- nitványságot, hanem a számunkra ki- csit kevésbé ismert Galilea területét.

Tehát nagyon fontos, hogy milyen az az alap, amire ráépülhet egy egyetemes üze- net. Nem tudom szeretni az egész világot, csak a saját hagyományom, közössége- men keresztül. Azt gondolom, hogy hagyó- mányaink megismerése nélkül nincs min- denkit szeretés, s az is gondolom, hogy sa- ját gyökereink származási, kulturális, vallási mély megismerése valahol összeér más népek emberek hasonló értékeivel.

Világunkban nagy szükség lenne ha- sonló szemléletű tanítványságra. S ak- kor képesek leszünk megszólítani azo- kat a testvéreinket is, akik ma még látó- körünkön kívül vannak.

Június 25. — Évközi 12. vasárnap — Mk 14,12-16.22-26 — Vérszerződés

Olvasva az Eucharisztia alapításának rövid leírását, érdekes gondolatra lettem figyelmes. Túl a szentségtani tartalmán, mintha ez egy vérszerződés lenne Jézus és a tanítványok között. S erre van példa magyar történelemben is. Lehet, hogy csak egy „véletlen” egybeesés – bár véletlenek szerintem nincsenek –, érdemes lenne rajta elgondolkozni.

Mert vannak ennek a nemzetnek olyan központi kultikus beavató tárgyai, melyekben sürítve egész „pogány-vallási” múltunk írva vagyon. Ilyen a Szent Korona. Korát visszavezethetjük egyesek szerint a IV. sz.-ig, de az is elképzelhető, hogy később készült. Ami tény, hogy

nem a szentatyától kaptuk, ő csak áldását adta. Még érdekesebb, hogy kizárólag keresztény szimbolikája van, mégpedig a manicheus és a nesztoriánus tanításnak megfelelően. S mivel a kereszténység első évszázadaiban eleink nagy valószínűséggel a pártus birodalomban laktak, pont arrafelé, ahol az apostolok kifejtették missziós munkájukat, nagyon is lehetséges, hogy népünk igen korán megismerkedett a kereszténységgel, tehát nem voltunk olyan értelemben pogányok, mint ahogy azt sokan gondolják és tanítják. De van még igen sok közös vonás köztünk és a Názáreti között. A közhiedelemmel ellentétben mindig, ma is, befogadó, másokat segítő nép voltunk és

vagyunk. Vagyis nyitottak mások irányában. Összecsengenek Jézus szavai ezzel a beállítódással: „Tegyetek tanítványom-má minden népet... ez az én vérem a szövetség, melyet sokakért kiontok.”

Valószínű, hogy a kehely szimbolikája ma is hűen jelzi küldetésünk lényegét.

A kehely hasonló a virághoz, amely szirmai kitarja a fény felé, s befogadja a Nap sugarait. Tehát a kehely a felfelé vagyis az Isten felé nyitott ember jelképe, melyet az Úr betölt szeretetével, erejével. S ahogy a szentmisében a bor és a víz átalakul a kehelyben, hasonlóan kell nekünk is bensőleg megváltoznunk az isteni szeretet által.

Július 2. — Évközi 13. vasárnap — Mk 5,21-43 — Jézus átvezet a „túlsó partra”

Jézusban közénk jött az Isten. Ő mindkét parton otthon van, mindkét létforma a tulajdona. Azért jött, hogy miniket is átvezessen a „túlsó partra”, más szóval üdvözítsen. Hogyan adja ezt tudtunkra a mai evangélium?

Jairus áll az innesső parton, keresi az üdvösséget, ezért fordul Jézushoz: „Kislányom halálán van, jöjj, tedd rá kezedet, hogy meggyógyuljon és életben maradjon” (5,23). A halál az innesső part. Jézus megindul vele a „túlsó partra”, mert hitt.

A vérfolyásos asszony az innesső parton várja, hogy Jézus üdvözítse, gyógyítsa betegségéből. Hallhatja az Úr szavát: „Leányom, hited meggyógyított, járj békében és maradj egészségesben” (5,35).

Jairus az innesső part mélységébe zuhan, amikor a rémhírt hallja házanépétől: meghalt a lánya. Jézus, a

hűséges útítárs, felkarolja őt: „Ne félj, csak higgy!”

Jairus lányának „siratói és jajgatói” belegyökereztek az innesső part agyagába, a halott, az elmúlt mellett. Jézus őket is át akarja segíteni a túlsó partra, ezért bátorítja őket: „Nem halt meg, csak alszik” (5,39). De ők kinevették, visszautasították az üdvösséget. Nem is léphettek át Jézussal a túlsó partra, kiküldte őket a szobából. A többieknek bemutatta az üdvösséget, újja teremtette a kislányt: „Kislány, mondom neked, kellj fel!” (5,42)

A szemtanúkat megigézte az ámulat, majdnem megrekedtek az innesső parton. Jézus szavaira „felocsúdtak”: „Adjatok neki enni” (5,43).

Mi tehát az innesső part? Az evilági árnylét, a pesszimizmust szülő szenvedés, elkeseredés, halál, gyász, ami egyébként alapvetően emberi sors. Ott vesztegelek-e az innesső parton? Vagy

hittel fordulok Jézushoz? Jézus átvezet engem is a túlsó partra.

A túlsó part az evilági fénylét, az optimizmus, a hit, a bízalom, a szeretet, az öröm, a boldogság, az élet teljessége. Jézus célja, ide vezetni. Van-e erre igényem, és a hozzá szükséges hitem? Meg van-e bennem az égrenző alázat?

Márk tanítása nyomán mondhatjuk, hogy az üdvösség, amit Jézus előre jelzett és megvalósított, kettős. Egyik a túlsó part ígéretes előfénye az evilági dolgokban: a testi-lelki egészség, öröm, szeretet, boldogság. Másik a túlsó part beteljesedése, ahová Urunk előttünk ment, vezet minket és már helyet készített nekünk. Gondolok-e erre, amikor az egészség és az üdvösség szavakat halom? Igénylem-e az üdvösséget magam és szerettem, minden embertestvér számára? Mit teszek, hogy ez az üdvösség beteljesüljön? — Jézusom hiszek, segíts!

Július 9. — Évközi 14. vasárnap — Mk 6,1-6 — Előítéleteink legyőzése

„Nem az ács ez, a Mária fia? Nem Jákab, József, Júdás és Simon testvére?” És folytathatnám a sort a sort: hogy ez nem X. Y., aki ilyen és olyan, akit jól ismerek? Erre, ő nem lehet képes, mert....

Az ember felnőtt korára többé-kevésbé kialakul a világról alkotott értéktétele, élet-szemlélete, ami később is folyamatosan fejlődik tovább. Ez az életszemlélet, ez a bizonyos szemüveg, az emberekről és dolgokról alkotott vélemény gyakorlatilag nem más, mint az ember előítélete. Úgy is nevezhetném, hogy ez az egyn köfalya. Ez az ember látásmódja, de egyn korlátja is! Az elfogadáshoz, az új megismeréséhez, az új tapasztalat megszerzéséhez ezt a szemüveget le kell vennünk. Mert ha nem, akkor elzárkózunk az ismeretlen elől, és a lényeg nem ismerhetjük fel.

Az előítélet olyan, mint egy kendő. Betakarjuk vele embertársunkat, az eseményt vagy a hallott gondolatot, aztán már nem is látunk mást, csak a kendőt, a saját előítéletünket. Így tudattala-

nul csak azokat az észrevételeket figyeljük meg, amelyek igazunkat, a korábbi véleményünket támasztják alá.

„Igazan mondom néktek, aki nem úgy fogadja Isten Országát, mint egy gyermek, nem jut be oda” (Mk 10,15). Gondoljunk csak bele, hogyan ismeri meg a kisgyermek a világ dolgait. Megnézi, kézbe fogja, játszik vele, szájába veszi stb. Nem kívülről szemléli a játékot, hanem eggyé válik vele. Játéka közben ő a motor, az autó, és ő a kisbaba is, s ha a nyitottságán keresztül megismerte, megtapasztalta, félreteszi azt. A gyermek nem mondja azt, hogy éget a vasaló, vagy forró a kályha. Számára ez kevés információ, mert csak tapasztalatai, átélései jelentik neki a valóságot.

Spirituálisan csak az előítéletektől mentes információszerzés lehet alapja a valóság megismerésének. Ez a megismerés, személyes élmény, tapasztalat, átélés válik bennünk tudatossággá, bölcsességgé. Ha valamit átéltél, azt Te

már tudod. Ezzel kapcsolatban meggyőződésed, hited megingathatatlan. Mondhat bárki bármit. Az élet legnagyobb ajándéka az élet megélése, vagy inkább átélése, a belső tudatosság.

A lelkiiségről, a spiritualitásról beszélni, hallani, érteni és tudni valamit, nagyon kevés. A lelkiiséget, spiritualitást, így a Bibliát is, Neked és nekem, mindnyájunknak, nap mint nap, óráról órára, tettekre váltva szükséges élnünk. Hiszen mindnyájan az élet ajándékát, az átélést, az egyévválást akarjuk! Ennek eléréséhez a legfontosabb lépés a gyermeki nyitottság, az előítéletektől mentes belső érdeklődés kifejlesztése.

Mindezeknek hiányában a Jézus körbeálló nép csak megbotránkozni és ítéletet mondani tudott „Ki adott neki ekkora bölcsességet? Hogyan történnek ilyen csodák általa? Nem az ács ez, a Mária Fia?” Ilyen hozzáállással a prófétának, Jézusnak, nem sok becsülete, van saját népe, családjá körében!

Július 16. — Évközi 15. vasárnap — Mk 6,7–13 — És kettesével szétküldte őket...

Jézus még küldetése elején van, de Isten Országának mustármagját már elvetette. A kis növényke már kihajtott, megjelentek rajta az első rügyek. Ezek a rügyek még gyengék, egy komolyabb vihar letörheti őket, meg kell erősödniük a szélben, az esőben és a szárazságban. Az Apostolok többször hallgatták már tanítását, megtapasztalták gyógyításait és csodáit, de eddig talán nem is gondoltak arra, hogy egyszer Nekik kellene továbbadniuk az Örömhírt. Mennyivel kényelmesebb másoktól hallgatni az Örömhírt, és milyen nehéz az, amikor nekünk kell továbbadnunk azt. Az Apostolok is így érezhették; már megértették Jézus nagyságát, de csak most lépnek arra az

útra, ami Őket majd apostollá — küldötté — teszi. Ez az út nehéz lesz, Isten segítsége nélkül biztosan nem sikerülne. Jézus azonban nem kíván Tőlük lehetetlent, ezt Ők is tudják. A keleti vendégszeretet megadja Nekik a szálást és az élelmet. A kor szokása szerint minden hithirdetőt úgy kell fogadni, mint egy urat. Ezzel azonban nem szabad visszaélni, egy helyen nem illik tovább maradni egy-két napnál. Az igaz hithirdető ezután továbbmegy. Kettesével mennek, így támaszt jelennek egymásnak. Jézus hatalmat ad Nekik a tisztátalan lelkek felett. Jézus minket is elküldött.

Az Apostolok az úton még egyszer végiggondolhatják azokat a tanításo-

kat, amelyeket Jézustól hallottak. A bűnbánat hirdetése, az ördög kiűzése és a betegek gyógyítása során újabb és újabb kérdések merülhetnek fel bennünk, amelyre majd Jézustól várnak választ. A gyaloglás és a hit hirdetése lehetővé teszi az elmélyülést, a gondolatok rendezését és a döntést Jézus mellett.

Az Apostolok, tapasztalatokkal megerősödve, hamarosan visszatérnek Jézushoz (Mk 7,30). A mustárnövény rügyei kihajtottak, megjelentek az ágak, melyeken már számtalan levélke található. A növényből hamarosan — egy több ezer évig fennmaradó — nagy fa lesz. A mi rügyünköből, mikor hajt majd ki egy újabb ág?

Július 23. — Évközi 16. vasárnap — Mk 6,30–34 — Egyedül a Mesterrel

Akkoriban történt, amikor a Mester kettesével elküldött minket, hogy járjuk be Izrael falvait, városait, hirdessük a bűnbánatot, gyógyítsunk és ördögöket űzzünk. Megmondom őszintén, nagyon féltem útnak indulni. Bár Jakab velem volt, mégis úgy éreztem, hogy a Mester nélkül árva és elhagyottak vagyunk.

Sok falvat, várost bejártunk, sok beteget meggyógyítottunk, sok ördögöt kiűztünk és beszéltünk az Isten országáról. Volt ahol szívesen hallgattak minket, volt ahol megkergettek. Csodálatos és borzalmas élményeink voltak, néha a fellegek felett jártunk, máskor pedig a porban csúsztunk.

Hosszú volt ez a néhány hét, amit a Mester nélkül töltöttünk. Nagyon hiányzott az Ő jelenléte, támogatása, biztatása. Szerettem volna megpihenni mellette, szerettem volna elmonda-

ni neki az élményeimet, a kérdéseimmet...

Mikor végre újra visszatértünk hozzá, úgy éreztem magam, mint az a gyermek, aki elveszett a jeruzsálemi piacon, és végre rátalált a szüleinek. A többiek is hasonló állapotban voltak, mint én, és ezt Jézus is megérezte. Azt mondta, hogy menjünk el Betsaida mellé, ahol egyedül lehetünk, ahol mindent elmesélhetünk, megbeszélhetünk. Persze ez akkor nem sikerült, mert a nép is megtudta, hogy mire készülünk, és mire partot értünk, már emberek ezrei várták Őt, de ekkor értettem meg, hogy bár a feladatokat nekem kell elvégezniem, mégis a Mesterhez tartozom, mégis tőle kaphatok erőt, biztatást, eligazítást, megnyugvást. Megértettem, mit jelent az, hogy Vele lenni!

Azóta nagyon sok várost megjártam. Már nem félek, de még most is nagyon várom a percet, amikor egyedül lehetek Vele. Mióta megfeszítették és feltámadt, azóta még inkább érzem, hogy bármikor, bárhol megtalál engem, és én megtalálom Őt. Azóta megtanultam, hogy van ideje a tettnek, és van ideje a hallgatásnak, amikor kettesben lehetek a Mesterrel.

És higgyétek el, testvérek, ha nem lennének ezek a csendes órák, csendes percek, talán most nem lennék itt köztetek, talán nem lenne erőm holnap tovább indulni egy másik gyülekezethez, talán nem tudnám elviselni azt, hogy bármelyik pillanatban az oroszlanok elé vethetnek.

Jól jegyeztétek meg tehát: ahhoz, hogy menni tudjunk, néha meg kell állnunk, ahhoz, hogy szólni tudjunk, néha hallgatnunk kell, ahhoz, hogy Róla tudjunk beszélni, néha Vele kell lennünk.

Július 30. — Évközi 17. vasárnap — Jn 6,1–15 — Személyes választ adni Isten hívó szavára

A nép éhes és fáradt, bajban van. Ezt az állapotot korlátozóként, frusztrációként éli meg.

Jézus látja az elcsigázott sokaságot, és csodát tesz. Csodát, melyre a nép talán jobban felfigyelt, mint az Örömhírré, melyet tanított. Jézusra azonban jellemző: szavait csodákkal tette nyomatékosabbá, még akkor is, ha csodái értelmezésének terén rossz tapasztalatai lehettek.

Gondolkozhatnánk úgy, hogy könnyű volt Jézusnak, mert Isten fiaként tehette csodáit. Az effajta gondolkodás azonban egyszerűen a valóság semmibe vételét jelenti. Mert álljunk meg egy pillanatra, és gondoljunk csak saját életünk eseményeire! Milyen felfoghatatlan és csodálatos mindaz, amit mindennapaink, természetesnek érzünk. Már létezésünk ténye is csoda-

szerű. Az, hogy megszülettünk, élünk, s egy napon meghalunk. Mi ez, ha nem csoda! Vagy ez a „természetes”? Ha így érezzük és gondoljuk, akkor vakok és botfülűek vagyunk. Már a valóság is csoda. Értelemmel sokszor felfoghatatlan, s minden természetesnek tűnő kelékével és anyagával egyben természetfölötti is!

Jézus csodái nem öncélúak, ő nem saját személyét akarja felmagasztalni általuk. Csodáival konkrét üzenet valósul meg. Isten uralmának beköszöntését jelzi, s ugyanakkor az adott konkrét helyzetben mutatja meg Isten jóságát.

Jézus tehát a tömeget csodával segíti ki a bajból (más esetekben a bűnből). A csodának, ha nem vonatkoztatnánk saját üdvösségünkre: szabadulásunkra a bajból, a bűnből a megváltottságba, nem volna számunkra semmi értelme.

Jézust, csodái ellenére, sok ember visszautasítja, mások pedig éppen ezekben látnak olyan kinyilatkoztatást, amely az élet végső értelmét tárja fel. A döntő kérdés az, engedjük-e, hogy megszólítson minket az Isten?

Minden csodás eseménynek, így ennek is, találkozás-jellege van: Jézus feltárja a csodában Isten Országának közelségét, s bizonyos módon önmagát is. Isten Országának közelsége azonban csak a hívó ember számára lesz Jézus által láthatóvá. Aki nem tud, vagy nem akar Jézussal a hitben találkozni, attól a csodát megtagadják (Mk 8,11-13). A csoda akkor „ér valamit”, ha szemlélője-hallgatója kész a találkozásra, s személyes választ ad Isten hívó szavára. Így Jézus 2000 évvel ezelőtti csodái elérnek minket is. A csodás események személyes „lefordítása” megy végbe mai keresztyén életünkben.

Kelemen Zoltán

A kerékpározásról

Miért fontos számunkra a bringázás?

Amikor az 50-es, 60-as években egyre több és több ember jutott autóhoz Nyugat-Európában, szinte senki sem gondolt arra, hogy a kerékpár egyszer még visszatérhet az utakra mint mindennapi közlekedési eszköz. Az emberek örültek az autójuknak, teljes joggal: új idő- és térbeli távlatokat nyitott meg előttük. Nem kellett vonathoz, buszhoz igazítaniuk életritmusukat, akkor indultak el a kocsival, amikor kedvük szottyant, és sokkal hosszabb távolságra, mint amit korábban kerékpárral bejárhattak. Gyorsabbá vált közlekedésük, úgy tűnt, kocsikázásukkal jelentős időt takarítanak meg.

A 70-es évek elejétől azonban a kerékpárosok újra nagyobb számban jelentek meg az utakon, elsősorban hollandiai és németországi városokban. Számuk az évek folyamán egyre nőtt. Mi volt ennek az oka? Sokan – elsősorban fiatalok – úgy gondolták: változtatni kell a társadalom közlekedési szokásain, ugyanis az autók átalakították a városokat. Zajosság, szennyezetté, zsúfolttá tették a lakóhelyeket, ahol a négykerekeűk uralták a teret, és megszüntették a normális élet feltételeit. Visszanyúltak tehát a kerékpárhoz, hiszen kisebb távolságokon az kiválóan pótolja a gépkocsit. A kerékpár térhódításához nem volt elég az emberek új gondolkozásmódja – a közlekedés irányítóinak is másképp kellett hozzáállniuk a kerékpáros közlekedéshez. Szemléletváltozásuk nem ment magától, hanem sokszor csak külső nyomásra, a kerékpáros és a környezetvédelmi szervezetek érdekérvényesítő, nyomásgyakorló munkájának eredményeként valósult meg. A 70-es évek közepétől egyre gyorsuló ütemben építették a kerékpárutakat, csillapították a belvárosokban a forgalmat. A közlekedés átértékelésében élen járt Hollandia, Németország, Dánia és Belgium, míg Nagy-Britanniában, Franciaországban csak a 90-es évek elején történt látványos előrelépés.

Magyarországon – egy-két kivételtől eltekintve – a rendszerváltás után, a 90-es évek elején tapasztaltuk az első, a kerékpárosok számára kedvező döntések hatásait, és most jutottunk el odáig, hogy több mint 1000 kilométernyi kerékpárút áll rendelkezésünkre.

Az eredmények ellenére sok még a tennivaló. Kerékpáros munkánkat nagymértékben elősegítené, ha újabb magánszemélyek, közösségek, valamint környezetvédelmi szervezetek kapcsolódnának be a kerékpáros programokba. Bízunk benne, hogy pedagógus kollégáink közül is sokan csatlakoznak a kerékpárosok közösségé-

hez. Biztatásképpen a következőkben tizenegy szempont alapján hasonlítjuk össze a kerékpárt nagyobb vetélytársával, az autóval. Reméljük, egyértelművé válik a kerékpáros közlekedés térhódításának társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi hasznossága, és egyúttal érthető lesz, miért fontos nekünk a bringázás.

Az autó és a kerékpár összevetése

1) Károsanyag-kibocsátás

A személygépkocsik felelősek a Magyarországon emberi tevékenység következtében kibocsátott szén-monoxid 83%-áért, a savas kémhatású nitrogén-oxidok több mint feléért, a szénhidrogének háromnegyedéért. Az utóbbiak között található több olyan aromás szénhidrogén – így például a benzpirén –, mely fokozottan rákkeltő vegyület. A gépkocsik közvetve is hozzájárulnak a talaj és az élővizek savasodásához a káros anyagok nedves és száraz kibocsátásán keresztül.

A kerékpár ezzel szemben káros anyagot nem bocsát ki (a fékek és a gumik kopása jelentéktelen szennyezést okoz).

2) Zajkibocsátás

Autóutak mentén a zaj mértéke messze meghaladja a megengedett értéket. Hazánkban az elsőrendű utak mellett mért zajszint csúcspontokban 70-80 dBA, miközben a határérték 65 dBA. A nagy zaj a lakosoknál kialvatlanságot, fáradtságot okozhat, jelentősebb terhelés esetén vérkeringési problémákat és halláskárosodást válthat ki, valamint depresszió kialakulásához járulhat hozzá.

A kerékpár ezzel szemben – a nem túl gyakori csöngetéstől, a kiküszöbölhető láncsíkorgástól és a gumi enyhe súrlódásától eltekintve – nem kelt zajt.

3) Energiahatékonyság

A kerékpár az összes közlekedési eszközök közül a leghatékonyabb. Egy kilométer megtételéhez csak 22 kalóriát emészt fel, amit 0,4 dl tejből lehet fedezni. Az autó a repülőgép után a legtöbb energiát fogyasztó közlekedési eszköz; 25-ször annyi energiát használ fel, mint a kerékpár.

4) Hulladékterhelés

Egy átlagos autó előállításánál során annyi szemét keletkezik, amennyit egy ember egész élete során termel. Mielőtt a tulajdonos beül új autójába, már 922 millió köbméter levegőt szennyezett el és 26,5 tonna hulladék keletkezett. A kerékpár gyártása során a hulladéktermelés az autóénak ezredrésze.

5) Területfoglalás

Egy 2 x 1 sávú autót átlagos területszükséglete szélességben 15 méter, míg az önálló kétirányú kerékpárúté 2,2 méter. Egy autó helyén 12 kerékpárt lehet tárolni, közúti forgalomban pedig egy autó helyén 5 kerékpáros haladhat. A kerékpározásnak tehát sokkal kisebb a helyigénye, nem foglalja el az emberek, állatok és növények élőhelyét.

6) Területfejlesztés

Az autóhasználat hozzájárul ahhoz, hogy a bevásárlóközpontok és a munkahelyek a település központjától egyre távolabb telepednek meg, ezáltal elszívják a beruházásokat a belső területektől. A széttelepülési folyamat felszabdálja az adott területet, veszélyeztetve ezzel az ökológiai rendszert.

7) A természetre gyakorolt hatás

Az autóutak kettévágják az élőhelyeket: akadályozzák az állatok vándorlását, és rengeteg állat pusztul el az úttesten. Különösen veszélyeztetettek azok a fajok, amelyeket nyári éjszakákon vonz a napközben átmelegedett útburkolat, ezek könnyen válhatnak a gépkocsik áldozatává. Az autók

természetvédelmi károkozására az egyik legjellemzőbb példa a Hont és Parassapuszta közötti kétéltűpusztulás. A barna varangyok tavasszal a téli menedéket adó erdőkből tömegesen vándorolnak a szaporodási helyül szolgáló nedves élőhelyek felé, és ezrével pusztulnak el a vándorlási újukat keresztező 2-es úton. A kerékpárok nem okoznak jelentősebb természeti károkat. Egyrészt a kerékpárutak kevesebb helyet vesznek el a természetből, másrészt a kétkerekűek kevés állatot ütnek el. Kis odafigyeléssel még a csigák és a nagyobb testű rovarok is kikerülhetnek bringával.

8) Az egészség megőrzése

A gépkocsival történő közlekedés nem teszi lehetővé a mozgást, sőt a rossz testtartás, illetve a kátyús utak miatt könnyen okozhat gerincproblémákat. A kerékpározás egészséges. Orvosok megfigyelése szerint a rendszeres kerékpározás számottevően csökkenti a keringési rendellenességek kialakulásának veszélyét.

9) Balesetek gyakorisága

A gépkocsi az egyik legveszélyesebb közlekedési eszköz. Évente több tízezer személy sérül meg az utakon, közülük mintegy 3000 életét veszíti. A kerékpáros sok esetben szenvedője a közlekedési balesetnek. (1995-ben az összes közúti baleset 17,9 %-ának volt kerékpáros áldozata.) A kerékpározás balesetveszélyessége nagymértékben csökkenthető a kerékpáros és a közúti forgalom elválasztásával, például kerékpárutak építésével.

10) Gyorsaság

Kétségtelen, hogy hosszabb távolságokat megtéve az autók gyorsabban, hiszen az autótutak jellegétől függően 60-100 km/h átlaggal közlekedhetnek rajtuk. Nagyobb városokban, így Londonban, Párizsban, Rómában azonban a forgalmi dugók miatt az autók átlagsebessége 10 km/h. A kerékpáré ezzel szemben 15-20 km/h, tehát a forgalmas városokban a kerékpár gyorsabb az autónál. Egy 1995-ös budapesti felmérés is megerősíti ezt a külföldi tapasztalatot, ugyanis a különböző közlekedési eszközök versenyében a kerékpár megelőzte az autót. A cél az volt, hogy a résztvevők a külső kerületekből minél hamarabb a belvárosba jussanak úgy, hogy a közlekedési szabályokat nem szegik meg. A leggyorsabban azok teljesítették a távot, akik a tömegközlekedés és a kerékpározás kombinációját alkalmazták.

11) Társadalmi kapcsolatok

Az autózás gyorsaságánál és zártságánál fogva nem tesz lehetővé szorosabb kapcsolatot a társadalmi és természeti környezettel. Egy adott területen a vezető csak átrobog kocsijával, sok részletet nem vesz észre, s – a környezetre ártalmas és balesetveszélyes rádiótelefonos érintkezésen kívül – nem nyílik lehetősége emberi érintkezésre. Az autótutak építése tönkreteszi a helyi közösségeket, hiszen elválasztja az embereket (for-

galmas utakon, különösen autópályákon csak több kilométeres távolságokban lehet átkelni, így a korábbi szomszédok az út megépítése után csak hosszabb kerülővel kereshetik fel egymást), másrészt az autót használóknak kevés idejük marad embertársaikra. Bár látszólag gyorsabban és szabadabban közlekednek, de a valóságban – az autó fenntartásának idő- és pénzigénye miatt – időt nem takarítanak meg vele. A kerékpáros élő kapcsolatban marad a természettel és az emberekkel.

A kerékpározás vélt és valós hátrányai

1) Hosszabb távolságokon a kerékpár lassú. Ez kétségkívül fennáll, gyorsíthatunk azonban közlekedésünkön, ha a kerékpárt tömegközlekedési eszközzel – HEV, vonat – együtt használjuk.

2) Nagyobb holmik kerékpáron nem szállíthatók. Jogos ellenérv, hiszen a kerékpárt nem szekrény szállítására találták ki. Azonban a csomagtartó, utánfutó használatával jelentősen növelhető a kerékpár teherszállítási teljesítménye.

3) A kerékpár használata az időjárástól függ, esőben, hidegben nem tanácsos, illetve nem kellemes kerékezni. Erre egy norvég mondással válaszolunk: Nincs rossz idő, csak alkalmatlan öltözködés. Eső ellen védekezhetünk esőkabáttal, esőnadraggal, sárhányóval, hideg ellen pedig több rétegű öltözködéssel.

4) A bringa balesetveszélyes, hiszen egy balesetben jóformán semmi sem védi a kerékpározó személyt. Sajnos ez jelenleg is élő probléma, hiszen míg a közúti balesetek száma csökken az utóbbi időben, addig a kerékpáros baleseteké nő. A balesetveszélyt három módon csökkenthetjük: szereljük fel visszapillantó tükröt; tartsuk be a szabályokat; használjuk a kerékpárutakat, vagy azok hiányában a kifizorgalmú utakat. Bár bukósíakkal balesetet nem tudunk megelőzni, mindazonáltal viseljük, mert védi fejünket; használata több országban kötelező.

5) Kerékpárunkat könnyen ellopják, hiszen kevés a biztonságos kerékpártároló. Erre is van megoldás, ne használjunk értékes, szemre tetsetős kerékpárt, valamint forgalmas helyen kerítéshez, vagy oszlophoz lehetőleg két zárral rögzítve hagyjuk magára, és máris minimálisra csökkent a lopás veszélye. Kérjük továbbá munkahelyünk vezetőitől a kerékpártárolás megoldását.

6) Kerékpározás közben piszkosak leszünk és kiizzadunk. Az állítás igaz, amennyiben örülten tekerünk, vagy forróságban műszálás ruhában bringázunk. A megfelelő öltözet és az időben történő elindulás segít elkerülni e kellemetlenségeket.

7) Forgalmas közúton tekerve egészségünk károsodik. Ez igaz, de az autóban ülő személy is ugyanazt a levegőt szívja... Egyes vizsgálatok szerint a kerékpárosok testmozgás révén felgyorsult anyagcseréje miatt a káros anyagok is jobban ürülnek a szervezetükből. Mindazonáltal forgalmas utakon a porszennyeződés kivédésére célszerű gázmaszkot, száj és orr előkötethető kendőt használnunk.

(„Két Kerékkel Kevesebb”, A Dunakanyar Kerékpárosainak Egyesülete)

Forrás: Hálózat (A Környezeti Nevelési Hálózat Hírlevele), 1999. szeptember

TARTALOM

Tanulmány

Bulányi György:

Isten Országának lehetőségei a második évezred fordulóján 2–6
Reményi Tibor: A tudomány fejlődésének mögöttes erőiről 7–10
Nyíri Tamás: A szerelem antropológiája (II. rész) 11–13

Kortárs egyháztörténet

Rudolf Schermann: Egyházának áldozata 14–15

Georg Denzler: A bűnös egyház 16

Gyerekeknek Moha-mese

„Buta vagy” 17–18

Interjú

Schanda Beáta: „Engem az Isten üstökön ragadott.” 19–20

Elmélkedések

Doris Weber: Nyelvünk, a nyughatatlan bajkeverő 21–23

Ezzelino von Wedel: Szabad-e hazudni? 24–26

Vasárnapi szentírási elmélkedések 27–29

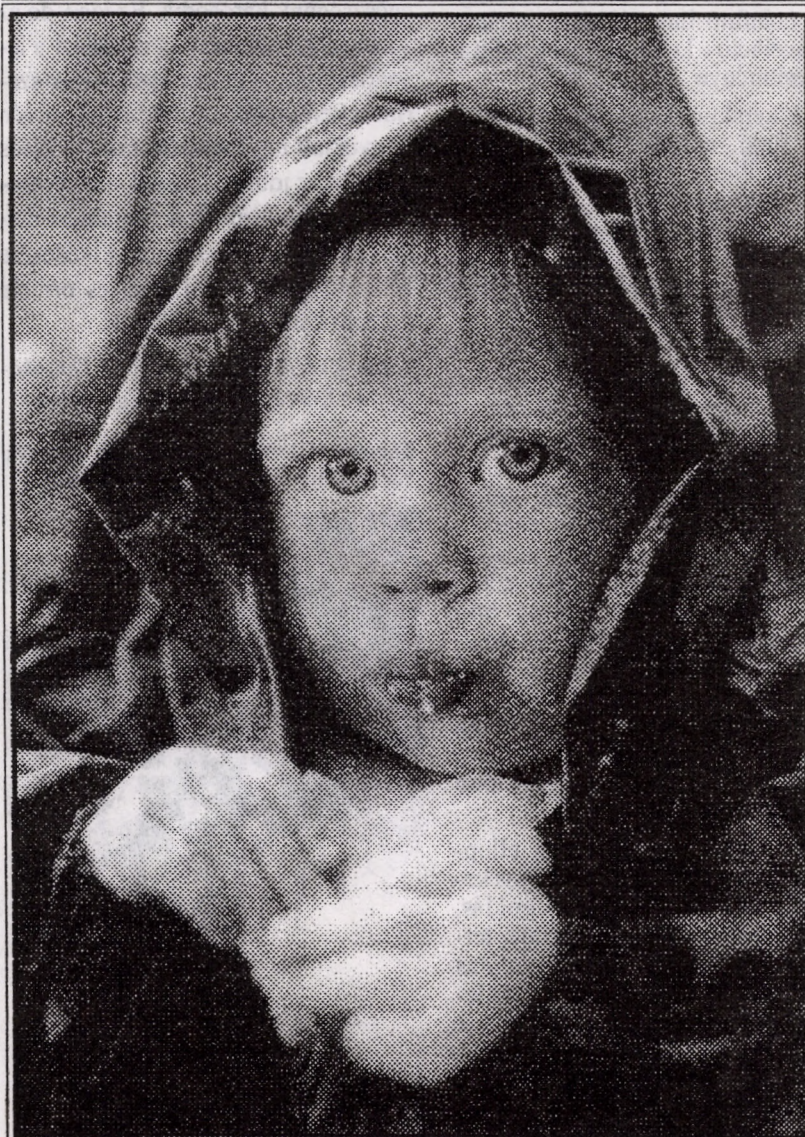
Olvások fóruma

Olvásóink leveleiből 26

Környezetvédelem

Kelemen Zoltán: A kerékpározásról 30–31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította.)

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

XI/3. (61.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5–6.

Olvásóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Internet: <http://c3.hu/~idory/ev/ev.htm>

E-mail: ertedvagyok@matavnet.hu

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közzétehetőek, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: AC sokszorosító,

Ipolytölgyes.

Felelős vezető: Martos György

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

Editor: Garay András

Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést *belföldi postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 2000-re (postaköltséggel):

Belföldre: 800 Ft

szociális előfizetés

a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 800 Ft

egyéb külföldre 2400 Ft

Nyugaton: 36 DM

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.